

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ Α'

ΑΡ. 4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ: Τερμίτες.

Κ. ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ: Ένας αλιώτικος Άμερικάνος.

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ—Κ. ΠΡΟΥΣΗ: Τò μεταφραστικό έργο του Μαρβίη.

Π. ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΥ: Μπροστά σέ κάποια δύση.

ΠΑΥΛΟΥ ΔΙΑΣΙΔΗ: Σίγλια γιατί.

Ξ. Π. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗ: Ή έκδηλωση τής ανδρείας του Διγενή και του Κωσταντά.

R. ALDINGTON (μετάφρ. Δ. Σκέττου): Πρελούντιο—Ίντερμέντιο—Έπίλογος.

ST. SPENDER (μετάφρ. Άντ. Ίντιάνου): Έξπρές—V.

AN. FRANCE: Τò κόκκινο άβγό.
Τò τραγούδι τής κακής μάνας. (Δημοτικό).

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ: ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ: «Ένα Παράδειγμα»—Κριτική: Ν. ΣΚΟΥΡΟΥ: «Memorandum of Books Printed or Lithographed in Cyprus, 1933».—Γ. ΠΕΤΡΙΤΗ: «Φιρντουσί».—ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ: «Σύγχρονοι Άγγλοι ποιητές».—Σημείωμα για τούς «Τερμίτες».—Τύπος.—Νέα Βιβλία.—Ειδήσεις.—Άλληλογραφία.

ΛΕΥΚΟΣΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ

1 ΝΟΕΒΡΗ, 1934

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Τεχνικός Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ
Υπεύθυνος Ίδιοχρήτης: Α. Μ. ΑΤΤΑΛΙΔΗΣ
Οικονομικός Διαχειριστής: Γ. ΕΥ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Συνδρομή για ένα χρόνο 8 σελίνια.

ΓΡΑΦΕΙΟ: Ὀδὸς Θύζουνην ἀρ. 11.

Τυπογραφεῖο: "ΝΕΟΣ Κόσμος", Θωμᾶ Γ. Κυριακίδη

ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

Κολώνια ὀκᾶς

Σὲ χύμα καὶ σὲ μπουκάλια
Γιὰ ἐντριβές, μπάνια, κουρέια

Ποιότης ἀρίστη

Τιμὴ εὐκαιρίας

στοῦ

ΣΩΚΡΑΤΗ ΑΡΓΥΡΙΔΗ

Ὀδὸς Ἀσκληπιοῦ ἀρ. 21

Τ. Κ. Νο 107

ΝΕΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΣΠΥΡΟΥ Α. ΤΖΗΡΙΤΑ

ΟΔΟΣ ΛΗΔΡΑΣ,
(Μέγαρον Παπαδοπούλου)

(Αποθήκη βιβλίων καὶ γραφικῆς
ἔλης ἐντὸς τῆς Στοᾶς.)

Τὸ μοναδικὸν ἐν Κύπρῳ Βιβλιο-
πωλεῖον τοῦ ἐπιστημονικοῦ
καὶ διανοουμένου κόσμου.

Ἡ πλουσιωτέρα συλλογὴ Ἑλλη-
νικῶν καὶ ξένων συγγραμ-
μάτων.

Ἀποκλειστικὴ ἀντιπροσωπεΐα:
ΕΚΔ. ΟΙΚΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

Γενικὴ ἀντιπροσωπεΐα:
ΕΚΔ. ΟΙΚΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

Ἀκριβῆς καὶ ταχῆα ἐκτέλεισις
πάσης παραγγελίας ἑλληνικῶν
καὶ ξένων βιβλίων ὑπὸ τοὺς
καλυτέρους ὄρους.

Σημαντικαὶ ἐκπτώσεις λογοτεχνι-
κῶν βιβλίων, λεξικῶν κ.λ.π.

Εὐκολίαι πληρωμῆς.

Κυπριακὰ Γράμματα

ΕΤΟΣ Α'

ΛΕΥΚΟΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΣ), 1 ΝΟΕΒΡΗ 1934

ΑΡ. 4

ΤΕΡΜΙΤΕΣ

Πάντα τους ζοῦνε μὲς στό ὑγρό τουνέλι τους καί σκοτεινό,
καθὼς μιά ἀνάμνηση ἀμυδρῆ· καί τῆς δουλειᾶς τους φτάνει
θολή ἢ βουή—μιά ἐπίκληση στοῦ κάτου κόσμου τό Θεό,
ἴσως τὴν πλήξη τῶν ὠρῶν τους καί ξυφάνει.

(Κ' ἐμεῖς μέσα στό γκρίζο φῶς ὀνείρων ἀμυδρῶν,
μαῦρα ἀνθρωπάρια τῆς σκλαβιάς καί τῆς ταπεινοσύνης,
στήν πλήξη τῶν ἀνέλπιδων θλιμμένων ἡμερῶν
ζοῦμε—ἄ! πῶς ζοῦμε;—στό φριχτό μας κύκλο τῆς ὀδύνης.)

Μ' αὐτὴ ἡ καρδιά, μὲ τὴν τυφλὴ ἀφοσίωση στόν πλαϊνό,
—ὁ ἕνας γιὰ ὅλους, κι ὅλοι γιὰ τόν ἕνα—στήν ἀγκάλη
τῆς τερμιτιέρας, δὲ μιλά γιὰ τό καθῆκο τό στενό
πού ὀρίζει ἡ Μοίρα, καί γι αὐτὴ τὴ θλίψη τὴ μεγάλη.

Μέσα στό ὑγρό τουνέλι τους οἱ ὦρες περνοῦν πικρὲς, σταχτιές,
γιατὶ τό φῶς, τό φῶς σου, ὦ Θεέ! σὰ νᾶχει ἐκεῖ πεθάνει·
κι ἀδιάφορα σμίγουν μαζί πάντα, καί σήμερα καί χτές
ὁ Θάνατος μὲ τὴ Ζωή, ἡ ἀλήθεια μὲ τὴν πλάνη.

ᾠ σῶμα μικροσκοπικὸ κι ὦ ἀπέραντη καρδιά,
τί νὰ ἐτοιμάζεις στὰ θερμὰ ἐρέβη τοῦ τάφου κάτου;
Τὴν ἀνοιξη, ὦ τὴν ἀνοιξη! σὲ μιά Βαλπούργεια βραδυὰ
σμίγεις σ' ἐλπίδα ἡδονικὴ τό ρίγος τοῦ θανάτου!

Ζητᾶς τὸν ἥλιο τὸ χρυσό, τὸν ἔρωτα, τὸν οὐρανό,
σὲ ἴλιγγο διάφανο φτερῶν καὶ μισο-εὐτυχισμένων.
'Ορμᾶς στὸ μέλλο, - ἀλίμονο! Ζῆς ἓνα μόλις πιά λεπτό,
μὰ τὴ γραμμὴ ἀκλουθεῖς πιστὰ τῶν ἁγίων πεπρωμένων...

- ὦ κόσμε τοῦ ἡλίου τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀγέρα, καὶ τῆς γῆς
τῆς πράσινης κι ἀπέραντης, καὶ τῶν γλαυκῶν κυμάτων·
κόσμε, ποῦ ζῆς τὴν ὁμορφιά στὸ φέγγος τοῦ ἤχου ἢ τῆς σιγῆς.
ὦ ἐλεύτερε στὴ θεϊὰν ὀρμὴ πηγαίων σου κινήματων,

Ξαίρεις, ἐσὺ, τὴν εὐτυχία ποῦ θρέφει ὁ ἥλιος καὶ γεννᾶ, -
τὴν εὐτυχία ποῦ φτερουγᾶ ἀπὸ τ' ἄστρα ὡς τὰ λουλούδια -
κι ὄχι τὴν ξαίρεις, μὰ μπορεῖς κι ἀπολαβαίνεις ὅλα, νά!
ὄνειρα, χρώματα, ἡδονή, φιλιά, εὐωδιές, τραγοῦδια!

Γιατί σ' ἀνατολές χρυσές εἶναι τὰ ὀλόχρυσα νησιά,
ποῦ ἐκεῖ ξυπνοῦν τὰ ὄνειρα ἀπὸ τὸ χρυσό τους σπῆλιο,
καὶ γιὰ τὴν εὐτυχία σου, κόσμε, στεφάνια ὄλο δροσιά,
πλέκουν τὰ χρυσολούλουδα ποῦ πέφτουν ἀπ' τὸν ἥλιο!

...Μὰ ἐκεῖ στὸ ὑγρὸ τουνέλι τοῦς πνίγει ὅλα ὁ ζόφος τῆς νυχτὸς.
Κι ὅλα ὑπακουῖνε στὸ τυφλὸ καθῆκο μόνον.
Κι ἀγωνιᾷ ἡ φτωχὴ καρδιά· κι ὅλα μαντεύεις, παρεχτὸς
τὰ μυστικά παράπονα τῶν δίκαιων παραπόνων.

(Κ' ἐμεῖς μέσα στὸ γκρίζο φῶς ὀνείρων ἀμυδρῶν,
μαῦρα ἀνθρωπάρια τῆς σκλαβιάς καὶ τῆς ταπεινοσύνης,
στὴν πλήξη τῶν ἀνέλπιδων θλιμμένων ἡμερῶν
ζοῦμε - ἅ! πῶς ζοῦμε; - στὸ φριχτὸ μας κύκλο τῆς ὀδύνης·

ζοῦμε μὲς σ' ἄπιστες καρδιές ποῦ μὲ ὕφος σοβαρὸ
περιγελοῦν τὸν πόνο μας, καὶ ζοῦμε γιὰ νὰ ζοῦμε.
'Οδεύουμε ὑποταχτικὰ στοῦ μαρτυρίου μας τὸ σταυρὸ
καὶ στάγιο πεπρωμένο μας ἐγκληματοῦμε...)

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

ΕΝΑΣ ΑΛΙΩΤΙΚΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ

Πώς τόν καμάρωνα σάν τόν έπιανε εκείνη ή σβαρότητα! Καί τόν έπιανε πολύ συχνά. Πάντα ύστερ' από μιά κουβέντα του, είτε στην άπλα πάνω είτε σάν κρυφά σέ κάποια γωνιά, φωναχτά όμως πάντα, έγερνε μιά τó κεφάλι του στο ζερβό του τόν ώμο και μπρός, έφερνε την άπαλάμη του—μιά χοντρή, παχιά χερούκλα—στο στόμα του, στο λεπτό του μουστακάκι, κι άφοϋ τής έδινε κει ένα γύρο, τραβοϋσε με μιά γοργή κίνηση από τó μάγουλο στ' άφτι και πιό πάνω, στα σγουρά του άκατάστατα μαλιά, και τó άφηνε κει κουλουριαστό τó χέρι του. Συλλογιζόταν βλέποντας μακρυά, όσο μπορεί νά φτάσει μιά θολή ματιά. Κ' έγώ, ναι, τόν καμάρωνα τότες. Τόν έβλεπα με θαυμασμό, με έκσταση. Δεν ήθελα νά νοίξω τή στόμα μου, οϋτε και νά περάσει κανένας νά κόψη τή σιγή μας. Τó ίδιο νάσπανεσ ένα καθρέφτη τήν ώρα που στολιζεται μιά κοκότα παιχνιδιάρα...Και δέ μας τάραζε κανένας. Μονάχα τού έλικα τó μονότονο ρυθμικό βουητό άκουγόταν, που τσακωνόταν με τή θάλασσα εξακολουθητικά, άκατάπαυτα.

Δέ μας πείραζε οϋτε τó ξεσυρμένο γέλιο μιās «πτυχιούχου τού Ήδείου Άθηνών», που τήν ξεχώριζα μες από τó θαμπό τσάμι νά κοροϊδεϋει θλιβερά μέσα στο καπνιστήριο ένα αισθηματικό Έβραιογερμανό πολύγλωσσο, που τής ρίχτηκε στα καλά. Τής χάρισε μάλιστα και τή φωτογραφία του: Φαντάρος, με τó καίζερικό κράνος, πρι δεκαπέντε χρόνια. Μά γιατί, διάβOLE, νά μην τής δώσει μιά τωρινή του φωτογραφία; Γιατί;....."Ε! Τσακισμένος τώρα από τά χρόνια, με λίγ' άσπρα μαλιά στους κροτάφους, με μιά πληγή στο δεξι μάγουλο και τρυπημένο τ' άφτι του, δεν έδειχνε τó λεβέντη τής φωτογραφίας.

Μπορεί όμως αυτό νά τονέ σεκλετίζει εκείνο, μά μένα δέ μου καίγεται καρφι. Έγώ καμαρώνω τó Γιάννακα, με κουλουριαστό σά χοντρό φίδι τó χέρι στο κεφάλι του, νά βλέπει άκόμα κάπου μακρυά σκεφτικός. Κάτι λένε ό κουτό Γερμανός φαντάρος με τó κράνος—που μου είναι άσφαλώς άδιάφορος—και ή δεσποινίς πτυχιούχος, π' όλο γελάει ήδονικά μες από τά βαθιά βαμένα της χείλια και δείχνει μίαν άσπρη σειρά δόντια μένα χρυσωμένο στην άκρια. Τó στόμα της μου θυμίζει τίγρη.

Κι όμως θέλω νά μου γίνουν άδιάφορα όλα γύρω, γιά νά χορτάσω καμαρώνοντας τó μεγάλο του μπόι, τó άθλητικό κορμί του.

Μου τ'όπε:—

"Έκανε και παλαιστής στην Άμερική και μάλιστα προόδεψε—έδωσε και πολλά «fights»—μά...αυτά τά πόδια, που νά πάρει ό διάβολος, που δεν είναι γερά. Σαπισμένα. Σκουλήκια τόν τρυποϋν, θαρρεί, κάθε τόσο. Άλλά τó μπόι του τó ζήλεσαν πολλοί κι άξιοι παλαιστής. Κι ό Λόντος μαζι. Κι άλλοι. Μά τά πόδια του..."Ίδια ή καρδιά τού πατέρα του, σκουριασμένη, χτυπημένη, που τόσα τού κόστισε λεφτά και σκοτεινές μερες.

—«Θά τόν προφτάσω ζωντανό,..νά τόν χεροφιλήσω;» μουπε παραπονιάρικα, κλαμένα σχεδόν κάποτες. Πώς παραπονιένται αυτοί οί γιγαντώσωμοι! "Όχι σάν έμας τούς κοινούς θνητούς. Ίσκιάζουνε σάν τά βουνά. "Αραγε και τή γυναίκα θάν τή βλέπουν διαφορετικά από μας; "Α, χωρίς άλλο δέ θά μοιάζουν με τόν Έβραίο τόν πολύγλωσσο, που σαλιαρίζει με τήν πτυχιούχο.

Μου τ'όπε κι αυτό:—

"Ητανε τότε που είχε τó μαγαζί στο Detroit. Δεϋτερο πάτωμα, μόλις άνε-

βαινες τή σκάλα, δυό δωμάτια συνεχόμενα. Στό πρώτο ἔκανε τή «δουλιὰ». Τό ἄλλο ἦταν ὁ κοιτώνας του. Ἐκεῖ λοιπὸν εἶχε μιὰ Κεριακὴ τὴ νταρντὰνα τὴν Ἑγγλέζα του, τὴ γυναῖκα ἐνὸς παπαῦ—πού τὴν Κεριακὴ ὡς τὸ μεσημέρι ἔφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ δουλιὰ (στὴν ἐκκλησιά ἴσως). Κάθε Κεριακὴ τὴν εἶχε... Ἀπὸ ἕξι μῆνες. Κάποιοι φίλοι του Ρωμιοὶ γυρίζανε τὸ πρωὶ κείνο ἀπὸ βαφτίσια μεθυσμένοι, καὶ περνῶνας ἀπὸ κει θυμήθηκαν νὰ τοὺς παίξει τὸ μπουζούκι. (Αὐτὸ τὸ μπουζούκι πού κουβαλοῦθε μαζὶ του). Τὰκ, τούκ τὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ. Κι αὐτὸς μὲς τὸ κρεβάτι μὲ τὴν Ἑγγλέζα πρὶ λίγη ὥρα φτασμένη. Ταραχτήκε κείνη, πάγωσε. Αὐτὸς πετάχτηκε ὄξω νὰ δεῖ τί τρέχει ἔτσι πρωὶ, γιατί τὶς Κεριακὲς δὲν ἄνοιγε τὸ μαγαζὶ παρὰ στίς ἔντεκα κ' ὕστερα. «Βρέ Γιάννακα, ἄνοιξε νὰ μᾶς δώσεις νὰ πιοῦμε καὶ νὰ μᾶς παίξεις τὸ μπουζούκι», φώναζαν. (Ἦτανε καφενεῖο τὸ μαγαζὶ του, μὰ πουλοῦσε λαθραῖα καὶ ποτὰ «οἰνοπνευματώδη»). Στὴν Ἀμερικὴ! Σπίρτο!) Δικαιολογήθηκε πὼς εἶναι γρήγορα, ἀσιγίριστα, βρωμισμένα μέσα. Μὰ αὐτοὶ τίποτε. Τὸν ἀπειλήσανε μὲ λόγια φιλικὰ, πού τονὲ φέρανε στοῦ φιλότιμο. Τοὺς ἔμπασε μέσα. Τοὺς ἔδωσε νὰ πιοῦν καὶ τοὺς τραγούδησε. Τραγούδια ἴτανε κείνα;... Χώθηκε μιὰ στιγμή μέσα νὰ συνεφέρει τὴ γυναῖκα, πού ἔτρεμε ἀκόμα στοῦ κρεβάτι. Κλάματα φωνὲς ἐκείνη: «Τὶ τῆς ἔκαμε! Πὼς θὰ φύγει νὰ πάει στὸν ἄντρα τῆς! Τὶ ρεζίλικι!» Κ' οἱ μερακλήδες μὸλις τὸ μεσημέρι σηκωθήκανε μὲ πολλὰ βάσανα καὶ φύγανε. Ἄνάπνεψε ἡ γυναῖκα. Ἐφυγε κι αὐτὴ τρεχτή.

Καὶ μοῦ τὴν τέλεψε ἔτσι τὴν κουβέντα του:

—«Στὸ διάβολο... Ἦταν ἡ πρώτη;... Ἦ τελευταία;... Βέβαια πὼς τὴ θυμάμαι ἀκόμα, γιατί εἶχε κάποια ξεχωριστὴ γλύκα ἡ γυναῖκα τοῦ παπαῦ: Κεριακὴ, ὁ ἄντρας τῆς νὰ κάνει λειτουργία, κι αὐτὴ κλεφτάτα νὰ μοῦ ἀγιαίνει τὸ κρεβάτι! Τῶξαιρα τὸ σπίτι τῆς. Κοτσάμ

σπιταρόνα! Μὲ κάλεσε πολὲς φορὲς κατόπι νὰ πάω νὰ τὴ βρῶ. Οὔτε γύρισα νὰ τὴ δῶ. Μιὰ γυναῖκα πού τόσο φοβάται μὲ τὸ τίποτε!... Δὲν ἀξίζει.»

Κι ἀπὸ τὸ στόμα τὸ χέρι του κουλουριάστηκε πάλι στοῦ κεφάλι του καὶ ξαναπῆρε τὸ σοβαρὸ του, νὰ ὅπως τώρα. «Μιὰ γυναῖκα πού τόσο φοβάται!... Δὲν ἀξίζει». Ἀξίζει μήπως ἡ «δεσποινὶς πτυχιούχος τοῦ Ὠδείου», πού μοῦ ξεσκίζει τάφτια τὸ γέλιο τῆς; Δὲ φοβάται αὐτῆ; Κι ὁ μισοκακόμοιρος ὁ Γερμανοεβραῖος, πού μοῦ εἶναι ἀδιάφορος, τῆς ἀπαγγέλλει, νιώθω, κάτι μὲ τὴ βραχνὴ σὰν παλιωμένο κλάξον φωνὴ του. Γυρίζω ἄλλοῦ νὰ μὴν τοὺς βλέπω. Βυθίζω καὶ γὰ τὴ ματιὰ μου βαθιὰ στὴ θάλασσα κι ἀφουγκράζουμε τὸ σούσουρο τῆς πρῦμης. Τρεῖς γλάροι ἀργοπερνᾶνε κάπου ἐκεῖ, κάνουν μιὰν ἀκαθόριστη γραμμὴ καὶ βουτᾶνε στοῦ νερό. Σὲ λίγο πάλι βρίσκονται στὸν ἀγέρα. Κ' εἶναι ἄσπροι σὰν καλοδοξεμένο μπαμπάκι, πού πάγωσε καὶ κρυστάλλωσε. Τώρα πού ἀνεβοκατεβαίνουν ἀκατάπαυτα καὶ κρῶζουε ράθυμα, μοιάζουε μὲ τὶς σκέψεις μου πού ἔτσι κομμένες κι ἀχάραγες δὲ στέκονται στοῦ ἀπύθμενο καταπάτι τῆς ἀνεξιχνίαστης ζωῆς. Τριγυρνᾶνε παντοῦ, καὶ πουθενὰ δὲ βρίσκονται. Ἰδία δαιμονικὰ καὶ ξόρκια. Ἀπ' αὐτὰ πού δὲν πιστεύει ὁ Γιάννακας, γιατί ἔχει τὴ γροθιά του γερὴ στὸν κάθε ὄχτρο κ' ἔτοιμο τὸ πιστόλι του νὰ τὸν γεμίσει «κουμπότρυπες», ὅπως λέει.

Ἐτσι μοῦ τὸ μίλησε ὁ Γιάννακας: —Ἡ Ἀμερικὴ εἶναι Τουρκία. Ὅχι ἡ σημερινὴ Τουρκία, μὰ κείνη πού μάθαμε στοῦ σκολειῶ—τότες πού χτύπησα τὸ δάσκαλο στοῦ χωριῶ μου, ἔντεκα χρονῶν παιδί, ἄντρας ὅμως στοῦ κορμί. Τὸν εἶχα ἀηδιάσει, γιατί ὄλο καὶ μᾶς κοπάνιζε τοὺς «ἄγριους, αἰμοβόρους, βάρβαρους, Τούρκους». Καὶ μένα οἱ πιὸ καλοὶ μου φίλοι Τοῦρκοι. Τονὲ χτύπησα κ' ἔφυγα ἀπὸ τὸ σκολειῶ. Δὲν ξαναπάτησα.... Τουρκία κ' ἡ

Ἄμερική σάν τήν Τουρκιά τοῦ δασκάλου μου. Ἔχεις λεφτά; Γίνεσαι ὅ,τι θέλεις. Κατεβάζεις τή γροθιά σου; ἀνάβεις τὸ πιστόλι σου; Ὅλες οἱ πόρτες σου εἶναι ἀνοιχτές. Δῶσε τους μπαξίσι καὶ πότισε τους φόβο γιὰ νὰ εἶσαι καλός. Κλεψιές. Ἄτιμιές. (Σοῦ τόπα μὲ τήν παπαδιά). Μπαγαποντιές. Φτώχεια...Κάποτες πού ἤμουνα στὴ Φιλαδέλφεια, εἶχα πάλι μαγαζὶ τὸ ἴδιο σὰ στὸ Detroit. Χειμῶνας. Διόμισυ μετὰ τὸ μεσονύχτι. Ἦμουνα μόνος μου. Καθάρισα, σκούπισα καὶ μετροῦσα τὶς εἰσπράξεις. Ξάφνου παίρνουνε μέσα δυὸ κουκουλωμένοι. Ὑποπτα πρόσωπα. Συνενοημένοι. «Θὰ ἔχουν κι ἄλλους στὸ δρόμο», εἶπα μέσα μου. Κ' εἶχανε....Συχνὰ ἔβλεπα τέτοιους, ἀφοῦ κ' ἐγὼ μαζί τους ἔζησα τὶς καλύτερες καὶ τὶς χειρότερες μου μέρες: Στὰ χασικλίδικα, στὰ μπουρντέλλα, λαθρεμπόρια....Τώρα ὅμως ἤμουνα τίμιος μαγαζάτορας, στὸ διάβολο κι ἂν πουλοῦσα σπέρτο...Σταθῆκανε στὴν πόρτα καὶ χωρὶς νὰ καθήσουν, βλέποντάς με λοξά, μὲ προσταζάουν νὰ τοὺς βάλω νὰ πιῶν. Κρυφὰ χούφτωσα τὸ πιστόλι. Μὲ καλὸ τρόπο τοὺς εἶπα πῶς «λυποῦμαι, μὰ δὲν ἔχω γιὰτὶ εἶναι ἀργά». Θύμωσαν οἱ ἐρίφηδες. Καὶ νὰ σου τὰ πιστόλια τους στίς τσαμαρίες. Τὶς κάνανε θρύψαλα. Ἐνα κομάτι γιαλὶ μοῦ χτύπησε στὸ λαιμὸ. Σκύλιασα. Χτυπῶ, κι ὁ ἕνας τὴν πῆρε σοβαρὰ στὸ χέρι. Ἄκόμα μιά, κι ὁ ἄλλος πέφτει στὸ πόδι. Κι αὐτὰ στὸ ἄψε σβῆσε. Προχωρῶ μὲ προφύλαξη πάντα πυροβολώντας. Καὶ κείνοι τὸ ἴδιο. Λίγα λεφτά...Ἐνα σφύριγμα κι ὁ πρῶτος πετάγεται ὀξω. Τρέχω. Μιά γροθιά στὸν πεσμένο καὶ λιγοθύμησε. Τὸν σπρώχνω καὶ τρέχω στὸ δρόμο γιὰ τὸν ἄλλο. Ἐκεῖ μοῦ ρίχνονται τρεῖς καινούργιοι. Τοὺς βαροῦσα δεξόξερβα. Γίνηκα λιοντάρι ἀπὸ τὸ κακὸ μου. Μὰ νὰ τοὺς πολισμάνους πού πλακώσανε, ξεσηκωμένοι ἀπὸ τὸ σούσουρο, κι ὅπου φύγει-φύγει οἱ παλληκαράδες. Δυὸ πολισμάνοι μαζέψανε τὸ λιγοθυμισμένο. Οἱ ἄλλοι πήρανε ξωπίσω τοὺς κλέφτες....Παι-

δεύτηκα τὴν ἄλλη μέρα νὰ καθαρῶ τὰ γιαλιά. Ἐφυγα ὅμως κι ἀπὸ κεῖ καὶ ξαναγύρισα στὸ Detroit.»

Καὶ πάλι ἡ σοβαρὴ κίνηση....Μὰ ἐπὶ τέλος γιὰτὶ πιάνει τὸ κεφάλι του;... Τὸν τρώει, λέει, ἕνας πονοκέφαλος. Τοῦ ῥχουνται φορὲς νὰ ξεφωνήσει ἄγρια, μὰ πάλι βασιτιέται, συνεφέρνεται σάν πάει στὸ κεφάλι του τὸ χέρι.

— «Ἔτσι ἤμουν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἐγὼ. Δὲν ἤμουν γιὰ δουλιὰ παντοτινὴ, μὰ γιὰ τὸ γλέντι τῆς τρελλῆς ζωῆς. Εἶχα πολλὴ πίστη στὸν ἑαυτὸ μου πῶς ποτὲ δὲ θὰ χανόμουν. Λεβέντης καὶ τὸ μυαλὸ μου δούλευε καλὰ...Θυμᾶμαι πῶς σάν ἔφυγα ἀπ' τὸ χωριό, τότε πού χτύπησα τὸ δάσκαλο, βρῆκα δουλιὰ στὴ «γραμμὴ». Σιγὰρα ὅμως καὶ μπερμπαντιές δὲ μὲ φτάνανε τὰ λίγα γρόσια πού ἔβγαζα. Ὑστερα στὸ Βαρῶσι τὰ ἴδια πάλι. Εἶχα καλὸ μιστὸ ἐδῶ, μὰ κι ὁ καλοπατέρας μου δὲν ἠσύχασε ποτέ ἀπὸ μένα. Ὅλο καὶ τὸν ἐγλείφα. Γλέντια, ξενούχτια, λουσα, παλληκαριές...Ἄχ! τὰ παλιά...Τόσο κόσμος γύρισα, τόσες γυναῖκες γεύτηκαν, κι ὅμως καμιὰ δὲ μοῦ μπῆκε στὴν καρδιά σάν ἐκείνη τὴ βρώμα τὴν Παραμνίτισσα. Θεοκόματος, φίλε μου, μὲ τὰ οὐλλα τῆς κι ὁμορφιά τρανταχτὴ! Βρὲ τί τρέλλες! τί λεφτά ἔφαγα γι αὐτήνα, τί κακὸ γίνηκε γι αὐτήν!...Τραγοῦδαγε αὐτὴ μὲ μιὰ Σμυρνια σὲ καφενεῖο. Κόσμος πολὺς, γιὰτ' ἦτανε γιορτὴ μεγάλη. Χρυσὲς δουλιές ἔκανε ὁ μαγαζάτορας καὶ τὰ χοντρά μουστάκια του γελοῦσαν ἀπὸ εὐχαρίστηση. Κάποτες πέρασε μπροστὰ ἀπὸ τὴν παρέα μας ἡ Σμυρνια ἀπλώνοντας τὸ δίσκο γιὰ νὰ τῆς ριζοῦμε κάτι. Δὲν εἶχα ἐγὼ φιλά καὶ τῆς εἶπα «ἄλλη φορὰ». Πέρασε κείνη παρακάτω καὶ χασκογελώντας λυσοασμένα εἶπε: «Ὁ Γιάννακας πού μᾶς κάνει τὸ χουβαρντᾶ, εἶναι ἕνας μάγκας ψεύτης. Νᾶτανε ὅμως κείνη ἡ παλιοβρώμα ἡ χωριάτα του...» Τᾶκουσα ἐγὼ. Φουρκίστηκα. Πετιέμαι μιὰ πάνω, σοῦ τὴν ἀρπάχνω ἀπ' τὰ μαλιά καὶ τὴν ξαπλώνω χάμω. Κακὸ, φασαρία, μὴ ρωτᾶς!

Καρέκλες, ποτήρια, μπουκάλια, τραπέζια κι άνθρωποι άνω κάτω, σπασμένα και γερά. Άστυνομίες και μαλιοτραβήγματα. Κι ό κόσμος έφευγε για να μη πλερώσει. Καμιά φορά σταμάτησα κ' έγώ. Γυρνάω στον καφετζή και τώ ρωτάω πόσο κάνει ή ζημιά. Τόσο, μου λέει «Νά και πέντε σελίνια παραπάνω,» τού λέω και παίρνοντας την Παραλιμνίτισά μου έφυγα από κεί...» Έ, τί τά θές. Καλά και μαύρα τά παλιά και μεϊς τώρα καλύτερα. Σάν παραμύθι...»

* * *

Και τώ βαπόρι προχωρούσε μεγαλόπρεπο. Οί μηχανές του δούλευαν κανονικά και μιá ανάβρα μäs περιέχυνε στη σάλα κάτω. Καθόταν βαριά στό Γιάννακας ή άτμόσφαιρα αύτή και βγαίναμε πάνω για ν' αναπνέσουμε λεύτερα και πλατιά. Η φύση του ή άνυπόταχτη σά νάνιωθε πώς πνιγόταν στη μυχλιασμένη στενίλα τού караβιού, και σάμπως νάθελε να καβαλλικήπει τά κύματα της άτέλειωτης θάλασσας, για να χορτάσει τώ άδρό κορμί του.

Μιά νύχτα καθόμαστε στον μπάγκο πάνω στό κατάστρωμα της πρύμης, κουκουλωμένοι στό παλτά μας, και κουβεντιάζαμε για χιλια δυό. Ο «άξεστος» φαινομενικά και χοντροκομένος αύτός άνθρωπος με ρωτούσε για ζητήματα της ιστορίας, της λογοτεχνίας και της καλλιτεχνίας, για ζητήματα πολιτικά, κοινωνικά και φιλοσοφικά με τέτοιο χαριτωμένο ενδιαφέρο κ' ένημερότητα ευχάριστη, με τέτοιο θαμαστό χιούμορ και ζεστή διαχυτικότητα, πού άπόρεσα για τώ ποίω του. Δέ βάσταξα και τού τώπα. Πολύ πιό άπορεμένος έμεινα με την άπάντησή του: Δέ γύριζε, λέει, τόσο καιρό στον κόσμο για να πλουτίσει. Στο διάολο τά λεφτά. Και τί ναι τά λεφτά μπροστά στη ζωή, τη μεστωμένη ζωή;... Πρώτα ζήτησε να ζήσει, να μάθει να ζει πλέρια την άληθινή τωρινή ζωή, κ' ύστερα...στό διάολο! Δέν έμεινε τόπος πού να μη τόν έφερε ό άκοίμητος του αύτός πόθος. "Όλος ό κόσμος δικός

του κι όλος ό κόσμος γνωστός του. Ποτές όμως, όπου κι άν πήγε, όπου κι άν στάθηκε, δέ σκέφτηκε τώ παραπέρα, μα μόνο τώ σήμερα.

— «Ζήτησα να μάθω τη ζωή όλων τών τόπων κι όλων τών καιρών, μα προπάντων τη σημερινή ζωή θέλησα να τη μάθω, για να τη ζω γιομάτα. Και μου φαίνεται πώς τώ κατάφερα όσο κανένας. Τά γράμματα μου ήτανε βέβαια λίγα, μα ή πείρα μου με πλούτισε άτέλειωτα. Δυό ταξίδια έκανα στην Άμερική, και κεί έζησα δεκατέσσερα τόσα χρόνια τις πιό καλές μου μέρες. Και να-με τώρα, γυρίζω στό χωριό μου τ' άσήμαντο, άσήμαντος κ' έγώ, ένα μικρό τίποτε μέσα στό χάος της ζωής μου πιά. Περάσανε άπ' τά χέρια μου τού κόσμου τά λεφτά κι όμως δέν έχω τώρα τίποτε σχεδόν. Στο διάολο τά λεφτά! Βγαίνουνε με γάιμα και πρέπει να τά δίνεις πίσω για να κερδίζεις γάιμα. Να καλοτρώς, να καλοπερνάς, να καλοντύνεσαι και δόξα στον άδόξαστο!...Ξαίρεις ποιό κάνουνε λεφτά στην Άμερική; Είτε οί φριχτοί σιγκούνηδες, πού φειδουλεύονται κι αύτό τους τώ ξερό ψωμί, ή κείνοι πού έχουν μιάν άνώτερη ανάγκη. Οί πρώτοι σίγουρα πώς δέν κρατιένται και πολύ στη ζωή. Τώ ψωμοτύρι κ' ή έλιά, τώ βρώμικα φτηνά φαγιά, ή άκατάπαυτη σκληρή δουλιά κ' ή έλλειψη κάθε άνάπαψης και κάθε χαράς, τούς στέλνουνε γρήγορα στον τάφο. Τώρα πού γυρίζαμε άπ' την Άμερική, ρίξαμε στη θάλασσα πέντε τέτοιους πλούσιους σιγκούναρους, πού ψοφήσανε μέσα τώ βαπόρι. Ήτανε γυμνά τά σωθικά τους άπό πρωυτερινή κακή διατροφή και δέν άντέξεανε στην άλλαγή. Γιατί ή θάλασσα τούς άνοιξε την όρεξη. Μα πήγανε σά σκυλιά. Κ' οί άλλοι, τί να σου πώ; δέ με νοιάζουν. Έγώ πάντα ήμουνα λεύτερος».

Δυό τρεις μήνες πρί φύγει άπ' την Άμερική κατέβηκε άπ' την Καλλιφόρνια στη Νέα Υόρκη για δουλιά σε κάποια φωνογραφική εταιρεία. Γιατί άλήθεια τραγουδά — ή, σωστότερα — ψάλλει περι-

φημα ὁ Γιάννακας. Ἀπό οἰκογενειακό του ψάλτης. Βαθιά, ὑποβλητική ἡ φωνή του ἔτσι καί πού μιλάει μόνο. Δέν ἄκουσα ποτές πιό ἀριστοτεχνική ἐχτέλεση τοῦ «δοξαστικοῦ» ἀπό κείνη πού μοῦ ἔκανε νύχτα — νύχτα στό κατάστρωμα τοῦ βαποριοῦ ὁ Γιάννακας.

— «Δέν πίστεψα ποτές», μοῦ εἶπε στό τέλος, «σέ τέτοια κουρουφέξαλα. Πάντα ὅμως μέ μάγεψε ἡ ἐκκλησιαστική μουσική γιά τή γοητευτική μυστικοπάθεια της, πού ταιριάζει μέ τή βαριά ψυχή μου. Ὅταν ψάλλω κ' ἔχω καλή «ἀντιφώνηση», τότε νά δεῖς τά μάτια μου, αὐτά τά θολά κι ἄτονα μάτια, πῶς σπιθοβολᾶνε λαμπερά καί τρίζουνε—ἀλήθεια, τρίζουνε— νά δεῖς πῶς ἐνθουσιάζουμαι καί φτάνω τόν οὐρανὸ στό ψῆλος! Μὲ κάλεσε λοιπὸν μιὰ ἑταιρεία στή Νέα Ὑόρκη νά ψάλλω στό φωνόγραφο μέ μεγάλη ἀμοιβή. Πῆρανε λίγες δοκιμαστικές πλάκες, κ' ὕστερα ἀνάβαλαν ἀπὸ μέρα σέ μέρα γιά τήν ὀριστική δουλιὰ. Ἐγὼ ξόδευα ὅ,τι εἶχα καί δέν εἶχα. Δυὸ μῆνες χάλασα ἑφτακόσια δολλάρια, γιὰτί πίστευα νά καλοπλερωθεῖ ἡ ψαλτική

μου. Βαρέθηκα ὥστόσο νά πηγαινοέρχουμαι χωρὶς νά γίνεται τίποτε, καί στό τέλος τοὺς εἶπα : «Δέν τὸ κουνᾶω ἀπὸ δῶ, ἂν δέ μοῦ δώσετε ὅπαντησὴ ὀριστική.» Θέλανε οἱ παλιάνθρωποι νά ξοδέψω τὰ λεφτά μου κ' ὕστερα νά μέ ἀναγκάσουν νά δεχτῶ συμβόλαιο μ' ὀποιους ὄρους θέλανε κείνοι. Καί μοῦ πρότειναν ἓνα γελοῖο ποσὸ. Τοὺς ἔβρισα καλά, παρολίγο νά σπάσω τὸ διευθυντὴ στό ξύλο, τοὺς μούντζωσα καί πῆγα γιά τὸ δικαστήριον. Μά...τὴ στιγμή κείνη μοῦ ἔρχεται τηλεγράφημα πῶς ὁ πατέρας μου εἶναι ἄρρωστος βαριά, καί μέ ζητοῦσε.... Τᾶχασα... Γρήγορα μάζεψα ὅ,τι μοῦ ἔμεινε καί ξεκίνησα γιά τὴν Κύπρον. Μά θὰ τὸν προφτάσω ζωντανὸ τὸν πατέρα μου;...θὰ τὸν προφτάσω νά τὸν χεροφιλήσω;...

Ἐσκυψε καί δάγκωσε τὰ χεῖλια του ἀπὸ πόνο. Τὸ χέρι του στριφογύρισε καί κάθησε στό κεφάλι του ψηλά φρουρὸς. Γαλήνεψε ὅμως σύντομα ἡ σκέψη του καί μοῦ ξανάπε :

— Ἐχ! ἡ ζωὴ.... Ἡ ζωὴ θέλει νάχεις μάτια καί δύναμη ὄχι μονάχα θέληση...

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ

1930

ΤΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΑΒΙΛΗ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΓΛΕΖΙΚΑ

Ἀπὸ τὸ μεταφραστικὸ ἔργον τοῦ Λορέντσου Μαβίλη, τοῦ κλασσικοῦ αὐτοῦ Ἑλληνα σοννετογράφου, ἴσως ἡ μετάφραση του τῆς «Μαχαμπαράτας» — συμπληρωμένη κ' ἐκδομένη ἀπὸ τὸν Κερκυραῖο διηγηματογράφο καί διανοοῦμενο Κ. Θεοτόκη πιὸ ὕστερα — νᾶναι τὸ γνωστότερον του μεταφραστικὸ κομμάτι. Στὴν ἐκδοσὴ τοῦ ἔργου του, πού φρόντισαν τὰ Ἀλεξανδρινὰ «Γράμματα» μέ τὴν ὑλικὴ βοήθεια τοῦ δήμου Κερκύρας τὸ 1915, πού ξαναβγῆκε πανομοιότυπη ἀπὸ τὸν κ. Στέφανο Πάργα τὸ 1923, ἡ μεταφραστικὴ του ἐργασία διακρίθηκε σὲ δυὸ μέρη : τὰ ἀνέκδοτα

καί τὰ δημοσιευμένα ἀπὸ τὸν ποιητὴ. Ἀπὸ τ' ἀνέκδοτα, ποῦναι καί τὰ πιὸ πολλὰ, πέντε κομμάτια ἀπὸ τὰ Ἑγγλεζικά, (1) ἤγουν, Ροβέρτου Μπράδουνικ «Σαοῦλ» (σ. 36—49), ἀπὸ τὸν «Προμηθεὸς Λυόμενος» τοῦ Shelley (σ. 49—62), ἀπὸ τὴν «Parisina» τοῦ Byron (σ. 79—82), ἀπὸ τὴν «Ἀρέθουσα» τοῦ Shelley (σ. 82) καί ἀπὸ τὸν «Ἐνώχ Ἄρδεν» τοῦ Tennyson (σ. 83) κρίνονται ἀπὸ μένα, καί τ' ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ πρῶτον καί δεῦτερον βιβλίον τῆς «Αἰνεΐδας»

(1) Ὅλες οἱ παραπομπὲς ἀναφέρονται στὴν πρώτη ἐκδοσὴ τοῦ 1915.

του Βεργίλιου (σ. 62—67 και 67—70) από το φίλο φιλόλογο κ. Κ. Προυσή.

Ίσως τὰ κομμάτια αὐτὰ νὰ μὴν ἔπρεπε ποτὲ νὰ κριθοῦν, ἀφοῦ δὲν εἶχαν δημοσιευτεῖ ἀπὸ τὸν ποιητὴ μεταφραστὴ τους, μιὰ πού εἶναι ἐπίσης—ἐξὸν ἀπὸ τὸ «Σαοῦλ» τοῦ Μπράουνινγκ—ἀποσπασματικά, καὶ μιὰ πού δὲν κατέχουμε καμμιά σημείωση ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ πὼς ὅ,τι εἶχε τελειώσει, ἀποσπασματικὸ εἶτε μὴ, πῆρε τὴν τελειωτικὴ καὶ τέλεια ἑρμηνευτικὴ κ' αἰσθητικὴ του μορφή. Πράγματι γιὰ τὴ μετάφρασή του τὸ «Παράπονο τῆς Δήμητρας» τοῦ Σίλλερ γνωρίζουμε ἀπὸ μιὰ σημειωσούλα τῶν ἐκδοτῶν (σ. 77), ὅτι ὁ Μαβίλης τὴν προόριζε γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ «Ἐθνικὴ Γλῶσσα», πού εἶχε ἀποφασίσει νὰ βγάλει ὁ φιλολογικὸς κύκλος τοῦ Ἰάκωβου Πολυλά τὸ 1884, κι ὅ,τι ὁλόκληρος ὁ «Σαοῦλ» ἦτανε τελειωμένος τὸ 1898 (σ. 48). Κι ὅμως τ' ὅ,τι ἡ μετάφραση τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ τοῦ Μπράουνινγκ ἦτανε συμπληρωμένη τὸ χρόνο ἐκεῖνο, δὲν ἀποδεικνύει ἀναμφίβολα καὶ στερεὰ πὼς κι ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς, πού τὴν κράτησε δεκατέσσερα ὀλάκερα χρόνια στὸ συρτάρι του, τῆ θεωροῦσε φρασμένη στὸ σημεῖο ἐκεῖνο πού δὲ θὰ δικαιολογοῦσε πιά τὸ φύλαγμα καὶ παρακράτημά της καὶ πού δικαιωματικὰ ἀπαιτοῦσε νὰ χαρεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας καὶ νὰ φανεῖ τυπωμένη σὲ κάποια Κερκυρέϊκη ἐκδόση ἢ σὲ κάποιο πανελλήνιο περιοδικὸ τῆς ἐποχῆς. Κ' ἴσως ἀκόμα οἱ πιθανότητες ὅτι ὁ Μαβίλης δὲ θὰ τὸ δημοσίευε, μόνον πού ἦτανε ἀπὸ τὸν πρῶτο ἴσαμε τὸν ὕστερο στίχο μεταφρασμένο (ὅσο κι ἄς ἐπιμένει κανεὶς ἐναντιοῦμένος πὼς ἦτανε μονάχα ἑρμηνευτικὰ ἢ ὄχι ποιητικὰ ἢ αἰσθητικὰ ὄριμο), νᾶναι συγκριτικὰ μὲ τις πιθανότητες γιὰ τᾶλλα του κρινόμενα ἐδῶ ἀποσπάσματα πολὺ λιγώτερες, γιὰτὶ ὁ ποιητὴς μποροῦσε ἂν ζοῦσε, κ' ἐκεῖνο καὶ τοῦτο μαζί νὰ τὰ καταστρέψει ἢ καὶ νὰ τὰ ξαναχύσει καὶ νὰ τὰ ξαναδουλέψει καὶ νὰ τὰ ξαναφτιάσει, δίνοντάς τους μιὰ διαφορετικὴ, κα-

λύτερη ἢ χειρότερη, τελειότερη ἢ ἀτελέστερη μορφή. Ἐξᾴλλου ὅμως ἀφοῦ καὶ τ' ἀποσπάσματα αὐτὰ μῆκανε στὶς ἐκδόσεις τῶν Ἀπάντων του, φρονῶ ὅτι δὲ θᾶταν κάτι ἀνάξιο τοῦ καταβαλλόμενου κόπου καὶ τῆς λογοτεχνικῆς ἀλήθειας γενικώτερα νὰ ξεταστῆ καὶ νὰ καθοριστεῖ ἴσαμε ποιὸ σημεῖο εἶχε προχωρήσει καὶ πετύχει στὴν προσπάθεια του αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἑρμηνευτικὴ κ' αἰσθητικὴ ἀποψη, καὶ νὰ προφυλάξουμε τὸν ὅποιον ἀναγνώστη, πού δὲν ἔτυχε νὰ διαβάσει καὶ νὰ γνωρίσει τὰ πρωτότυπα, ἀπὸ τὸ νὰ νομίζει ὅτι ἡ τέτοια ἐργασία τοῦ Μαβίλη τ' ἀντιπροσωπεύει ὀρθὰ πέρα ὡς πέρα κι ἀπ' ὅλες τις μεριές, τόσο στὴν οὐσία ὅσο καὶ στὴ μορφή.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀμφισβητήσει βέβαια στὸν ποιητὴ τὴ γνώση τῶν ξένων γλωσσῶν πού γνώρισε καὶ κάτεχε. Γιατὶ δὲν ἤξαιρε μονάχα νὰ διαβάσει καὶ νὰ ἑρμηνεύει ἀπὸ τὴ Σανσκριτικὴ, Λατινικὴ, Ἰσπανικὴ, Ἰταλικὴ, Γαλλικὴ, Γερμανικὴ καὶ Ἀγγλικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ νὰ μιᾶ στὴν ἐντέλεια τὶς πέντε τελευταῖες. (1) Ἔτσι ἀκολουθώντας τὸ «παράδειγμα» καὶ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Πολυλά, ἐνόμισε πὼς ἔπρεπε, ὅσο δυνατόν, νὰ πλουτίσει τὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνία μὲ ξένα ἀριστουργήματα», σύμφωνα μ' ὅ,τι μᾶς λέει ἡ Κα Εἰρήνη Δεντρινουὸ στὴ διάλεξή της, πού χρησιμοποιεῖται ὡς πρόλογος στὶς ἐκδόσεις. Ἄλλὰ ὁ Μαβίλης, ὁ ἔξοχα μορφωμένος αὐτὸς ἄνθρωπος, πού μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι ἀποτελεῖ πρότυπο ἀγωγῆς καὶ ἠθους» στὴν Ἑλληνικὴ διάνοηση, εἶχε ὀδηγὸ του, μεταφράζοντας ὀρισμένους κανόνες—πού πρέπει νᾶναι κ' οἱ κανόνες κάθε μεταφραστῆ λογοτεχνικῶν ἔργων ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη γλῶσσα, ἂν ποθεῖ καὶ σκοπεύει νὰ χαρίσει στὴν πού μεταφράζει γλῶσσα ἓνα νέο καλλιτέχνημα, ὅπως φρονοῦσε ἐπί-

(1) Α. Μ. Ἀνδρέαδου, «Λαυρέντιος Μαβίλης» (βιογραφικὸν σημεῖωμα). Ἐπιφυλλίδες Ἀθῆναι 1929, σελ. 20 «ἐκτός τῆς ἰσπανικῆς ὠμίλει καὶ ἔγραφεν ἀπαιστως τὴν γερμανικὴν, τὴν ἰταλικὴν, τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἀγγλικὴν».

σης κι ό Ίακώβος Πολυλάς κι ό δόκιμος από την Ίταλική στην Έγγλέζικη ποίηση μεταφραστής ποιητής, Δάντε Γκαμπριέλε Ροζέτι — πού τούς έκφράζει και τούς διατυπώνει, όταν ό Ίδιος έχει την εύκαιρία νά κρίνει τούς επικριτές της έμμετρης μετάφρασης της Όδύσειας του Πολυλά. Ίδου τί λέει εκεί: «Ένομίζομεν ότι ό μεταφράζων...σκοπόν προτίθεται νά παραγάγη έργον τέχνης άποτελούν όλον τι άρμονικόν, συνδυάζον την πιστότητα κατά τηνούσιν και τό σκόπιμον της αίσθητικης παραστάσεως, ώστε νά γεννᾶ έντός ήμῶν έντύπωσιν και πάθος όσον ένεστι όμοια και παρεμφερή πρὸς τὰς έντυπώσεις και τό πάθος τὰ γεννώμενα έν ήμῖν κατά την άνάγνωσιν του πρωτοτύπου. Έάν δ' ό μεταφραστής όδοτος μηδέ πλησιάζη κἀνεις τόν σκοπόν του άλλα και θουσιάζη πρὸς έπίτευξιν του ένός τό έτερον τῶν άπαραιτήτων συστατικῶν του άληθοῦς καλλιτεχνήματος, τότε μάτην έκοπίασε, τότε έξελέγχεται άγνωῶν και τούς στοιχειωδεστέρους κανόνες της τέχνης και τό έργον του δέν είναι δυνατόν νά θεωρηθῆ ή ως έξάμβλωμα πρὸς οὐδέν χρησίμον, ως άποτυχοῦσα άπόπειρα». (1) Και τώρα βασιζόμενοι άπάνω σ' ένα τέτοιο καθαρά κι όρθά έκφρασμένο γνώμονα, θ' άρχίσουμε νά ζετάζουμε και νά κρίνουμε τίς δικές του μεταφράσεις από τὰ έγγλέζικα, με τή σειρά όπως μῆκανε πιό άπάνω, πούναι κ' ή σειρά πού άκολούθησαν οί εκδότες του έργου του.

Ό «Σαούλ» του Μπράουνιγκ είναι τό τελειωμένο μετάφρασμα πού βρέθηκε σ' ά χαρτιά του μετά τό θάνατο του. Τό πρωτότυπο πού περιγράφει τή συνάντηση του Δαυίδ με τό βασιλέα Σαούλ στή σκηνή του, τό παίξιμο της άρπας από τόν πρῶτο, πού επανάφερε στή ζωή από τόν πνευματικό και ψυχικό λήθαργο του τό δεύτερο, και συνεχίζει τίς επακόλουθες σκηνές και τὰ έπεισόδια με μιὰ θαυμαστή κ' ύπερο-

χην έναλλαγή ψυχικῶν καταστάσεων, άποτελεῖται από ΧΙΧ άνισάριθμες σέ στίχους στροφές. Τόσες στροφές δίνει βέβαια κι ό Μαβίλης, μά ό άριθμός τῶν στίχων κάθε στροφῆς στή μετάφραση δέν είναι ἴσος με τόν άριθμό τῶν στίχων τῶν στροφῶν στό πρωτότυπο. Αυτό δέν είναι βέβαια, έξαιρώντας τ' αὐστηρά τεχνικά στιχουργικά είδη όπως λοχάρη τό σονέττο, τό τριόλεττο κτλ, ποιητικό ή στιχουργικό ψεγάδι. Τὰ ψεγάδια της μετάφρασης (πού δέν μποροῦν κάτω από τίς περιστάσεις πού αναπτύξαμε πιό άπάνω νά θεωρηθουνε κι άδυναμίες ή ψεγάδια πού βαρύνουν τόν ποιητή μεταφραστή) πρέπει νά ζητηθουνε κάπου άλλου. Η άντιπαραβολή τῶν κειμένων φανερώνει ά μέσως μιάν καταπληχτική διαφορά: τήν ύπεροχῆ έμορφιά του πρωτοτύπου έμπνευσμένου από τό πνεῦμα και τό ύπερφυσικό μεγαλεῖο της Παλιᾶς Βίβλου πού φέρνει τόν Μπράουνιγκ μ' αὐτό του τό τραγούδι, τό τραγούδι τοι «Ένας θάνατος στήν Έρημο» κι άλλα παρόμοια, κοντά στους Γερμανούς μεταφυσικούς, και τήν άποτυχία μιᾶ όρθῆς «έπί λέξει» μετάφρασης, πο γενικά διαφέρει από τό πεζό γιατί είναι έκφρασμα στιχουργικά και πο. θάτανε καλύτερη ἴσως, στή σημερινή θέση, άν ό ποιητής μάς τήν έδινε στό πεζό λόγο. Έτσι θ' άπόφυγε τίς τόσες δυσκολίες πού παρουσιάζει τό έκφραστικό στιχουργικό πλαίσιο, ή θέση τῶν λέξεων θάτανε πιό ταιριαστό ή φράση θά ξεπρόβαλλε πιό φυσική και μουσική, κ' ή άνεση άντι της άσφυξίας θάκανε τή μετάφραση πιό άνεχτή. Η μετάφραση κάθε άλλο παρά αισθητικά ποιητική είναι. Ίσως ή προσκόλληση του Μαβίλη στό σονέττο, ή πειθαρχία του σ' ένα σύστηρά τεχνικό είδος, πού περιορίζει αίσθημα, σκέψη κ' έκφραση στό ελάχιστο, ή συνήθεια έτσι σέ μιάν άκριβολογία, δείχνουν πώς επηρέασαν, και σέ μεγάλο βαθμό, τό μεταφραστικό του έργο. Σ' αὐτό όφείλεται ή έντονη προσπάθεια του, ένα πάθος πιά γι αὐτόν, γιά μιάν

(1) Άπάντησις πρὸς τούς κριτάς τῶν άναγνωστικῶν βιβλίον τούς επικρίναντας τήν έμμετρον μετάφρασιν του κ. Πολυλά, σ. 166.

ἀμεμπτη πιστότητα στήν ἀπόδοση, μιάν κυριολεχτημένη φράση, καθαρή καί λεύτερη ἀπό κάθε ξένο στοιχείο πού δέν πηγάζει ἀπ' αὐτό τὸ κείμενο, ξένες κι ἄσχετες λέξεις μέ τὸ πρωτότυπο, πού μπαίνουνε ἄχαρα σάν παραγέμισμα καί πού ὀδηγοῦν σὲ πλατειασμούς ἄκαιρους, ἀδικαιολόγητους κ' ἐκνευριστικούς. Δέν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ κι αὐτός ἕνας λόγος γιατί ἀφήκε τόσα μεταφράσματα ἀτέλειωτα :

Ἴσως ὁμως σχετικὰ μέ τὴν «Ἀρέθουσα», τὴν «Παρισίνα» καί τὸν «Ἐνώχ Ἄρδεν» (γιατί σ' αὐτὰ τὰ κομμάτια φρονῶ ὅτι σίμωσε περισσότερο τὴν αἰσθητικὴ ἔμορφιά τοῦ πρωτότυπου), μετὰφρασε λίγους μονάχα στίχους πού τοὺς δούλεψε καί τοὺς περιποιήθηκε, γιὰ νὰ τοὺς δώσει κάτι ἀπὸ τὸ πνεῦμα καί τὴ ζωὴ τῶν κειμένων· καί μιὰ πού βεβαιωνόταν μέσα του πὼς εἶχε φταίει σ' ἕνα ἱκανοποιητικὸ σημεῖο, τότε σταματοῦσε γιὰ νὰ ξαναγυρίσει καί νὰ συνεχίσει. Ζητοῦσε νὰ δημιουργήσει ἔτσι γιὰ τὸ κάθε κομμάτι ἕνα ξεχωριστὸ πρότυπο, ἕνα ἰδιαιτέρο πρόπλασμα.

Ἡ συστατικὴ ὁμως πυκνότητά τοῦ ραγουδιῶ τοῦ Μπράουνιγκ, πού ἀνχνιακᾶ στὸ στίχο του μέσα, μιὰ πηγαιὶ οὐσιαστικὴ πυκνότητά αἰσθήματος καί σκέψης, τόσο χαρακτηριστικὴ τοῦ ἔργου ἐνὸς ξεχωριστοῦ ἐγκεφαλικοῦ ποιητῆ, δέν ἔπρεπε νάχε ἀποτύχει στὰ χέρια τοῦ πειθαρχημένου καί φιλοσοφημένου νοῦ τοῦ Μαβίλη. Τρία πράγματα μποροῦν νὰ φταίνε γι αὐτὸ: ἡ ἐλευθερία του στήν ἐναλλαγὴ τῶν ρωμαντικῶν διαβαθμίσεων τῶν ψυχικῶν του καταστάσεων, τὸ γρήγορο κι ἀπότομο πέσιμο ἀπὸ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο φιλοσοφικὸ σύστημα, κ' ἡ μεγάλη δυσκολία πού παρουσιάζει στὴ μετάφραση μιὰ μέ βραχυσύλλαβες καί μονοσύλλαβες λέξεις γλώσσα, ὅπως εἶναι ἡ Ἑγγλέζικη. Ἐπειτα ὁ Μαβίλης δέν προσπάθησε ἢ προσπαθώντας δέν πέτυχε ν' ἀρπάξει τὴν ψυχὴ τοῦ πρωτότυπου καί δέν πρόσεξε τὴν παρήχηση, πού σάν εἶναι αὐθόρμητη καί γνήσια προσθέτει ὄχι λίγο στὴ μουσικότητα

τοῦ στίχου. Γι αὐτὸ ἀπέτυχε. Ἐρμήνευσε σωστά, μὰ δὲ μετουσίωσε. Τ' ἀκόλουθα παραδείγματα παρμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ στήν τύχη, εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς ἀποτυχίας του :

To betoken that Saul and the Spirit
[have ended] their strife
And that, faint in his triumph, the monarch
[narch] sinks back upon life.

[Νὰ μαρτυρήσει π' ὁ Σαοὺλ μέ τὸ στοιχειὸ τελειῶσαν
τὸ πάλεμα τους κι ἔγυρε μ' ὄλο τὸ
[θρίαμβὸ του
ὁ βασιλέας στὴ ζωὴ λιγόθυμος ὀπίσω.]
ἢ

How good is man's life, the mere
[living! how fit to employ
All the heart and the soul and the
[senses for ever
in joy.— ἢ

(δείγματα μιᾶς θαυμαστῆς παρήχησης)
And lo with that leap of my spirit heart
[hand, harp and voice
[Καί νὰ στοῦ λογισμοῦ μου
ἐκεῖνο τὸ ἀναφτέρωμα, κεῖ πού καρδιά
[καί χέρι,

λάλημα κι ἄρπα τοῦ Σαοὺλ]
That the water was wont to go warbling
[ling so softly and well
[πὼς πρὶν καλά, χαϊδευτικὰ συνήθιζαν
νεράκια νὰ μουρουρίζουν].

Κι ἀκόμα δὲ φανερῶνεται καμιά ἀποπειρά γιὰ μίμηση τῆς διάθεσης τοῦ ρυθμοῦ, τοῦ μέτρου. Ἀκριβῶς τὸ μέτρο αὐτὸ καθαυτὸ ὑπῆρξε μιὰ εἰδικὴ ἐξαιρετικὴ ἐφεύρεση γιὰ νὰ ἐναρμονίσει τὸ θέμα μέ τὸ ἐκφραστικὸ μέσο. Ὁ καθηγητῆς τῆς Ἑγγλέζικης φιλολογίας Σέρ Ἄρθουρ Κουίλλερ Κούτς στὸ κεφάλαιο γιὰ τὸν Μπράουνιγκ, πού ἔγραψε στὸ «Outline of Literature» ἐκδόμένο ἀπὸ τὸν ποιητῆ John Drinkwater σ. 636—637, κρίνει τὸν Μπράουνιγκ ὡς ἰδιοφυῖα γιὰ τὰ τέτοια τεχνικὰ ἐφευρήματα, κ' ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς γιὰ τὸ μέτρο τοῦ Σαοὺλ : «Ποῖός ἄλλος παρά ὁ Μπράουνιγκ θὰ μπορούσε νὰ ἐναρμονίσει τὴ φαντασία μέ τὸ μέτρο, ὅπως τ' ἀρμόνισε στὸ μικρὸ ἐκεῖνο πρότυπο κι ἀριστούργημα, στὸ

«Σαούλ»; Τὸ βλέπει κανείς, ὅπως τὸ βλέπει ὁ Δαυῖδ· τὸ αἰσθάνεται κανείς τρομαχτικά ὅπως ὁ Δαυῖδ.... Καὶ τραγουδιέται μὲ τὴν ἴδια ἐμπνῶή, ὅπως τῷχε τραγουδήσει ὁ Δαυῖδ, μὲ μιὰ σκληρὴ προσπάθεια κ' ἔκσταση ἴσαμε τὸ τέλος του.» Ὁ Μαβίλης δὲν ξαίρω ἂν μεταχειριζόμενος τὸ δεκαπεντασύλλαβο εἶχε συναίσθηση πῶς ὁ τέτοιος στίχος ἦταν ὁ καταλληλότερος γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ Ἑγγλέζικου «fourteener» (δεκατεσσερασύλλαβου), «which is the nearest thing in English to the Greek political», ἐπειδὴ ὁ Ἑγγλέζικος «fifteener» (δεκαπεντασύλλαβος ἢ πολιτικός στίχος), χωρίζεται πάντα σὲ δυὸ γραμμές. Σὲ δεκατεσσερασύλλαβο, πού κάποτε παίρνει καὶ 15η συλλαβή, εἶναι γραμμένος ὁ «Σαούλ», κ' οἱ κάθε δυὸ στίχοι ὁμοιοκαταληχτοῦν (1). Κι' ὁμως ὁ δεκαπεντασύλλαβός του, πέτυχε νᾶναι λιγάκι πιὸ προχωρημένος ἀπὸ τὸ δεκαπεντασύλλαβο τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Παράλειψε τὴ ρίμα καὶ χρησιμοποίησε διαλεκτικές λέξεις καὶ φράσεις κακόηχες. Κακόηχες «φύσει καὶ θέσει». Οἱ ἰδιωτισμοὶ σὲ πολλὰ μέρη ἐμποδίζουν τ' ὁμαλὸ διάβασμά κ' ἡ γλώσσα σκοντάφτει στὴν ἀπαγγελία τοῦ στίχου. Γενικά, ἀκολούθησε τὸ κείμενο πιστὰ κ' ἡ μετάφραση τοῦ βοηθεῖ πολὺ ὅποιον θάθελε νὰ καταλάβει τὴν ἔννοια τῶν λέξεων καὶ τῶν φράσεων. Ἔτσι καταντᾶ νᾶναι ἕνας τέλειος ἐρμηνευτικὸς τυφλοσύρτης.

Στὸν «Προμηθεὺς Λυόμενος», (385 κὶ ὄχι 301 στίχοι ὅπως γράφουν οἱ ἐκδότες), τὸ ὑπέροχο καὶ ἰδανικὸ αὐτὸ μεγαλοῦργημα τοῦ Σιέλλεϋ, πού παρουσιάζει τὸν ἄνθρωπο στὰ βᾶθη τῆς αἰωνιότητος νὰ λεφτερώνεται ἀπὸ τὰ δεσμά ἐνὸς ἀνθρωπομορφικοῦ Θεοῦ—δημιουργημένου ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ ἐξασκεῖ ἀπολυταρχικὰ μιὰν ἐμπιστευμένη σ' αὐτὸν δύναμη—καὶ νὰ ἐνώνεται ξανά μὲ τὴ φύση προχωρώντας σὲ μιὰν ἀπερίοριστη καὶ

προοδευτικὴ ὕλική καὶ ἠθικὴ τελειοποίηση, ὁ Μαβίλης παρουσιάζει, μόνον πού ἡ μετάφραση τοῦ δουλέφτηκε στὰ 1896, πρὶν δηλαδὴ ἀπὸ τὴ μετάφραση τοῦ «Σαούλ», μιὰν προσπάθεια σοβαρώτερη καὶ πιὸ ἀξιοπρόσεχτη ἂν ὄχι πιὸ ἀξίεπαινη. Ὁ δεκατρισύλλαβος προσαρμόζεται στὸν ἐγγλέζικο ἠρωϊκὸ δεκασύλλαβο τοῦ διαλογικοῦ μέρους καλὰ κ' εὐχάριστα. Στὰ λυρικά μέρη γίνεται ἀκόμη προσεχτικώτερος καὶ χρησιμοποιεῖ πότε τὸ δεκατρισύλλαβο καὶ πότε τὸ δωδεκασύλλαβο ἢ τὸ δεκατεσσερασύλλαβο (προπαροξύτονο) ἀνάμικτα καὶ ὁμοιοκαταληχτεῖ ὅπως καὶ τὸ πρωτότυπο, μόνον πού σ' αὐτὰ τὰ μέρη ἐλευθεριάζει πιὸ πολὺ στὰ μέτρα καὶ στὴ σειρά τῆς ρίμας. Λοχάρη στοὺς στίχους 99—102 τοῦ πρωτότυπου οἱ ρίμες εἶναι ααββ, ἐνῶ στὴ μετάφραση αβαβ κτλ.

Στὰ ὑπόλοιπα τρία ἀποσπάσματα πετυχαίνει ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ ἀποψη. Στὴν «Παρισίνα» τοῦ Βύρωνα, πού ψάλλει τὴν ἀγάπη ἐνὸς νόθου γιοῦ γιὰ τὴ γυναῖκα τοῦ φυσικοῦ τοῦ πατέρα, ἀπὸ XX στροφῆς μεταφράζει μόνον τις VII πρώτες, ὅπου πέτυχε ν' ἀρπάξει καὶ νὰ διατηρήσει τὴ λειότητα καὶ τὴ γοργάδα τοῦ Ἑγγλέζικου τραγουδιοῦ. Ἡ ψυχικὴ ὀρμητικότητά τοῦ Βύρωνα βρίσκεται ἐπίσης στὴ μετάφραση. Τὴ μετάφραση αὐτὴ μαζί μ' ἐκείνη τοῦ «Προμηθεὺς Λυόμενος» καὶ τὴ μετάφραση τῆς «Ἀρέθουσας» καὶ τοῦ «Ἐνώχ Ἄρδεν» πρέπει νὰ βρεθεῖ τὸ κατάλληλο πρόσωπο πού νὰ τις συνεχίσει.

Ἀπὸ τὴν «Ἀρέθουσα» πού ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε δεκασοχτάστιχες στροφῆς, δὲν ἔχουμε μεταφρασμένην παρὰ τὴν πρώτην καὶ ἕξι στίχους ἀπὸ τὴ δεύτερη. Ὁ ρυθμὸς τῆς μὲ τὸ δεκατρισύλλαβο-δωδεκασύλλαβο στίχο καὶ τὴν πλεχτὴ ἀντὶ τῆς ζευγαρόπλεχτης ρίμας τοῦ πρωτότυπου, μᾶς φέρνει σιμὰ στὸ θέμα, στὴ διάθεση καὶ στὴ μορφή τοῦ ξένου τραγουδιοῦ.

Ἀπὸ τὸ ἀργοκύλητο, στὰ κατοπινὰ

(1) Βλ. σημ. στὴ σελ. 2 τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ βιβλίου: Three Cretan Plays etc. translated from the Greek by F. H. Marshall etc. with an introduction by John Mavrogordato etc.

χρόνια, έργο του Τέννυσον δέ μᾶς ἔδωκε παρά 26 στίχους ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ «Ἐνώχ Ἄρδεν». Δὲν ξαίρω ἂν ὑπάρχει στὰ Ἑλληνικά μετάφραση ὀλάκερου τοῦ τραγουδιοῦ τούτου ἄλλη ἀπὸ κείνη ποῦ μᾶς ἔδωκε ὁ κ. Γ.Ι. Μποῦρλος στὸ 1930, καὶ ποῦ φιλοτεχνήθηκε ὅμως γιὰ νὰ προσαρμοστεῖ σ' ἕνα ὀρισμένο σκοπὸ, ν' ὀπαγγέλλεται μὲ συνοδεία μουσικῆς πῶς πολὺ, παρά γιὰ νὰ παρουσιάζεται ὡς λογοτεχνικὸ ἔργο στὸ εἶδος του μὲ κάποιες ἀξιώσεις. Τῇ μετάφραση τοῦ κ. Μποῦρλου, μ' ὅλες τὶς τεχνικὲς καὶ τὶς ἄλλες τῆς ἀτέλειες, τῇ χαρακτηρίζει μιὰ γλώσσα στρωτῆ κι ὄχι ἰδιωματικῇ. Ἰδιωματικῇ, ἑφτανησιώτικῇ ἰδιωματικῇ ἀκριβῶς, εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ Μα-

Β' ΑΠΟ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Ἡ λατινικὴ λογοτεχνία ἀγνοήθηκε ὀλίγετα σχεδὸν στὴ γλώσσα μας—τώρα ἐξορίζεται κι ἀπὸ τὰ γυμνάσια—κ' ἐλάχιστες εἶναι οἱ μελέτες κ' οἱ μεταφράσεις ποῦ ἔχουμε ἀπ' αὐτῇ. Ἐχτός ἀπὸ τὰ «Γεωργικά» τοῦ Βεργίλιου, ποῦ μετάφρασε ὁ Κ. Θεοτόκης (Τυβίγγη 1909), ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου βιβλίου τῆς «Αἰνείαδας» τοῦ Βεργίλιου, ποῦ μετάφρασε ὁ Λ. Μαβίλης (Λ. Μαβίλη «Τὰ ἔργα» Α' ἔκδ. Ἀλεξάνδρεια 1915 σ. 62—70, Β' ἔκδ. 1923 σ. 143—155), κ' ἐχτός ἀπὸ τὶς σκόρπιες σὲ περιοδικὰ καὶ δυσεύρετες γι αὐτὸ μεταφράσεις, τοῦ Ὁράτιου κυρίως, τὶς καμωμένες ἀπὸ τὸ Γ. Σπαταλά, τίποτε ἄλλο δὲν μπορούμε ν' ἀναφέρουμε μὲ ἀξιώσεις. Ἴσως ὅμως νὰ μὴν εἶναι ἄσκοπο νὰ προσθέσουμε πῶς ὑπάρχει καὶ μιὰ πεζὴ σχολιασμένη μετάφραση τῆς «Ποιητικῆς Τέχνης» τοῦ Ὁράτιου, ποῦ τὴν ἔβγαλε στὴ Ζάκυνθο (1921—1922) ἡ Μαριέτα Γιαννοπούλου. Κ' εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ πῶς ὅλες αὐτὲς οἱ μεταφράσεις γίνανε ἀπὸ ἑφτανησιώτες, ποῦ ἔρχονται σὲ σχέσεις ἀμεσώτερες μὲ τὴν ἰταλικὴ πνευματικὴ ζωὴ.

Γιὰ τὴ μετάφραση τοῦ Μαβίλη πρέπει πρῶτα νὰ ποῦμε, ὅπως τὸ σημειώ-

βίλη καὶ σ' αὐτῇ τῇ μεταφραστικῇ του ἀπόπειρα. Ἄν καὶ ἡ μετάφραση δὲν εἶναι μετάφραση στίχου μὲ στίχο, κατορθώνει νὰ δώσει ἰσάριθμους μὲ τὸ κείμενο στίχους. Τὸ «mouldered church» στὸ 4ο στίχο ποῦ τὸ μεταφράζει λαθεμένα ὁ Μποῦρλος «ἕνα χυτὸ ἐκκλησάκι», συχίζοντας τῇ λέξῃ «moulder» μὲ τῇ λέξῃ «mould», ὁ Μαβίλης τὸ ἐρμηνεύει μὲ τὴ λέξῃ «λυωμένη», δηλαδὴ μὲ κάτι μεταφραστικῶς ἀποτυχημένο. Κ' ἐχτός ἀπὸ τὴ φράση «a long street» ποῦ τὴν ἀποδίνει σφαλερὰ ὡς «πλατὺς δρόμος», ἡ ἐρμηνεία τοῦ «hazelwood» = «λεπτοκαρυῶν λογγάρι» καταντᾷ νὰναι κακὴ κ' ἡ πῶς ἀποτυχημένη ἐκφραστικῇ του μπόρεση σ' αὐτὸ τὸ κομμάτι.

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

νει κι ὁ ἐκδότης τῶν «Ἔργων» του, πῶς εἶναι δυὸ ἀποσπάσματα «ἀκατάργαστα», τὸν καιρὸ ποῦ ἔμενε στὴ Γερμανία καὶ καταπιανόταν μὲ τὴ μελέτη καὶ μετάφραση κι ἄλλων ἀριστουργημάτων τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας. Ἀκατέργαστα βέβαια κατὰ τὴν ἐκλεπτισμένη ἀντίληψη τοῦ Μαβίλη, ποῦ, ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ Σολωμοῦ, δούλευε καὶ ξαναδούλευε τὰ ἔργα του, ὡσὸτου τοὺς δώσει τὴν τέλεια κι ὀριστικὴ τους μορφή. Ἀκατέργαστα ἀκόμα καὶ στὴν αἰσθητικὴ ἀντίληψη ἑνὸς κοινοῦ προσεχτικοῦ παρατηρητῆ, ποῦ θὰ τὰ συγκρίνει μὲ τὸ πρωτότυπο. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ στίχο του, ποῦ κάποτε εἶναι βιασμένος καὶ μὲ χασμῶδιες, ἀπὸ τὴν ἀδούλευτη γλώσσα του, ποῦ ἔχει δασκαλισμούς καὶ ἰδιωτισμούς, καὶ γενικὰ ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ ποιήματος ποῦ δὲν κυλάει καὶ τόσο ἄνετα. (Χρειάζεται ὡστόσο νὰ μὴ ξεχνῶμε πῶς εἶναι μετάφραση, καὶ κάθε μετάφραση, κ' ἡ πῶς ἄρτια, ἀδικεῖ τὸ πρωτότυπο· καὶ πῶς εἶναι ὁ Μαβίλης ποῦ μεταφράζει, ποῦ καὶ στὰ δικά του ἀκόμη ποιήματα εἶναι δύσκολος). Ἀπὸ τὴ διάθεσή του λογουχάρη νὰποδώσει πιστὰ, λέξῃ μελέξῃ, τὸ κείμενο, δὲν ἀποφεύγει τοὺς δασκαλισμούς καὶ τὶς ἄστοχες ἐρμηνείες: Πρβλ.

Βιβλ. Α' στ. 14 (1) «πάμπλουτη σέ δύναμες (dives opum), 18 «ἄ θά ἐσυγχώρειε κάπως ἡ Μοῖρα» (si qua fata sinant), 27 «ἀτιμία» (iniuria), 32 «φερμένοι ἀπό τές Μοῖρες» (acti fatis), 43 «ἐξέκαμε» (disiecit), 46 «προβαλνω τῶν θεῶν βασιλίσσα» (divom incedo regina), 64 «σάμπως διαταχτή» (iussus), 72 «τή Δηϊόπει' ἀπό εἰδῆ τήν ὁμορφητέρη τους» (quarum quae forma pulcherrima, Deiora), 79 «προβοδάς» (conciлий) κλπ. Βιβλ. Β' στ. 16 «ἄλογο κιλζουν» (equom aedificant), 23 «ἀδέξιο λιμάνι γιά κάρabia» (statio male fida carinis), 42 «σᾶς βγῆκε ὁ νοῦς» (quae tanta insania), 55 «ὄ,τι εἰμποροῦσε ἔκαμε αὐτός τ' ἄλογο γιά νά σχίσουν» (impulerat ferro Argolicas foedare latebras), 102 «τι ἀργεῖτε;» (quidne moror?), 119 «καί μιάν ζωήν Ἀργείων» (animaque Argolica), 122 «κρότο» (tumultu).

Μερικά ἴσως καί νά εἶναι τυπογραφικά λάθη πχ. «μανίζαν» ἀντί «μανίζουν» Α51, «πέμπουνε» ἀντί «πέμπουμε» Β115.

Ἀπό τὸ πρῶτο βιβλίον τῆς Αἰνειάδας ὁ Μαβίλης μετάφρασε τὸ προλογικὸ ἀμφισβητούμενο τετράστιχο καὶ τοὺς 164 πρῶτους στίχους, πού τοὺς ἀπλῶς ὄμως σέ 189 ἀνομοιοκατάληχτους δεκαπεντασύλλαβους, καὶ τοῦτο ἀσφαλῶς γιά ν' ἀποδώσει τὸ νόημα ὄλων αὐτῶν τῶν στίχων χωρὶς νά παραλείψει τίποτε. Καὶ τὸ πέτυχε (μόνο τῆ λέξη «insula» παραλείπει ἀδικαιολόγητα ἀπὸ τὸ στ. 159). Καταφέρνει μάλιστα κάποτε νά παρουσιάσει ὅλη τῆ ζωηρότητα καὶ τὴν ὁμορφιά τοῦ Βεργίλιου, μεταφέροντας, ἐκεῖ πού χρειάζονται, καὶ τὶς παρηχήσεις του ἀκόμα. Ὁραῖα παραδείγματα εἶναι ὁ στ. Α. 55 «illi indignantes magno cum murmure montis» = «μέ τρανὸ βόγγο τοῦ βουνοῦ βουρίζουν βαργομώντας» καὶ ὁ στ. 37 «insequitur clamorque virum stridorque rudentum» = «θρῆνος ἀντροῦ καὶ σφούριγμα ξαρτιῶν ἀκολοθεῖ».

(1) Ἡ ἀριθμηση τῶν στίχων γίνεται σύμφωνα με τὸ λατινικὸ κείμενο καὶ ὄχι με τὴν μετάφραση.

Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ δεύτερο βιβλίον μετάφρασε τοὺς 127 πρῶτους στίχους σέ 126 ἀνομοιοκατάληχτους δεκαπεντασύλλαβους, κ' ἔτσι ἄφησε ἔξω καὶ λέξεις καὶ φράσεις καὶ στίχους ἀκόμα καὶ κολοβώνεται τὸ περιεχόμενο γιά τὴν ἀνάγκη τοῦ μέτρου. Παραλείπουνται λογουχάρη στὸ στ. 12 «luctuque refugit», 13 «repulsi», ὀλόκληρος ὁ στ. 17 «votum pro reditu simulant; ea fama vagatur», 27 «iuvat», 60 «hoc ipsum ut strueret», 92 «luctuque», 105 «et quaerere causas», 120 «ima». Πρέπει ὡστόσο νά σημειώσουμε πῶς τῆ μετάφραση τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς Αἰνειάδας τὴν ἔκανε ὁ Μαβίλης στὸ 1885, ἐνῆα δηλοδῆ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν μετάφραση τοῦ πρῶτου (1894), καὶ γι αὐτὸ ἴσως νά μὴ τὴν πρόσεξε πολὺ οὔτε καὶ νά τὴν ξεαναδιόρθωσε—ἐνῶ ἀπὸ τὶς παραλλαγές πού σώθηκαν λίγων στίχων τοῦ πρῶτου βιβλίου, φαίνεται πῶς αὐτὸ τὸ δούλεψε καὶ περισσότερο καὶ μὲ μεγαλύτερη ἀγάπη καὶ προσοχή.

Εἶναι κρίμα μεγάλο γιά τὰ ἑλληνικὰ γράμματα πού δὲν ξακολούθησε ὡς τὸ τέλος τῆ σπουδαία τούτη ἐργασία ὁ Μαβίλης. Θά μπορούσε νά κάνει ὅ,τι κι ὁ Πάλλης με τὴν Ἰλιάδα του, ἢ καλύτερα ὁ Πολυλάς με τὴν Ὀδύσεια. Γιατί κ' ἔτσι ὅπως εἶναι ἀδούλευτη ἢ μετάφρασή του τῆ βρισκω πιστότερη καὶ πολὺ πιὸ ὁμορφὴ ἀπὸ τὶς τρεῖς ποιητικὲς γαλλικὲς μεταφράσεις, πού ἔχω ὑπόψη μου, τοῦ Delille τοῦ Barthélemy καὶ τοῦ Cournot. Μάστορης ἀξεπέραστος τοῦ στίχου καὶ τῆς γλώσσας (οἱ ἰδιωτισμοὶ του εἶναι λίγοι, λιγώτεροι παρά στὸ Θεοτόκη), βαθὺς γνώστης τῆς λατινικῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων λογοτεχνιῶν, θά μπορούσε νά ζωντανέψει ἀριστοτεχνικὰ στὴ γλώσσα μας τὸ Βεργίλιο, καὶ νά κάνει τοὺς ποιητὲς μας νά μελετήσουν καὶ ν' ἀγαπήσουν τὸ γλυκύτερο Λατίνον Ποιητὴ. Καὶ σίγουρα πολὺ θά ὠφελιοῦνταν ἀπὸ τὴν ἐπαφή αὐτῆ. Γιατί ἂς μὴ ξεχνοῦμε πῶς ὁ Βεργίλιος ὀδήγησε ἕνα Δάντη στὴ «Θεῖα Κωμωδία».

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ ΔΥΣΗ...

Τώρα σάν ἔγειρε βαριά κι ὁ γήλιος μέσα στὰ νερά
καί πού τὰ γνέφια χλώμιασαν πέρα μακριά στή δύση,
κάποιοι πού διάβηκαν καιροὶ — σάν κάποια θύμηση πικρὴ —
βαθιά μου ἔχουν ξυπνήσει.

Ἔτσι περάσανε γοργὰ ὅμοια τὸ γέλιο κ' ἡ χαρὰ
κι ὅτι πολὺ λαχτάρισα, πολὺ ποῦχω ἀγαπήσει,
ἦτανε, λές, μι' ἀνατολὴ μοιρόγραφτη κι ἀπατηλὴ
πού τώρα ἔχει πιά σβύσει.

Πέρασε ἡ νιότη βιαστικὴ, ἄχαρη, στεῖρα, γνωστικὴ,
φιλοσοφώντας τ' αὔριο κι ἄς βρῆκε τὸ χτέσ ψέμα,
ὥσπου ξεψύχησε ἡ τρελλὴ μὲ στολισμα στήν κεφαλὴ
τ' ἀκάνθινο τὸ στέμα.

Κι ὅμως ὑπῆρξαμε παιδιὰ μ' ὄνειρα, πόθους στήν καρδιά,
κι ὅμως γλυκογελάσαμε σὲ κάποιες ἄλλες μέρες·
εἶδαμεν ὅλο τὸ ντουινὰ μ' ἀγάπη καί μὲ συμπονιὰ,
βάλαμε στήν ψυχὴ φτερά καί τέρμα στοὺς αἰθέρες.

Τώρα σάν ἔγειρε βαριά κι ὁ γήλιος μέσα στὰ νερά
καί πού τὰ γνέφια χλώμιασαν πέρα μακριά στή δύση,
ποιὰ δύναμη, τάχα, μπορεῖ τὴν γκρεμισμένη μου ζωὴ
νὰ μοῦ τὴν ξαναχτίσει;

ΠΑΝΟΣ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΣ

ΣΙΛΙΑ ΓΙΑΤΙ

Σίλια γιατί τῆσ σκέψημ μου πάντα γυρούς τὴλ λάμνουσιν
τζί' ἄμα γεννήσει ὁμορφομ παιδίγ, γερὸσ, σκοτώνουν το,
τζί' ὅπου τὸ παραδκιάνταλομ πκιάννουν το τζιαί νυιώννουν το
νὰ τὸ θωρῶ ν' ἀντρέπουμαι, τὸ χάζιμ μου νὰ κάμνουσιν....

Ἄς ι-ξανάρτει ὁ Γριστός στήγ γῆμ, μὰ δυναμώττερος,
νὰ κρίνει ὅσους κάμνουσισ στόγ κόζμον ἀδικήματα,
τά πεθαμμένα μου παιδικιά νὰ βκοῦν πού μέσ' στὰ μνήματα,
νὰ δοῦν τζί' ἐμέν τὸσ σπόρομ μου ἄν ἔν παρκατινώττερος!

1934.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΙΑΣΙΔΗΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Η ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ

Στ' άκριτικά ἄσματα τῆς Κύπρου ἔχουν ἔχουν ἐξαιρετικὴ θέση ὅσα ἐξυμνοῦν τὴν ὑπεράνθρωπὴ ἀνδρεία τοῦ Διγενῆ καὶ τοῦ Κωσταντᾶ. Σὲ κανένα ὅμως ἀπ' αὐτὰ δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ ποῦ πήρανε τὴν ἀνδρεία καὶ τὴ γενναιοσύνη αὐτῆ, καὶ ποία ἦταν ἡ ἀφορμὴ γιὰ νὰ γνωρίσουνε τὴν τόση ρώμη καὶ παλληκαροσύνη τους. Αὐτὸ τὸ ἀναφέρουνε δυὸ παραδόσεις, ποὺ ἀπεθυσάρισσα ἀπ' τὶς δυὸ ἄκριες τῆς Κύπρου, ἀπὸ τὰ Καρπάσια (ἀνατολὴ) καὶ ἀπὸ τὴν Πάφο (δύση). Ἀπ' αὐτὲς ἡ μιὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν Κώμα τοῦ Γιαλοῦ ἀπὸ τὸν ἀγράμματο κηπουρὸ Τριαντάφυλλο Γιαννῆ, ἡλικίας τριάντα ἐτῶν, στίς 28 Ἀπρίλη 1921 (π. ἡμ.)· κ' ἡ ἄλλῃ ἀπὸ τοὺς Ἀρόδες τῆς Πάφου ἀπὸ τὸν ἀγράμματο τσαγκάρη Τσοουλή Βουαλλῆ, σαρανταπέντε ἐτῶν, στίς 22 Ὀκτώβρη 1923. Κατέγραψα καὶ τὶς δυὸ ἄκριβῶς στὴν Κυπριακὴ διάλεκτο, ὅπως μοῦ τὶς ὑπαγόρευσαν.

Δημοσιεύουμε ἐδῶ τὴ δευτέρη παραλλαγὴ, τὴν παφίτικη.

Ὁ Διενῆς τζ' ὁ Κωσταντᾶς ἦταν ἀερκία ¹· ὅταν ἐπαίνναν εἰς τὸ σκολεῖον ἦταν ἦτσου ² κατακομμένοι ³ μὲ κάτι κατακομμένα ⁴ ρούχα τζ' ἔλεαν τους τὰ κοπελλούδκια τὰ ἄλλα ⁵, πῶς ἔλ ⁶ λυτσιαρίδκια ⁷ τζ' ἐδέρναν τους τζ' ἐκλαΐασιν τὰ κακορίζικα, τζ' ἐπαρακαλοῦσαν οὐλλῆν τὴν νύχταν τὸθ Θεὸν νὰ τοὺς κάμη μιὰν εὐκολίαν νὰ γλυτώσωμ ποὺ τὰ σέρκα τῶν ἄλλων κοπελλουδκιῶν, νὰ τοὺς δώση μιὰχ χάριν. Ποὺ τὲς πολλὲς βολὲς ⁸ ἄκουσέν τους ὁ Θεὸς τζ' ἔστειλεν ἄντζελον τζ' ἑκατέην ⁹ τζ' ἄρώτησέν τους, εἰν' τα ποὺ θέλουμ ποὺ τὸθ Θεὸν τζαὶ κάμνουν τόσηδ δέησιν. Τζ' ἐτζεινοὶ ἐν ἐξηζητήσαμ ποὺ τὸθ Θεὸν, μὲ ¹⁰ ρηάλλια ¹¹, μὲ πλουτή, μόνον ἐξητήσαμ

1. Ἀδέλφια. 2. Ἐτοῖ· ὁ τύπος ἦτσου καὶ ἔτσου βρῖσκεται στὴν Πάφο. 3. Κουρελήδες. 4. Κουρέλια. 5. Τὰ ἄλλα παιδιὰ. 6. Ἐλ· ἀντὶ ἐν δηλαδὴ ἐνι, εἶναι. Τὸ ν πρὶν ἀπὸ τὸ λ ἀφομοιώνεσαι. 7. Κκέλια, φαλακρά. Ὁ φαλακρός στὴν Κύπρο λεγεται κκέλις καὶ λυκος.

8. Φορὲς. 9. Κατέβηκε. Τὰ μέσα σύμφωνα (β, γ, δ) κατὰ τὴν κυπριακὴ φωνητικὴ ἀποβάλλονται ἀνάμεσα σὲ φωνήεντα. 10. Ἀντὶ· μή, μητε. 11. Γρόσια. 12. Ἀντὶ· εἶπε

ποὺ τὸθ Θεὸς δύναμιν. Ἐπῆεν ὁ Ἄντζελος τζ' εἶπεν τοῦ το ¹² τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐν ἰζητοῦσιν τίποτε, μόνοδ δύναμιν. Ὁ Θεὸς ἔστειλεν τὸν Ἄντζελον τζ' ἔδωκεν τους δύναμιν. Ὅταν τοὺς ἔδωκεδ δύναμιν, ἔδωκεν τους δύναμιν ¹³ τζ' ἐν τοὺς ἐσήκωνεν ἡ γῆ ¹⁴. Κατόπιν ἐκλαύτησαν ¹⁵ εἰς τὸθ Θεὸν τζ' ἑκατέμη πάλε ὁ Ἄντζελος τζ' ἔδωκεν τους δύναμιν, ὅσον τζ' ἔσωννεν τοὺς ἡ γῆ ¹⁶. Ὅταν τοὺς ἔδωσεν τζεινήν τῆδ δύναμιν, σάν ἐπαίνναν εἰς τὸ σκολεῖον, τὰ κοπελλούδκια ἐνομίζαν, πῶς ἦταν τὰ κοπελλούδκια τὰ λυτσιαρίδκια τζ' ἐγυρέβκαν νὰ τὰ δέρουν. Τὰ λυτσιαρίδκια, ὅπου ἐντζίζαν ¹⁷, ἐπεθανίσκαν τὰ ἄλλα κοπελλούδκια. Ἐδιοῦσαν ¹⁸ τους τὸμ πάτσον ¹⁹ τζαὶ ἐν ἐλαλοῦσαμ μανά! ²⁰ Ποὺ τότες ἐξέησαν ὄξω ²¹· ἐφάνην ἡ δύναμί τους. Ὁ Θεὸς γιὰ νὰ δῆ τὴν καρκίαν τους τούτους ²², ἐβοράσαμ ²³ πό ἕναν ἄππαρον ²⁴ τζ' ἐκαβαλλιτζέψαμ ποὺ τὸ Χτήμαν ²⁵ νὰ πᾶν τὴμ ²⁶ Πόλιν. ²⁷ Τὰ δικανίτζια ²⁸ τους τοῦτα ποὺ ἐβαστοῦσαν ἦταν νεβκές ²⁹· στόδ δρόμομ ποὺ ἐπαίννανσιν, γιὰ νὰ δῆ τὴν καρκίαν τους ἐγίνυκεν ἕνας γέρος. Ἄμα ἐφτάσαμ κοντά του ὁ Διενῆς τζ' ὁ Κωσταντᾶς ἔσαιρετίσαν τὸγ γέρον, λαλεῖ τους· «Πεζᾶτε ³⁰ ὁ ἕνας τζαὶ τανεῖτε μου ³¹ νὰ φορ-

τὸ τοῦ (=τῶ, αὐτῶ). Τὸ, τοῦτο (δεικ. ἀντ.) 13. Τοὺς ἔδωκε τόση δύναμη. 14. Ἡ γῆ (τὸ ἔδαφος) ὑποχωροῦσε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους ἀπὸ τὴ δύναμη ποὺ περπατοῦσαν. 15. Τὸν παρακάλεσαν μὲ κλάματα. 16. Μόλις τοὺς κρατοῦσε ἡ γῆ. 17. Ἀγγίκανε. 18. Δίδανε. 19. Χαστούκι. 20. Μάνα! Μὲ τὴ φράση αὕτη δείχνουν οἱ Κύπριοι πῶς τόσο βαρῖα κτυποῦνταν, ὥστε τοὺς ἐρχόταν ὁ θάνατος στὴ στιγμῆ, χωρὶς νὰ μπορέσουνε κἀν τὴ λέξη «μᾶνα» νὰ προφέρουν. 21. Βγήκανε ἀνά τὴν Οἰκουμένη πρὸς ἐπίδειξ τῆς ὑπεράνθρωπης ρώμης των. 22. Νὰ τοὺς δοκιμάσει. 23. Ἀγοράσανε. 24. Ἴππαρον, ἄλογο. 25. Κτήμα, ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Πάφου. 26. Ἰδιωτισμός τῆς κυπριακῆς διαλέκτου, ἀντὶ· νὰ πᾶσιν (=πᾶνε) εἰς τὴν. 27. Κωμόπολη, πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος Χρυσοχούδ στὴν ἐπαρχία Πάφου. 28. Βακτηρίες, μπαστοῦνια. 29. Δοκάρια. Δηλαδὴ τὰ μπαστοῦνια τους, τὰ ραβδία τους ἦτανε πολὺ μεγάλα σὰ δοκάρια. 30. Ξεκαβαλλίκεπτε. 31. Βοηθήστε με.

τωθῶ τὸ Ἰσακκοῦιν». ³² Ὁ Διενῆς ἔφτα-
σεν τζ' ἔμπροδκιαῖν ³³ τζ' ἔμεινεν τα-
πισῶν ὁ Κωσταντᾶς. Ὁ Διενῆς λαλεῖ
του. — «Πέζα ³⁴, βρὲ, τζαί τᾶνα ³⁵ τοῦ
παπποῦ μας νὰ φορτωθῆ τὸ Ἰσακκοῦιν».
Ἐφανίστην ³⁶ τοῦ Κωσταντᾶ νὰ μὲμ
πεζέψη, ἔμπηξεν τὸ δικανίτζιν νὰ φορ-
τώση τὸ Ἰσακκοῦιν τοῦ γέρου· στὸ
μπήμαν ³⁷ ἔσπασεν τὸ δικανίτζιν τζ'
ἔθύμωσεν ὁ Διενῆς τζ' ἐπέζεψε, ἔπκια-

σεν τὸ Ἰσαίτζιν ἦτσου ³⁸, ἐσήκωσεν το
πάνω τζ' ἐγύρεψεν νὰ τὸ φορτώση τοῦ
γέρου. Ὁ γέρος ἐν ἐκαίλισεν ³⁹ τζαί
λαλεῖ του. «Ἄησ' ⁴⁰ το, γυιέ, μου τζ'
ἔσε ⁴¹ τὴν εὐτζήμ ⁴² μου», λαλεῖ του,
«τζ' ἐσήκωσες τὸν ἡμισογ κόσμον». Μέσ'
τὸ Ἰσακκοῦιν ὁ Θεὸς εἶσεν τὸν ἡμισογ
κόσμον.

Λεμεσός

Ξ. Π. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ

32. Δισακκοῦδιν, ὑποκορ. τοῦ δισάκκιν. 33. Προχώρησε δηλ.
πέρασε μπροστά. 34. Κατέβα ἀπὸ τὸ ἄλλο. 35. Βοήθησε

36. Τοῦ φάνηκε καλὸ. 37. Στὸ μπήμα. 38. Ἐτσι, μετὸν
τρόπο αὐτό. 39. Δέχτηκε. 40. Ἄφησε. 41. Ἐχε. 42. Εὐχή.

Richard Aldington

ΠΡΕΛΟΥΝΤΙΟ

Ἄναρωτιέμαι πῶς μπορῶ πιὸ πολὺ νὰ σ' ἀγαπήσω.
Θὰ παρατοῦσ' ἀκόμα καὶ τὴν ὁμορφιὰν ἐκείνην
ποῦ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα ὡς τώρα ἔχω ἀγαπήσει,
γιὰ ν' ἀγαπήσω ἐσένα ἀκόμη πιὸ καλὰ.

Ἄλιμονο! πόσο εἶναι φτωχὰ τῶν ἐραστῶν τὰ δῶρα!
Ἐγώ, δὲν μπορῶ νὰ σοῦ δώσω
ἐκτὸς ἀπὸ τὴ σάρκα μου κι ἀπὸ τὴ δύναμη μου.
Δὲ σοῦ προσφέρω ἄλλο
παρὰ αὐτὲς τὶς λίγες μέρες ποῦ διαβαίνουν
καὶ τὰ θερμὰ τὰ λόγια ποῦ ὄλ' οἱ ἐραστὲς
μάθαν τὰ ψιθυρίζουν στῶν γυναικῶν τ' αὐτιά
ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε νὰ μιλάει.

Τὸ νοῦ μου βασανίζω γιὰ κάποιον ἕνα δῶρο,
ποῦ κανένας ἐραστής σ' αὐτὸν ὄλο τὸν κόσμον
δὲν τῷχει ἀκόμα βρεῖ.
Σκέφτομαι: ἂν οἱ ψυχροὶ καὶ σκοτεινοὶ θεοὶ
ἦταν ὅπως ἐγὼ ἀπὸ ἀγάπη φλογισμένοι,
δὲ θὰ σοῦ χαρίζανε ἀνέσπερο ἐν' ἄστρο;
δὲ θ' ἄβραζαν στὰ μέλη σου τὴν αἰώνια λαμπρὴ νιότη;
δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ σοῦ δώσουν ὅ,τι ἐγὼ δὲν ἔχω;

Ἐνα θεὸ σὺ ἔπρεπε νὰ εἶχες ἀγαπήσει
ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ σκόνη.
Κι ὅμως δὲν μπόρεσε θεὸς κανένας ν' ἀγαπήσει
ὡς ἀγαπᾷ ἡ ἀδύνατη καὶ φτωχὴ τούτη σκόνη.

INTERMENTIO

Είναι στιγμές πού ή αγάπη άργοστέκει
όταν τοῦ πόθου οί όδύνες γλυκά νανουριστοῦν....

Προσμένω,
κι ανάλαφρα γλυστρῶ στ' άφροστεφάνωτο κῶμα τῶν ήμερῶν,
σάν κάποιος θαλασσινός θεός
μέ γένια 'νάκατα κι όγρά, σκληρό πετσί γιαλιστερό,
π' άπό τη θάλασσ' άγναντεύοντας άλάργα
κάποια κόρη τής γῆς γυμνή κοντά στ' άφρόζωστο όκρογιαλί,
κι όλότελα ξεχνώντας τή ζωή του,
τρέχει γοργός άπάνω της χαρούμενος άπ' άξαφνην αγάπη.

Και στο σταμάτημα αυτό τοῦ άγώνα τής αγάπης
έγώ μπορῶ και ζω.
Κι άν τό μεγάλο κῶμα φουσκώνοντας μ' άφρό
μέ ρίξει ματωμένο στά δροσερά της μικρά πόδια
χωρίς πνοήν άπ' τοῦ νεροῦ τό ξαφνικό στροβίλισμα,
θέ νά χαρῶ για όλες τις πληγές αυτές,
άν τ' άποσταμένα μέλη μου κρατήσκει στά δικά της
και μέσ' στο στόμα μου φυσήξει μιá φλογερήν αγάπη
και κάμει τό αίμασ αυτό πού θέ νά χύσω
μέσ' στις φλέβες μου νά χτυπήσει
τό πόθο νιώθοντας έκείνο πού μέσα μου όργάει
στ' άγγιγμά της τό πιό άλαφρό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μίλησα γι' αγάπη πιό πολύ άπ' ό,τι πρέπει
ή όχι άρκετά;
Ποιός μπορεί νά πεί;

Μά μείς πού δέ σερνόμαστε στο ψέμα,
ξαίρουμε—μέ πόσο βαθύ πάθος—
πώς έχουμε μονάχα τής ζωής αυτής
τό θάλπος και την όμ ρφιά,
κ' ύστερα τό κενό τ' ελειώτου σκοταδιού.
Έδῶ για λίγο βλέπουμε τόν ήλιο
και μυριζόμαστε τ' άμπέλια πού είναι στις βουνοπλαγιές,
κλαίμε και τραγουδοῦμε,
πολεμοῦμε, πεθαίνουμ' άπ' την πείνα
και κάποτε γλεντοκοποῦμε κι άγαποῦμε
χειλή και στήθη άπαλά, τόσο πολύ γλυκά
πού δέν πλάστηκαν νά μείνουν άμάλαγα κι άθῶα.
Ξαίρουμε πώς στής ζωής έτούτη τή μικρήν άναλαμπή
—τρεμόφωτη ὡσάν κερι μέσ' σε μιá κάμαρα μεγάλη κρύα—

τὸ πιὸ καθάριο φῶς τὸ χύνει ἡ ἀγάπη·
 πῶς σὰ φιλοῦμε
 μὲ χεῖλη ἄλικ' ἀπ' τὸ αἷμα τῆς καρδιάς μας,
 τότε εἴμαστε κοντὰ, πολὺ κοντὰ
 στοὺς πού κάποτε ὄνειρευτήκαμε θεοὺς.

(Μεταφρ.) Δ. ΣΚΕΤΤΟΣ

Stephen Spender

ΕΞΠΡΕΣ

Μετ' ἀπ' τὸ πρῶτο δυνατό καὶ ξάστερο διάγγελμα
 Τῶν ἔμβολων μαυρόχρωμος ὁ λόγος, καὶ γλιστράει,
 Χωρὶς μιὰν ἄλλη ταραχὴ, ὡς βασίλισσα, καὶ πάει
 Χωρὶς ὑπόκλιση καμιά καὶ μ' ἀδιαφορία
 Συγκρατημένη προσπερνᾷ τὰ σπίτια πού ὡς τὸ πλήθος
 Στέκουν ἀπ' ἔξω ταπεινά, καὶ τοῦ φωταερίου
 Τὰ ἐργοστάσια κ' ὕστερα τῆ βαρετῆ σελίδα
 Τοῦ θάνατου, μὲ τοὺς σταυροὺς ψηφία, στὸ κοιμητήρι.
 Ἔξω ἀπ' τὴν πόλη ὀλάνοιχτα χωράφια· κι ἀφοῦ τότε
 Μαζέψει τάχος, ἀποχτᾷ μυστήριο, ὅπως τὰ πλοῖα
 Σ' ὠκεανούς μ' ὀλόφωτη σάν πᾶνε ἀταραξία.
 Σὲ τέτοιαν ὥραν ἀρχινᾷ νὰ τραγουδάει — καὶ πρῶτα
 Τραγοῦδι τέλεια χαμηλό, πιὸ δυνατό κατόπι
 Καὶ τέλος μὲ τζιασμπάντικη τρέλλα κάποιον τραγοῦδι
 Πού τὸ σφυραίνει σκληρίζοντας πᾶ στίς καμπές τῶν τόσων
 Πού ξεκωφαίνουν τουνελιῶν, μοχλῶν, μύριων ἐμβόλων.
 Καὶ κάτωθε του ἀνάλαφρος πάντα ὡς ἀγέρας πάει
 Μ' ἔπαρση τῶν τροχῶ ὁ ρυθμὸς· κι ἀτμοδρομῶντας σχίζει
 Τὸ μεταλλένιο τῶν γραμμῶν τοπεῖο καὶ βυθάει
 Μὲς' σὲ καινούργιες ἐποχές μιᾶς ἄγριας εὐτυχίας,
 Ὅπου σχήματα ἀλλόκοτα ἢ ταχύτητα, καμπύλες
 Πλατιές κι ἀκόμα καθαρές, σὰ νᾶναι ὄπλων ἀτσάλι,
 Παράλληλες σοῦ ξεπετᾷ. Πέρα ἀπὸ τὸ Ἐδιμβούργο
 Κ' εἴτε τῆ Ρώμη, πέραθε ἀπ' τὴν ἄκρια τοῦ κόσμου
 Φτάνει στὸ τέλος στῆς νυχτιάς τὸ σκότος ὅπου μόνο
 Μιὰ χαμηλὴ, λεπτὴ γραμμὴ λευκῆς φωτοβολάδας
 Ἀπὸ φωσφόρο φαίνεται στοὺς πού χορεύουν λόφους.
 Ἄ, πῶς ἀνάμεσα φλογῶν κομήτης μεθυσμένο
 Πάει ἀπ' τὴν ἴδια τοῦ φωνῆ π' οὔτε πουλιοῦ τραγοῦδι
 Ποτὲ κι οὔτε κατάμεστος πού πάει νὰ σπάσει κλώνος
 Ἀπὸ γλυκύτατους ἀνθούς θὲ νὰ τὴν ξεπεράσει.

V

Τὰ ἔργα πιά ξεπέρασαν τ' ὄριο τῆς ἀπλῆς ἐπιθυμίας,
 Πᾶνε τὰ κρυφὰ βλέμματα, φραγμένα λόγια, πού ἔβλεπες.
 Παραδαρμένοι καὶ δειλοὶ ἐτοῦτα καβαλάρηδες
 Δὲν ἦτανε παρὰ μικρὰ δῶρα, καθὼς προσμέναμε τό τράμ.

Τότε μιά κ' εἶπες «Ὁμορφο πολὺ τὸ νὰ προσμένουμε»,
 Μὲ μιά στὸ πρόσωπο ἐκπληξη: κ' ἦταν γιὰ μένα ἐκπληχτικὸ
 Γιὰ μὲ, πού ἡ κάθε κίνηση δὲν ἦτανε παρὰ μιά γλώσσα
 [σιωπηλὴ σέ δέηση·
 Δὲ σκέφτηκα ὅτι σὺ, πού τίποτε δὲν εἶδες ἄλλο, θάβλεπες αὐτό.

Κ' ἡ φράση μου «ὁμορφο πολὺ» ἦταν ἀπλούστατα ξεχείλισμα
 Κάτι πού δὲ λογάρισα στὸν ἑαυτὸ μου
 Στὴν τύχη ἕνας φυγὸστρατος ἀπὸ τὴ δύναμη μου. Καὶ σὰν τὰ
 [χέρια ἀγγίξαμε
 Ὁλάκερος αἰστάνθηκα νὰ ἐπαναστατῶ, φοβήθηκα ἀνταρσία
 Κ' ἔτσι μακρὰ σου τράβηξα,
 Μὲ τὴν ἰδέα πῶς, ἂν αὐτὰ ἦταν σταλαματιές ἀπὸνα νεροφράχτη,
 Πρέπει νὰ κράταγα ἀρκετὴ μέσα μου ἀγάπη νὰ κινῶ μιά φάμπρικα
 Ἡ νὰ ἠλεχτροφωτῶ μιά μεγαλούπολη ἢ νὰ κινῶ ἕνα τραῖνο.

(Μεταφρ.) ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

Anatole France

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΑΒΓΟ

Ὁ Δρ Ν — τοποθέτησε τὸ φλιντζάνι τοῦ καφέ ἀπάνω στὸ περβάζι τῆς θερμάστρας, ἔριξε τὸ ποῦρο του στὴ φωτιά κ' εἶπε:

«Ἀγαπητέ μου φίλε, τελευταῖα μοῦ μίλησες γιὰ τὴν παράξενη αὐτοκτονία μιᾶς γυναίκας, πού βασανιζότου ἀπὸ κάποιο τρόμο κι ἀπὸ τύψεις. Ἦτανε μιά λεπτὴ φύση καὶ λαμπρὰ μορφωμένη. Ἐπειδὴ τὴν ὑποψιάζονταν γιὰ συνηνοχὴ σὲ κάποιο ἔγκλημα πού τοῦ παραστάθηκε σιωπηλὸς μάρτυρας, ἀπελπισμένη γιὰ τὴν ἀνεπανόρθωτη δειλία τῆς, καταδιωκότου ἀπὸ ἕνα ἀδιάκοπο ἐφιάλτη, πού τῆς παρουσίαζε τὸν ἄντρα τῆς νεκρὸ κι ἀποσυνθεμένο καὶ δείχνοντας τὴν μὲ τὸ δάχτυλο του στοὺς ἀνακριτὲς δικαστές. Ἦτανε τὸ θῦμα τῆς δικῆς τῆς ἄρρωστης φαντασίας. Σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση ἕνα ἀσήμαντο καὶ τυχαῖο περιστατικὸ ἀπόφασισε τὴν τύχη τῆς:

»Ὁ ἀνεπιός τῆς, ἕνα παιδάκι, ζοῦσε μαζί τῆς. Ἐνα πρῶτὴ μελετοῦσε, ὅπως

συνήθιζε, τὰ μαθήματα του στὴν τραπεζαρία ὅπου ἔτυχε νᾶναι κι αὐτὴ. Τὸ παιδὶ ἄρχισε νὰ μεταφράζει λέξη πρὸς λέξη, ἕνα στίχο τοῦ Σοφοκλῆ, καὶ σὰν ἔγραφε πρόφερε δυνατὰ τὸ Ἑλληνικὸ κείμενο καὶ τὴ μετάφραση: «**Κάρα θεῖον**», ἡ θεῖα κεφαλὴ: «**Ἰοκάστης**», τῆς Ἰοκάστης «**τέθνηκε**», ἔχει πεθάνει... «**σπῶσ' κόμην**», ἀποσπώντας τὴν κόμη τῆς: «**καλεῖ**», φωνάζει: «**Λαῖον νεκρόν**»: τὸ νεκρὸ Λαῖο... «**ἔσειδομεν**», βλέπουμε: «**τὴν γυναῖκ' κρεμαστήν**», τὴ γυναίκα κρεμασμένη. Τὸν ἐκλείσει σ' ἕνα περιγράμμα πού ἔσχισε τὸ χαρτί, ἔβγαλε ὄξω τὴ μελανωμένη του γλώσσα, κ' ἐπανάλαβε μ' ἕνα τραγουδιστὸ τόνο «Κρεμασμένη, κρεμασμένη, κρεμασμένη!»

»Ἡ δυστυχισμένη γυναίκα, πού ἡ θέληση τῆς εἶχε πιά κατοστραφεῖ μὲ παθητικὴ ὑπακοή, ἀκολούθησε τὴν ὑποβολὴ στὴ λέξη πού ἐπαναλήφθηκε τρεῖς φορές. Σηκώθηκε καὶ χωρὶς οὔτε μιά λέξη οὔτε ἕνα βλέμμα πῆγε ὀλόγισα

στο δωμάτιο της. Λίγες ώρες κατόπι ο αστυνομικός επιθεωρητής, που ήρθε να εξακριβώσει ένα βίαιο θάνατο, έκανε αυτή τη σκέψη: «Έχω δει πολλές γυναίκες που αυτοκτόνησαν, μα αυτή είναι η πρώτη φορά που είδα μιὰ γυναίκα να κρεμαστεί».

»Μιλούμε για ύποβολή. Να ένα παράδειγμα που είναι και φυσικό και πιστευτό. Αμφιβάλλω κάπως μ' ό,τι κι αν μου πουν για κείνα που διευθετούνται στις Ιατρικές σχολές.

»Μα όσι ένα πλάσμα που πέθανε μέσα του ή δύναμη της θέλησης, υπακούει σε κάθε έξωτερική ώθηση, είναι μιὰ αλήθεια, που ή λογική την παραδέχεται κ' ή πείρα την αποδειχνει. Το παράδειγμα που ανάφερεις μου θυμίζει ένα άλλο κάπως παρόμοιο. Είναι ή περίπτωση του καημένου του συμμαθητή μου Άλέξαντρου Λέ Μανσέλ. Ένας στίχος του Σοφοκλή σκότωσε την ήρωίδα σου. Μιά φράση του Λαμπρίδιου κατάστρεψε το φίλο που γι αυτό θά σου μιλήσω.

»Ό Λέ Μανσέλ, που μαζί του σπούδασα στην ανώτερη σχολή του Άβράνης, ήτανε διαφορετικός απ' όλους τους συμμαθητές του. Φαινόταν με μιὰς νεώτερος και πιό ηλικιωμένος απ' ό,τι ήτανε πραγματικά. Κοντός κι αδύνατος, σε ηλικία δεκαπέντε ετών φοβόταν από κάθε τι που τρομάζει τὰ παιδιά. Τό σκοτάδι του προξενούσε ένα καταπληχτικό τρόμο, και δέν μπορούσε να συναντηθεί μ' ένα από τους υπηρέτες του σχολείου, που έτυχε να έχει ένα μεγάλο έξόγκωμα στην κορφή της κεφαλής του, χωρίς να ξεσπάσει σε δάκρυα. Κι όμως κάποτε, όταν τον βλέπαμε από κοντά, φαινόταν πολύ ηλικιωμένος. Τό στεγνό δέρμα του, γαλιστερό στους κρόταφους του, έτρεφε τὰ σπανά του μαλλιά με πολλήν ανεπάρκεια. Τό μέτωπο του ήτανε λουστραρισμένο όπως τό μέτωπο ενός μεσοκαιρίτη ανθρώπου. «Όσο για τὰ μάτια του δέν είχαν έκφραση κ' οί άνθρωποι που τον έβλεπαν για πρώτη φορά νόμιζαν ότι ήτανε στραβός. Μο-

νάχα τό στόμα του έδινε κάποιο χαρακτήρα στο πρόσωπο του. Τὰ εύαίσθητα χείλη του έκφράζανε πότε μιάν παιδακίσια χαρά κι άλλοτε παράξενο πόνο. Ό ήχος της φωνής του ήτανε καθαρός και μαγευτικός. Όταν άπάγγελε τὰ μαθήματα του, έδινε στους στίχους τήν τέλεια τους άρμονία και τό ρυθμό που μäs έκαναν να γελοουμε παρά πολύ. Στα διαλείμματα έπαιρνε θεληματικά μέρος στα παιγνίδια μας και δέν ήτανε άδέξιος, αλλά έπαιζε μ' ένα τόσο πυρετώδη ένθουσιασμό, κι όμως ήτανε τόσο άφαιρμένος, που μερικοί από μäs αισθάνονταν μιάν άναπόφευκτη άποστροφή γι αυτόν.

»Δέν ήτανε άγαπητός και θά τον κάναμε νάναι τό κορόιδο μας, αν δέν μäs φόβιζε με κάτι σαν άγρια ύπερφάνεια και με τή φήμη του ως έξυπνος μαθητής, γιατί μόλον που ή εργασία του ήτανε άνιση, ήτανε συχνά ο πρώτος στην τάξη. Έλεγαν πως συχνά μιλούσε στον ύπνο του κι ότι έκατέλειπε τό στρώμα του στην αίθουσα του ύπνου ενώ κοιμόταν βαθιά. Αυτό όμως έμεις δέ τόχαμε δει, γιατί έμεις είμαστε σε ήλικία που κοιμάται κανείς βαθιά.

»Γιά κάμποσο καιρό με γιόμιζε πιό πολύ μ' ένα αίσθημα έκπληξης παρά μ' ένα αίσθημα συμπάθειας. Τότε έτσι ξαφνικά γινήκαμε φίλοι σε μιὰ έκδρομή που έκανε όλη ή τάξη στο Άββάτο του Μόν Σαιν Μισιέλ. Όδοιπορούσαμε ξυπόλυτοι στο μακρός της άκρογιαλιάς, μεταφέροντας τὰ παπούτσια μας και τήν τροφή μας στην άκρια μιäs βέργας, και τραγουδώντας ως εκεί που φτάναμε να ξελαρυγιστούμε. Πέρασαμε τό παραπόρτι, κι άφου ρίξαμε χάμω στα πόδια των «Μίστελέτ» τους μπόγους μας, καθήσαμε δίπλα σ' ένα από κείνα τ' άρχαία σιδερένια κανόνια, φαγωμένα τώρα από τή βροχή και τήν όμίχλη πέντε αιώων.

»Κοιτάζοντας μ' ένα βλέμμα όνειροπόλο από τις άρχαίες πέτρες τον ουρανό και κουνώντας τὰ γυμνά του πό-

δια μουπε : «'Αχ κι ἄν ζοῦσα στὸν καιρὸ τῶν πολέμων ἐκείνων, κι ἄν ἤμουνα ἕνας ἱππότης, θὰ κυρίευα αὐτὰ τὰ δυὸ ἀρχαῖα κανόνια· θὰ κυρίευα εἴκοσι, θὰ κυρίευα ἑκατό! Θὰ κυρίευα ὅλα τὰ κανόνια τῶν Ἑγγλέζων. Θὰ πολεμοῦσα μονάχος κι ἀβοήθητος μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν πόλη. Κι ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ θὰ στεκότου φύλακας ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου σάν ἕνα λευκὸ νέφος!»

»Αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ τ' ἄργὸ ψάλσιμο πού μ' αὐτὸ τὰ πρόφερε, μ' ἔκαναν ν' ἀνατριχιάσω. Τοῦπα, «θὰ ἤμουνα ὁ ὑπασπιστὴς σου. Μ' ἀρέσεις Λέ Μανσέλ. Θέλεις νὰ γίνεις φίλος μου»; Τοῦ πρότεινα τὸ χέρι μου, πού τὸ πήρε μὲ σοβαρότητα.

»Στὴ διαταγὴ τοῦ δασκάλου φορέσαμε τὰ παπούτσια μας κ' ἡ μικρὴ συντροφιά ἀναρριχήθηκε τ' ἀπότομο ἀνηφόρι, πού ὀδηγεῖ στὸ ἀββάτο. Στὸ μισὸ δρόμο, κοντὰ σὲ μιὰ πλατύκλωνη συκιά, εἶδαμε τὴν καλύβα ὅπου ἡ Τιφαῖν Ραγκέλ, χήρα τοῦ Μπερτράντ τοῦ Γκεσκλὲν ζοῦσε μπροστὰ στὸν κίνδυνο ἀπ' τὴν θάλασσα. Αὐτὴ ἦ κατοικία εἶναι τόσο μικρὴ, πού εἶναι θαῦμα πὼς κατοικήθηκε ποτέ. Τὸ νὰ ζήσει ἐκεῖ ἡ ἐνάρετη Τιφαῖν πρέπει νάταν μιὰ παράξενη γριά, ἢ πιὸ πολὺ μιὰ ἅγια, πού ζοῦσε μονάχα τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ὁ Λέ Μανσέλ ἄνοιξε τὶς ἀγκάλες τοῦ, σὰ νάθελε ν' ἀγκαλιάσει τὴν ἅγια αὐτὴ καλύβα· τότε γονατίζοντας φίλησε τὶς πέτρες, χωρὶς νὰ δίνει προσοχὴ στὸ γέλιο τῶν συμμαθητῶν του, πού στὴν εὐθυμία τους, ἄρχισαν νὰ τὸν πετροβολοῦν μὲ κοχλάκια. Δὲ θὰ περιγράψω τὸ σεργιάνι μας ἀνάμεσα ἀπ' τὶς σκοτεινὲς φυλακὲς, τὶς στοῆς, τὶς αἴθουσες καὶ τὸ ἐκκλήσακι. Ὁ Λέ Μανσέλ φαινόταν νὰ λησμονοῦσε τὸ πᾶν. Πραγματικὰ δὲ θὰ ξαναθύμιζα αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο παρά γιὰ νὰ δείξω πὼς ἄρχισε ἡ φιλία μας.

»Στὴν αἴθουσα τοῦ ὕπνου τὴν ἐπαύριο ξύπνησα ἀπὸ μιὰ φωνὴ πού μοῦ μίλησε στ' ἄφτι:

»«Ἡ Τιφαῖν δὲν πέθανε». Ἔτριφα τὰ μάτια μου κ' εἶδα τὸ Λέ Μανσέλ

μὲ τὸ ποκάμισο του δίπλα μου. Τὸν παρακάλεσα, μ' ἕνα πιὸ πολὺ ἀγενὴ τρόπο, νὰ μ' ἀφήσει νὰ κοιμηθῶ καὶ δὲ σκέφτηκα ποτέ πιά τὴν παράξενη αὐτὴ ἀνακοίνωση.

»Ἀπὸ τότε κ' ἐμπρός κατάλαβα τὸ χαρακτηριστὴρὰ τοῦ συμμαθητῆ μας καλύτερα ἀπὸ πρὶν, κι ἀνακάλυψα μιὰν ἄμετρη περηφάνεια πού δὲν εἶχα ποτὲ πρὶν ὑποπτευθεῖ. Δὲν θὰ σᾶς κάνει ἐκπληξη ἂν ἀναγνωρίσω ὅτι στὴν ἡλικία τῶν δεκαπέντε δὲν ἤμουνα παρά ἕνας, φτωχὸς ψυχολόγος. Ἀλλὰ ἡ περηφάνεια τοῦ Λέ Μανσέλ ἦτανε πολὺ ὑπουλη γιὰ νὰ χτυπήσει σὲ κανένα ἀμέσως. Δὲν εἶχε ὀρισμένη μορφή, μὰ φαινότου νὰ περικλείει ἀπομακρυσμένα φαντάσματα. Κι ὁμως ἐπηρέαζε ὅλα τὰ αἰσθήματα τοῦ κ' ἔδινε σὶς ἰδέες του, ὅσο ἄξεστες κι ἀσυνάρτητες κι ἂν ἦσαν, κάποιαν ἐνότητα.

»Στὴ διάρκεια τῶν διακοπῶν πού ἤρθαν ὕστερα ἀπ' τὴν ἐκδρομὴ μας στὸ Μὸν Σαῖν Μισιέλ, ὁ Λέ Μανσέλ μὲ προσκάλεσε νὰ περάσω μιὰ μέρα στὸ σπίτι τῶν γονιῶν του, πού ἦτανε γεωργοὶ καὶ γαιοκτήμονες τοῦ Σαῖν Ζιουλιέν. Ἡ μητέρα μου συγκατατέθηκε μὲ κάποιον αἰσθημα ἀντιπάθειας. Τὸ Σαῖν Ζιουλιέν ἀπέχει ἕξι χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν πόλη. Ἀφοῦ φόρεσα ἕνα κομψὸ ἄσπρο γιλέκο κ' ἕνα κομψὸ μπλέ λαιμοδέτη, ξεκίνησα παίρνοντας τὸ δρόμο γιὰ κεῖ ἔνωρίς μιὰν Κυριακὴ πρωτὶ.

»Ὁ Ἀλέξαντρος στεκότου στὴν πόρτα περιμένοντας με καὶ γελώντας σάν ἕνα μικρὸ παιδί. Μὲ πήρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μ' ὀδήγησε στὸ σαλονάκι. Τὸ σπίτι, μισὸ ἐξοχικὸ καὶ μισὸ σάν ἕνα σπίτι σὲ πόλη, δὲν ἦτανε οὔτε φτωχὸ κι οὔτε ἄσκημα ἐπιπλωμένο. Κι ὁμως ἡ καρδιά μου ἦτανε βαθιὰ θλιμμένη ὅταν μπῆκα μέσα, γιὰτὶ ἦτανε τόσο μεγάλη ἡ σιγὴ κ' ἡ θλίψη πού βασιλευαν.

»Κοντὰ στὸ παραθύρι, πού οἱ κουρτίνες του ἦτανε λιγάκι σηκαμένες, σάν νάθελαν ἔτσι νὰ ἱκανοποιήσουν κάποια ντροπαλὴ περιέργεια, εἶδα μιὰ γυναῖκα πού φαινότου γριά, μόλον πού δὲ μπορῶ νάμαι βέβαιος πὼς ἦτανε

τόσο γριά όπως φαινόταν. Ήταν αδύνατη και κίτρινη και τα μάτια της κάτω απ' τα κόκκινα της βλέφαρα λαμπύριζαν στις μαύρες κόχες τους. Μόλον που ήτανε καλοκαίρι, το σώμα της κ' ή κεφαλή της ήτανε σαβανωμένα σε κάποιο μαύρο μάλλινο ύφασμα. Μά ό,τι έκανε το βλέμμα της άπαισιώτατο, ήτανε μια κορδέλλα μεταλλινή, που έδινε γυρο στο μέτωπο της σαν ένα διάδημα.

«Αυτή είναι ή μαμά», είπε σε μένα ο Λέ Μανσέλ, «έχει κεφαλόπονο».

«Η κυρία Λέ Μανσέλ με καληνώρισε με μια παραπονιάρικη φωνή, κι αναμφίβολα παρατηρώντας το ξαφνιασμένο μου βλέμμα που έριξα στο μέτωπό της, μίλησε χαμογελώντας:

«Ό,τι φορώ στο μέτωπο, νεαρέ κυριε, δέν είναι στέμμα· είναι μια μαγνητισμένη κορδέλα για να θεραπεύσει τον κεφαλόπονο μου». Έκανα ό,τι μπορούσα ν' απαντήσω, όπότε ο Λέ Μανσέλ με τράβηξε στον κήπο, όπου βρήκαμε ένα φαλακρό μικρόσωμο άντρα, που περιτριγύριζε στα μονοπάτια σαν ένα πνέμα. Ήτανε τόσο αδύνατος και τόσο έλαφρός, που φαινόταν πως υπήρχε κίνδυνος να παρασυρθεί από τον άνεμο. Ο ντροπαλός του τρόπος κι ο μακρύς άσαρκος λαιμός του, όταν έσκυβε μπροστά, κ' ή κεφαλή του που δέν ήτανε μεγαλύτερη από μιάν αντρικια πυγμή, τα πλάγια δειλά βλέμματα του και το πηδηχτό περπάτημα του τα κοντά μπράτσα του σηκωμένα άπάνω σαν ένα ζευγάρι γαλάτες, του έδιναν, χωρίς αντίρρηση, μια μεγάλη όμοιότητα μ' ένα αμυγδαλωτό όρνιθι.

«Ο φίλος μου Λέ Μανσέλ ξήγησε ότι αυτός ήταν ο πατέρας του, μά ό,τι ήταν υποχρεωμένοι να τον αφήνουν να μένει στην αύλή, γιατί πραγματικά ζούσε μονάχα στη συντροφιά των όρνιθων του, και στη συντροφιά τους είχε ξεχάσει όλοτελα να μιλεϊ με τ' ανθρώπινα όντα. Σά μιλούσε, ο πατέρας του ξαφνικά ξαφανίστηκε και πολύ γρήγορα ένα έκοτατικό κλώσσημα γιόμισε τον άγέρα. Ήτανε με τα όρνιθια του.

«Ο Λέ Μανσέλ κ' εγώ σεργιανίσαμε πολλές φορές γύρω απ' τον κήπο και μούπε πώς στο γεύμα σε λίγο θάβλεπα τή γιαγιά του, μά ό,τι δέν έπρεπε να τήν προσέξω καθόλου, έπειδή κάποτε παραλογιζόταν. Τότε με τράβηξε παράμερα σε μια έμορφη κληματαριά και ψιθύρισε ξεκοκκινισμένος:

«Έχω γράψει μερικούς στίχους για τήν Τιφαίν Ραγκέλ. Θά σου τους έπανα λάβω μιάν άλλη φορά. Θά δεις, θά δεις».

Το κουδούνι για το γεύμα χτύπησε και πήγαμε στην τραπεζαρία. Ο κ. Λέ Μανσέλ μπήκε μένα καλάθι γιομάτο άβγό.

«Δεκαοχτώ σήμερα το πρωϊ», είπε, κ' ή φωνή του ήχησε σαν ένα κλώσσημα.

«Μας σέρβιραν μιάν πολύ γλυκιά όμελέττα. Κάθησα μεταξύ της κυρίας Λέ Μανσέλ, που γόγγυζε κάτω από το στέμμα της, και της μητέρας της, μιας γριάς γυναίκας από τή Νορμαντία με στρογγυλά μάγουλα, που, άφοϋ έχασε όλα της τα δόντια, χαμόγελοϋσε με τα μάτια της. Μοϋ φαινόταν πολύ έλκυστική. Ένω τρώγαμε ψητή χήνα και πουλι á la crème, ή καλή κυρία μας είπε μερικές πολύ διασκεδαστικές ιστορίες, και ένάντια προς ό,τι είπε ο έγγονός της, δέν παρατήρησα το μυαλό της να ήτανε στον ελάχιστο βαθμό πειραγμένο. Άπεναντίας, φαινόταν πως ήταν ή ζωή του σπιτιού.

«Κατόπι, από το γεύμα περάσαμε σ' ένα μικρό σαλόνι, που ή καρυδένια του επίπλωση ήτανε σκεπασμένη με κίτρινο βελούδο της Ουτρέχτης. Ένα διακοσμημένο ρολόγι μεταξύ δυο καντηλεριών στόλιζε το περβάζι της θερμάστρας και στην κορφή του μαύρου του στυλοβάτη, προστατευμένο και σκεπασμένο από μια γιάλινη σφαίρα, ένα κόκκινο άβγό. Δέν ξαίρω γιατί μια και το κοίταξα, θά το ξέταξα τόσο προσεχτικά. Τα παιδιά έχουν μια τέτοια ανεξήγητη περιέργεια! Πρέπει να πω όμως ότι το άβγό είχε ένα θαυμασιώ-

τατο και μεγαλοπρεπέστατο χρώμα. Δέν έμοιαζε καθόλου με κείνα τὰ πασχαλιάτικα άβγά τὰ βαμένα στο ζουμι τών παντζαριών, πού τόσο τὰ θαυμάζουν τὰ παιδιά του δρόμου σαν κοιτάζουν στις προθήκες τών φρούτων. Είχε τó χρώμα τής βασιλικής πορφύρας. Και στην έπιπολαιότητα τής ηλικίας μου δέν μπόρεσα νά κρατηθώ και τόπα. Ή άπάντηση του κ. Λέ Μανσέλ ήτανε κάτι σαν κρώξιμο πού φανέρωνε τó θαυμασμό του.

»«Εκείνο τó άβγό, νεαρέ κύριε,» πρόσθεσε, «δέν έχει βαφεί, όπως φαίνεται νά νομίζεις. Τó γένησε μιá Σιγκαλέζικη κότα στον όρνιθώνα μου άκριβώς όπως τó βλέπεις. Αυτό τó άβγό είναι φαινόμενο».

»«Δέν πρέπει νά ξεχνάς νά λές», πρόσθεσε ή κ. Λέ Μανσέλ με μιá παραπονιάρικη φωνή, «ότι γενήθηκε τήν ίδια μέρα πού γενήθηκε κι ό Άλέξαντρος μας».

»«Αυτό είναι γεγονός» συγκατάνευσε ό κ. Λέ Μανσέλ.

»Στό μεταξύ ή γριά γιαγιά με κοίταξε με σαρκαστικά μάτια και πίεσε τά χαλαρά χείλη της μαζί ένα, κ' έκανε ένα σημείο πώς δέν έπρεπε νά πιστέψω ό,τι άκουσα.

»«Ούφ!», ψιθύρισε, «τá όρνιθια συχνά κόβουνται πάνω σ' ό,τι δέν γεννούν, κι αν ένας κακόβουλος γείτονας γλιστρήσει στή φωλιά των ένα—»

»«Ό έγγονός της τή διάκοψε μ' άγριότητα. Ήτανε ώχρος και τά χέρια του έτρεμαν.

»«Μήν τήν άκούς», μου φώναξε. «Ξαίρεις τί σου είπα. Μήν άκούς!»

»«Είναι γεγονός!», ό κ. Λέ Μανσέλ έπανάλαβε, με τó στρογγύλο του μάτι προσηλωμένο σ' ένα πλάγιο βλέμμα στο κόκκινο άβγό.

»Ή σχέση από δώ και δώ με τόν Άλέξαντρο Λέ Μανσέλ δέν περιλαβαίνει τίποτε άξιο νά τó διηγηθεί κανείς. Ό φίλος μου συχνά μιλοδσε για τούς στίχους για τήν Τιφαίν, μά ποτέ δέ μου τούς έδειξε. Πραγματικά πολύ γρήγορα τόν έχασα και δέν τόν έβλεπα. Ή

μητέρα μου μ' έστειλε στο Παρίσι για νά τελειώσω τις σπουδές μου. Πήρα τó δίπλωμα μου σε δυό σχολές και τότε σπούδασα Ιατρική. Τόν καιρό πού έτοίμαζα τήν Ιατρική μου θέση, πήρα ένα γράμμα από τήν μητέρα μου πού μου έλεγε ότι ό καημένος ό Άλέξαντρος ήτανε πολύ άρρωστος κι ότι κατόπι από μιá σοβαρή προσβολή έγινε δειλός κ' υπερβολικά καχύποπτος. «Ότι όμως ήτανε τελειώς άκίνδυνος και μ' όλη τήν άτακτη κατάσταση τής υγείας του και του μυαλού του παρουσίαζε μιάν έκτακτη ιδιοφυία για μαθηματικά. Δέν υπήρχε τίποτε σ' αυτή τήν είδηση πού νά μου κάνει έπληξη. Συχνά σά διάβαζα τήν άρρώστια τών νευρικών κέντρων ό νοός μου γύριζε στον καημένο τó φίλο μου στο Σαιν Τζουλιέν και ένάντια στον έαυτό μου πρόβλεπα γι αυτόν τή γενική παράλυση, πού αναπόφευχτα άπειλούσε τó παιδί μίας μάνας βασανιζόμενης από χρόνιους νευρικούς κεφαλόπονους κ' ενός ρευματικού, κλουβιοκεφαλάκη πατέρα. Τ' ό,τι άκολούθησε όμως δέν άπόδειξε, όπως φαίνεται ότι είχα δίκαιο. Ό Άλέξαντρος Λέ Μανσέλ, όπως πληροφορήθηκα από τó Άβράνς, άπόκτησε ξανά τήν κανονική του υγεία κ' ένώ μεγάλωνε και γινόταν άντρας, έδωκε τρανά δείγματα του έξυπνου μυαλού του. Έργαζόταν με ζέση σχετικά με τις μαθηματικές του μελέτες, κι άκόμα έστειλε στην Άκαδημία τών Έπιστημών λύσεις πολλών προβλημάτων ως τά τότε άλυτων, πού τά βρήκαν νάναι τόσο ύπέροχα όσο ήτανε όρθά. Άποροφημένος άπ' τή δουλειά του σπάνια εύρισκε καιρό νά μου γράφει. Τά γράμματα ήτανε θερμά, καθαρα κι άκριβολογημένο και τίποτε δέν μπορούσε νά βρεθεί μέσα τους πού νά έγείρει τήν ύπόνοια και του πιό καχύποπτου νευρολόγου. Κι όμως πολύ γρήγορα κατόπι άπ' αυτό ή άλλογραφία μας έπαψε και δέν άκουσα τίποτε γι αυτόν πιά για τά δέκα έπόμενα χρόνια.

»Πέρσι είχα έκπλαγή πάρα πολύ όταν ό ύπηρέτης μου έφερε τó έπισκεπτή-

ριο του 'Αλέξαντρου Λέ Μανσέλ κ' εἶπε ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος μὲ περίμενε στὸν ἀντιθάλαμο. Βρισκόμουν στὸ σπουδαστήριο μου σὲ γιατροσυμβούλιο μ' ἓνα συνάδελφο γιὰ κάποιον σπουδαῖο ζήτημα. Ὅπως δὴποτε τὸν παρακάλεσα νὰ μὲ συχωρέσει γιὰ μιὰ στιγμή σὰν πηγαινα βιαστικός νὰ καληνώρισω τὸ φίλο μου. Βρῆκα ὅτι εἶχε γηράσει πολὺ καὶ πῶς εἶχε καταντήσει φαλακρός, χλωμός καὶ φοβερά κατάλυγνος. Τὸν πήρα ἀπὸ τὸ βραχίονα καὶ τὸν ὀδήγησα στὸ σαλόνι.

»«Χαίρουμαι πού σέ βλέπω ξανά», εἶπε, «κ' ἔχω πολλὰ νὰ σοῦ πῶ. Εἶμαι ἐκτεθειμένος στίς πιὸ ἀνήκουστες καταδιώξεις. Μὰ ἔχω θάρρος, καὶ θὰ πολεμήσω γενναῖα καὶ θὰ θριαμβέψω ἐνάντια τῶν ἐχθρῶν μου».

»Αὐτὰ τὰ λόγια μ' ἀνησύχησαν, ὅπως θάχαν ἀνησυχήσει στή θέση μου οἰονδὴποτε ἄλλον εἰδικὸ νευρολόγο. Ἐναγνώρισα ἓνα σύμπτωμα τῆς ἀρρώστιας πού, ἔνεκα τῶν μοιραίων κληρονομικῶν νόμων, ἀπειλοῦσε τὸ φίλο μου καὶ πού εἶχε φανεῖ σὰ νᾶχε σταματήσει.

»«Ἀγαπητέ μου φίλε», εἶπε, «θὰ μιλήσουμε γι' αὐτὸ ἀμέσως. Περίμενε ἐδῶ μιὰ στιγμή. Νά, θέλω κάτι νὰ τελειώσω. Στὸ μεταξύ αὐτὸ πάρε ἓνα βιβλίο καὶ διασκέδαζε τὸν ἑαυτό σου».

»Ξέρεις ἔχω ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ βιβλίων καὶ τὸ σαλόνι μου περιέχει ἕξι χιλιάδες τόμους περίπου σὲ τρεῖς βιβλιοθηκὲς ἀπὸ μαχόκανα. Γιατί τὸ λοιπὸν ὁ δυστυχισμένος μου φίλος νὰ διαλέξει τὸ βιβλίο ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού θὰ τοῦ προξενούσε βλάβη καὶ νὰ τὸ ἀνοίξει σὲ κείνη τὴ μοιραία σελίδα; Συσκέφθηκα ἀκόμη εἴκοσι λεπτὰ ἀπάνω—κάτω μὲ τὸ συνάδελφο μου κι ἀποχαιρετώντας τον γύρισα στὸ δωμάτιο ὅπου εἶχα ἀφήσει τὸν Λέ Μανσέλ. Βρῆκα τὸ δυστυχισμένο ἄνθρωπο στὴν πιὸ φοβερὴ κατάσταση. Πῆρε ἓνα βιβλίο πού ἦταν ἀνοικτὸ ἐκεῖ μπροστά του, πού κατάλαβα ἀμέσως ὅτι ἦταν μιὰ μετάφραση τῆς «Historia Augusta». Διάβασε μεγαλόφωνα αὐτὴ τὴν πρότα-

ταση τοῦ Λαμπρίδιου:

«Τὴν ἡμέρα τῶν γενεθλίων τοῦ Ἀλέξανδρου Σεβήρου, ἓνα ὄρνιθι, πού ἀνῆκε στὸν πατέρα τοῦ νεογέννητου, γέννησε ἓνα κόκκινο ἄβγό—οἰωνὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς πορφύρας πού γι' αὐτὴ ἦταν προορισμένο τὸ παιδί».

»Ὁ ἐρεθισμὸς του μεγάλωσε σὲ τρέλλα. Βγαίνανε ἀφροὶ ἀπ' τὸ στόμα τοῦ. Φώναζε: «Τὸ ἄβγό, τὸ ἄβγό τῆς μέρας τῶν γενεθλίων μου! Εἶμαι αὐτοκράτορας. Ξαίρω ὅ,τι θέλεις νὰ μὲ σκοτώσεις. Στάσου πίσω, ἄθλιε!— Διασκέλισε τὸ δῶμα καὶ γυρνώντας τότε ἦρθε κατ' ἀπάνω μου μ' ἀνοιχτὲς ἀγκάλες. «Φίλε μου,» εἶπε «παλιὲ μου συμμαθητή, τί θέλεις νὰ σοῦ προσφέρω; Αὐτοκράτορας, Αὐτοκράτορας... Ὁ Πατέρας μου εἶχε δίκαιο...τὸ κόκκινο ἄβγό. Πρέπει νάμαι Αὐτοκράτορας! Ἀγύρτη γιατί ἔκρυβες αὐτὸ τὸ βιβλίο ἀπὸ μένα! Αὐτὸ εἶναι ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Θὰ τιμωρηθεῖ. Θάμαι Αὐτοκράτορας! Αὐτοκράτορας! Ναι, εἶναι καθῆκο μου... Ἐμπρός... ἔμπρός!»

»Ἐφυγε. Μάταια προσπάθησα νὰ τὸν κρατήσω. Μοῦ ξέφυγε. Ξαίρετε τὰ ὑπόλοιπα. Ὅλες οἱ ἡμερίδες ἔχουν περιγράψει πῶς, ἀφοῦ μ' ἀφήκε, ἀγόρασε ἓνα πιστόλι καὶ πέταξε στὸν ἀέρα τὰ μυαλὰ τοῦ σκοποῦ πού προσπάθησε νὰ τὸν μپοδίσει νὰ μπει μὲ τὴ βία στὰ Ἡλύσια.

»Κ' ἔτσι συμβαίνει πού μιὰ πρόταση γραμμένη ἀπὸ ἓνα Λατῖνο ἱστορικὸ τοῦ τέταρτου αἰῶνα ἦταν ἡ ἀφορμὴ, ὕστερα ἀπὸ χίλια πεντακόσια χρόνια, τοῦ θανάτου στὴ χώρα μᾶς ἐνός φτωχοῦ πεζοῦ στρατιώτη. Ποιὸς θὰ ξεδιαλύσει ποτὲ τὸ νῆμα τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος.

Ποιὸς μπορεῖ νὰ τολμήσει νὰ πεῖ, σὰν πολεμαίει νὰ κάνει ἓνα ἀπλό πρᾶμα: «Ξαίρω τί κάνω».

»Ἀγαπητέ μου φίλε, αὐτὸ εἶναι ὄλο πού ἤθελα νὰ σοῦ πῶ. Τάλλα δὲν ἔχουν ἐνδιαφέρο παρά γιὰ τίς λατρικὲς στατιστικὲς. Ὁ Λέ Μανσέλ κλεισμένος σ' ἓνα ἄσυλο φρενοβλαβῶν ἔμεινε γιὰ

δεκαπέντε μέρες θύμα τῆς πιό βίαιης
μανίας. Κ' ὕστερα ἔπεσε σὲ μιὰ κα-
τάσταση τέλειαις ἠλιθιότητος κ' ἔγινε
τόσο λαίμαργος ποὺ κατάφαγε κι αὐτό
τό κερὶ ποὺ χρησιμοποιοῦσανε γιὰ τό
καθάρισμα τῶν πατωμάτων. Τρεῖς
μῆνες ἀργότερα πνίγηκε σάν προσπα-
θοῦσε νά καταπιεῖ ἓνα σφουγγάρι».

Ὁ γιατρός ἔπαψε νά μιλά κι ἄνα-
ψε ἓνα σιγαρέττο. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ λι-
γόστιγμη σιγὴ τοῦπα: «Μοῦπατε μιὰ
τρομερὴ ἱστορία, γιατρέ».

«Εἶναι τρομερὴ», ἀπάντησε, «μὰ εἶ-
ναι ἀληθινή. Θά εὐχαριστιόμουν ἂν μοῦ
δίνατε λίγο κονιάκ».

(Μετάφρ. Σ.)

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΑΚΗΣ ΜΑΝΑΣ *

Θκιώχνεις ¹ με, μάνα, θκιώχνεις με, τζ' ἐγιώ νά φύω χέλω, ²
νά κάμεις γρόνια νά με 'εἶς, ³ μέρες νά με παντέσεις, ⁴
νάρτει μέρα τ' Ἀη Γιωρκοῦ νά πᾶς στὴν ἐκκλησίαν
νά 'εἶς τὲς νιές, νά 'εἶς τοὺς νιούς, νά 'εἶς τὸν τόπομ μ' ἄδκειον
τζαὶ τὸ στασίμ μαῦρον ⁵
νά μπαίνεις, νά φκαίνεις κλαίοντα τζαὶ νά ρωτᾶς τὸν γυιόσ σου:
- «Ἐν εἶετε τὸν γιούλλημ μου, τὸν γιόν τὸν Κωσταντάμ μου;»
Ἐναμ πουλλίγ, καλὸμ πουλλίμ, μοιρίολοᾶ ⁵ τζαὶ λέει:
- «Τζαὶ πέ μας τὰ σημάδκια, δίχως ⁶ τζαὶ εἶαμέν τον».
Τζαὶ πολοήχην ⁷ τζ' εἶπεν του με τὰ χρυσά της σείλη: ¹⁰
- «Ἦταμ μακρὺς, ἦταλ λεχνὸς τζ' ἦταν τζαὶ παλληκάριν,
εἶσεν ἐλιάσ στὸ μάουλον ⁸ τζ' ἐλιάσ στὴν ἀμασκάλην,
στοδ δάχτυλόν του τὸμ μικρὸν εἶσεν τὴν ἀραῶναν ⁹».
Τζαὶ πολοήχην τὸ πουλλίμ τῆς μάνας του τζαὶ λέει:
- «Ἐχτὲς, προχτὲς τὸν εἶαμεν στὸν ἄμμον ξαπλωμένον» ¹⁵
εἶσεν τὸν ἄμμογ κρέβατον, τὸν οὐρανὸσ σεντόνια,
τὰ χογλακάτζια ¹⁰ τοῦ γιαλοῦ εἶσεν τα μαξιλάριν.
Μαῦρα πουλλιὰ τὸν τρώασιν τζι' ἄσπρα τὸν τρίυρίζουν.
Ἐναμ πουλλίγ, καλὸμ πουλλίμ, μοιρίολοᾶ τζαὶ λέει:
- Τζαὶ φᾶτε, ρέ καλὰ πουλλιὰ, πλάτες τ' ἀντρειωμένου, ²⁰
νά κάμετε πήχην τὸ φτερόν τζαὶ πιθαμὴν τὸ νύσιν.
Τζαὶ γράψετε στὴφ φτερούλλασ σας τρία λόγια φαρμακωμένα.
Τὸ ν'αν δόστε τῆς μάνας μου τζαὶ τ' ἄλλον τῆς ἀρφῆς μου,
τὸ τρίτον τὸ καλλύττερον τῆς ἀραβωνιαστῆς ¹¹ μου.
Νά τὸ θκιεβάζ' ¹² ἢ μάνα μου νά κλαί' ἢ ἀερφή μου ²⁵
νά τὸ θκιεβάζ' ἢ ἀερφή νά κλαί' ἢ ἀραβωνιαστὴ μου:
νά τὸ θκιεβάζ' ἢ ἀραβωνιαστὴ νά κλαίει ὁ κόζμος οὐλλος,
νά κλαίσιν τὰ μωρὰ παιδικιά, νά κλαίσιν τζ' οἱ μανές,
τζι' ἀπὸ 'χουν γιοδες ξενιθκειάν τζαὶ καρτεροῦσιν νά 'ρτουν.

* Ἀνεκδοτὴ παραλλαγή ἀπὸ τὴν Ἀγκαστίνα, ὅπως τὸ τραγουδεῖται τὸν Ἰούλιον τοῦ 1925 ἢ Δεσποινὸν Κούμενα, 72 χρονῶν, ἀγγράμματη.

1. Διώχνεις. 2. Θέλω. 3. Δεῖς. 4. Παντέχεις, περιμένεις. 5. Μοιρολογᾶ. 6. Μήπως. 7. Ἀποκρίθηκε. 8. Μάγουλο, πηγούνη. 9. Ἀραβῶνα. 10. Κοχλάκια, βότσαλα. 11. Ἀραβωνιαστικίης. 12. Διαβάσει.

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Τά δημοτικά τραγούδια είναι τό χαρακτηριστικότερο πνευματικό δημιούργημα του ελληνικού λαού. Η ψυχροσύνθεση, οι δυναμικότητες του υποδηλώνονται έντονα σ' αυτά τά έργα της ομαδικής κατεργασίας. Σήμερα βέβαια ξεπέρασε ό ελληνικός λαός τό περιεχόμενό τους κ' οι βλέψεις του δέν είναι τόσο άνεδαφικές, στενές και πεσιμιστικές όπως στα δημοτικά τραγούδια, πού δέν παύουν ώστόσο νά έχουνε μεγάλο ένδιαφέρο και σήμερα. Και γι αυτό χρειάζεται νά τους δίνεται ή προσοχή πού τους ταιριάζει στην εξέταση και στη μελέτη τους.

Πριν όμως άπ' όλα, γιά νά μελετήσουμε τά δημοτικά τραγούδια—όπως και καθετί άλλο—πρέπει νά τά έχουμε μαζωμένα. Κ' εύτυχώς είναι από τά λίγα είδη του λόγου και της τέχνης γιά τά όποια έχουμε τις περισσότερες συλλογές. Από τόν καιρό του **Fauriel** (1824) πολλοί είναι οι συλλέχτες, δικοί μας και ξένοι, πού συλλέξανε κ' έκδώσανε ή έχουν άνέκδοτα δημοτικά τραγούδια. Υπάρχουν όμως ακόμη τραγούδια πού δέν τά καταγράψανε και πού κινυνεύουν νά χαθούν σιγά σιγά μαζί με τους λίγους πού τά γνωρίζουν. Και σ' αυτά άκριβώς πρέπει νά στραφεί ή προσοχή μας.

Γιά τήν Κύπρο σπουδαιότατη συλλογή κυπριακών δημοτικών τραγουδιών, μαζί με του Σακελλαρίου, μένουν τά «Κύπρια Έπη» του κ. Ξενοφώντος Π. Φαρμακίδη (Λευκοσία 1926). Η λαμπρή αυτή συλλογή του κ. Φαρμακίδη περιέχει σαρανταοχτώ τραγούδια, πού προέρχονται από διάφορα μέρη της Κύπρου, κ' έτσι παίρνει παγκυπριακή σημασία. Τά θέματα τους περιστρέφονται γύρω από τόν ήρωικό άκριτικό κύκλο, τήν ιστορική, κοινωνική και ιδιωτική ζωή των κατοίκων του τόπου. Χωρίς νά είναι ποιητικά άριστουργήματα, έχουν ώστόσο τήν όμορφη απλότητα και τη χαριτωμένη άνοιχτοσύνη του λαού, τήν έκπληκτη άφέλεια και τη μετρημένη θυμοσοφία του, και τήν ψιλοδουλεμένη—κι άς είναι βαριά πάντα—γλώσσα του. Η έκλογή της κατάλληλης λέξης, της χαρακτηριστικής εικόνας, γίνεται σχεδόν πάντα άριστοτεχνικά—κι άς σκοντάβει κάποτε ό στίχος τους. Γιατί τά δημοτικά μας τραγούδια (τά «άκριτικά» κυρίως, ή «Άροδαφνού», ή «Ζωγραφού») είναι και πολύ υπεργθέστερα και άρτιώτερα και πολύ πιό ώραία από τά άνάλογα των άλλων ελληνικών τόπων. Κι αυτό γιά διάφορους λόγους, πού ή

άνάπτυξη τους δέν είναι της στιγμής αυτής. Φτάνει μονάχα νά υποδηλώσουμε πώς ή γιά περισσότερο καιρό έπαφή μας με τήν άναπτυγμένη δυτική Εύρώπη (Λουζινιάν, Βενετσιάνοι) και οι άφανείς «ποιητάριδες», πού από αιώνας διασώζουν και μεγαλώνουν τήν προφορική ποιητική παράδοση, συντέλεσαν πολύ στην εξέλιγμένη αυτή μορφή της δημοτικής μας ποίησης.

Άλλά δέν είναι μόνο αυτό πού μας ένδιαφέρει σήμερα. Τό σημαντικότερο είναι πώς, μαζεμένα και καταγραμμένα με πολλήν επίμελεια τά «Κύπρια Έπη», δείχνουν τι μπορεί νά κάνει ένας δάσκαλος σέ χωριό, χρησιμοποιώντας γιά πνευματικότερες άσχολίες λίγο από τό σπαταλημένο άδικα καιρό του. Γιατί ό κ. Ξ. Φαρμακίδης είναι ένας άπλός δάσκαλος, πού διαφέρει όμως από τους συναδέλφους του, επειδή από τά διάφορα χωριά πού πέρασε διδάσκοντας μάθευε λαογραφικό και γλωσσικό ύλικό, πού όλο και τό πλουτίζει και τό δουλεύει, γιά νά μας δώσει, όπως φαίνεται, μία συνθετική δουλιά. Κάτι δηλαδή πού κ' οι άλλοι δασκάλοι θά μπορούσανε νά κάνουν εύκολώτατα. Κ' ή δουλιά τούτη θά τους έδινε μεγάλες εύχαριστήσεις, κόβοντας τήν άνιαρη μονοτονία της κοινότητας και συνηθισμένης ζωής τους. Θά έβαζε στην ύπαρξη τους κάτι «αινούργιο μ' ένδιαφέρο ξεχωριστό, με θέλητρα πρωτόγονα και θά τους άνεβαζε από τήν πληχτική ρουτίνα των «δασυνομένων λέξεων» και του άγονου καφενείου. Θά νιώθανε έτσι κατάβαθα τό δημιουργό λαό και θά τόν άγαπούσανε είλικρινά, και θά βρίσκανε χάρες άπαραμίλλες στα ταπεινά του δημιουργήματα. Θά βλέπανε πού πραγματικά υπάρχουν τά τρωτά του και θά προσπαθούσαν ένσυνείδητα και εύσυνείδητα νά τά γιαιτρέψουν. Θά αισθάνονταν κάποτε κ' οι ίδιοι τή χαρά του δημιουργού, γιατί σίγουρα πώς δέ θά μένανε στο στάδιο της συλλογής, μά θά καταπιάνονταν στην εξέταση και στην έξήγηση του κυπριακού φαινομένου, περισσότερο είτε λιγώτερο έπιστημονικά, κατά τις δυνάμεις τους καθένας.

Μά και τραγούδια μόλα, παραμύθια, παροιμίες, αινίγματα, έκφράσεις ιδιωματικές, λέξεις και τοπωνύμια άν μαζεύανε, άν καταγράφανε τά ήθη και τά έθιμα και ό,τι άλλο σχετικό με τήν άληθινή ζωή του λαού, πάλι δέ θά ήτανε λίγη ή ώφέλεια και γι αυτούς και γιά τόν τόπο. Θά μπορούσε έτσι νά καταρτιστεί ένα άρχείο της κυπριακής γλώσσας και λαογραφίας, πού θά βοηθούσε τεράστια τήν κυπριακή έπιστήμη νά σπρηχτεί σ' άξιόλογες βάσεις, και νά σχηματιστεί με τή με-

λητημένη κατάταξη κ' έρμηνεία του ύλικού αυτού. Κι ακόμα θά μπορούσε—και πρέπει—νά πάρει μοτίβα από δω ή κυπριακή τέχνη και νά τά μεταπλάσει επίδέξια, γιά νά παρουσιάσει έργα που νά κοντεύουν στήν ψυχολογία μας, γιατί θά είναι δικό μας και γνωστό μας τό βάθος τους. (Άφου δά και μη Κύπριοι τεχνίτες δέν άρνιούνται νά χρησιμοποιήσουν κυπριακά μοτίβα. Είναι, λογουχάρη, σδλους γνωστό πώς ό ύπέροχος «Πραματευτής» του Γρυπάρη είναι έμπνευσμένος από τό κυπριακό δημοτικό τραγούδι του «πραματευτή», που μιά του παραλλαγή άποθησαύρισε κι ό κ. Φαρμακίδης στό «Κύπρια Έπη» σ. 86).

Οί δασκάλοι μας όμως τραβούνε μοιρολατρικά, γιαβάσικα τό στραβό δρόμο τους. (Οί εξαιρέσεις είναι έλάχιστες.) Δέν άνεβαίνουνε πιό πάνω από τά συνηθισμένα, δέ φαίνονται νά πονούν τόν τόπο τους, κλείνουνε τ' άφτιά και τά μάτια τους στις όμορφίες του. Κοιμούνται οι δασκάλοι μας, κοιμούνται βαδύτατα, και γιά νά ξυπνήσουνε χρειάζονται «έγείρεσθαι υπό μύωπός τινος», κατά τή σωκρατική έκφραση. Κ' είναι πολύ άποκαρδιωτικό τό γεγονός αυτό. Μά σάν σκεφτοίμε πώς είναι δυνατό χωρίς μεγάλες θυσίες νά διορθωθεί, μäs επιτρέπεται νά ελπίζουμε σέ μιά προσεχή λύτρωση από τήν άπραξία και σέ μίαν εύφορη άναδημιουργία. Η έργασία του κ. Ξ. Φαρμακίδη είναι μιά καλή άρχή κ' ένα διδαχτικότατο παράδειγμα, που χρειάζεται μόνο τους δασκάλους μιμητές γιά νά συμπληρωθεί.

Τά παλιά «Κύπρια Έπη» του συντοπίτη μας Στασίου χαθήκανε. Ο κ. Ξ. Φαρμακίδης, που μäs περιόσσε τά νεώτερα «Κύπρια Έπη» άξίζει όλη τήν εύγνωμοσύνη τής Κύπρου. Γιατί νά μην επίζητήσουν κι άλλοι δασκάλοι τήν τιμητική αυτή εύνοια;

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Memorandum of Books Printed or Lithographed in Cyprus, 1933.

Ο κατάλογος των βιβλίων που δημοσιεύτηκαν στήν Κύπρο και που έγγραφήκανε τό 1933, δημοσιεύεται στήν *Cyprus Gazette* (Έπίσημη Έφημερίδα) 28.9.34, σ. 648—660.

Ο πρώτος νόμος που άνάγκαζε τόν τυπογράφο νά παραδίδει τρία αντίτυπα κάθε βιβλίου που τύπωνε στό Γραφείο του Άποικιακού Γραμματέα, ψηφίστηκε τήν 27η του Μάρτη του 1887. (Ο νόμος αυτός συμπεριλήφθηκε άργότερα στό νόμο 23 του 1930, που αντικαταστήθηκε τελευταία με τό νόμο 26 του 1934). Έκτοτε τά παραδιδόμενα βιβλία έγγράφονται σέ ειδικά μητρώα, δηλαδή, αντίγρα-

φεται ή πρώτη σελίδα, που μεταφράζεται στό Άγγλικά, και καταχωρούνται τά πιό άναγκαία καθέκαστα: ό συγγραφέας, ό έκδότης, ό τυπογράφος, τό μέγεθος, ή ήμερομηνία τής έκδοσης, ό αριθμός των αντίτυπων κι αυτή ή τιμή. Άπό τά τρία αντίτυπα δύο στέλλονται στή Βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου και τό τρίτο μένει στήν κατοχή τής Κυβέρνησης που μπορεί νά τό διαθέσει κατά πώς θέλει. Άπό τόν καιρό όμως που ιδρύθηκε ή Κυπριακή Βιβλιοθήκη, όλα τά αντίτυπα που κρατούσε ή Κυβέρνηση τής παραχωρήθηκαν κι από τότε τής παραχωρείται κάθε τρίτο αντίτυπο. Τά βιβλία που τυπωθήκανε στήν Κύπρο, που τους τίτλους των μäs τους δίνει ό Κόπμα στή Βιβλιογραφία του «*Excerpla Cypria*» τής έκδοσης του 1907 και που δέν ξαίρουμε αν είναι όλα, πριν τής 21.3.1887 πιθανότατα νά βρίσκονται στή συλλογή Κόπμα τήν τοποθετημένη σήμερα στό *Colonial Institute* του Λοντίνου. Οί τέτοιες έκδόσεις είναι σ' αλήθεια ό,τι πιό πολύτιμο κατέχει ή Κυπριακή Βιβλιοθήκη, όπως όρθά είχε παρατηρήσει κι ό βιβλιοθηκάριος τής Βιβλιοθήκης του Άγγλικού Υπουργείου των Έξωτερικών κ. Στήβενς Γκέισλντ όταν τήν επισκέφθηκε κατά τό τελευταίο του ταξίδι στήν Κύπρο.

Άπό τό 1887 ίσαμε τό τέλος του 1933 έγγραφήκανε 1,452 βιβλία. Τό 1933 με 139 βιβλία παρουσιάζει ίσως τό μεγαλύτερο αριθμό βιβλίων που έγγραφήκανε ποτέ σ' ένα χρόνο μέσα. Τά περισσότερα είναι φυλλάδες «ποιητάριδων» και σχολικά όχτώ είναι γραμμένα σέ Άγγλικά, δύο στό Τουρκικά και τά υπόλοιπα στό Έλληνικά. Άπό τά γραμμένα σέ Άγγλικά πρέπει ν' αναφέρουμε πώς τά δύο είναι νομικά, ένα περιγράφει κ' εξετάζει τους «μυκτης» του νησιού γραμμένο από τόν Κυβερνητικό Χημικό και τό τέταρτο είναι όδηγός τής Λευκοσίας που δείχνει τ' άρχαία τής μνημεία κι άλλα τής μέρη ένδιαφέροντα. Άπό τά δύο Τουρκικά Βιβλία τό ένα είναι διήγημα και τάλλο μιά κριτική μαζί μ' αποσπάσματα από τό έργο κάποιου Τουρκουλογοτέχνη *Ziya Gökalp*.

Τά Έλληνικά, που αποτελούνε τόν όγκο του κατάλογου, είναι όπως είπαμε τά πιό πολλά ποιητάρικα, κι άπ' αυτά ξεχωρίζει τό τραγούδι του πρωτοποιητάρη, του πρίγκηπα των ποιητάρηδων, του Χρ. Παλαίση: «Ηφτώσεια τής Τζύπρους» κτλ. Έπίσης άναδημοσιεύσεις λαϊκών Έλληνικών μνηστορημάτων: ή Αυτοκράτειρα Θεοδώρα του Α. Κυριακού κτλ. Άν άκόμα ξεχωρίσουμε μίαν άναδημοσίευση των «*Miserables*» του Ούγκώ, μιά μετάφραση του «Ψαρά» του Όσκαρ Ουάιλτ, τό πρώτο διήγημα του κ. Βινιόλα: «Μιά νύχτα πλημμυρισμένη από διάττοντες» και τήν ποιητική συλλογή του κ. Ακαθιώτη: «Ποιμένα Γιούλια», τά δύο πιό αξιόλογα βιβλία που άξίζει νά ένδιαφερθεί κανείς ιδιαίτερα μαζί τους και που γι αυτά άσχολήθηκε ή Έλληνική κ' ή

ξένη κριτική * είναι οί αριθμοί 1377 και 1452 δλδ. ή «Βιβλιογραφία τής Κυπριακής Λαογραφίας και Γλωσσολογίας (σύγχρονη γλώσσα)» τοῦ κ. Κ. Π. Χατζηιωάννου, φιλόλογου καὶ καθηγητῆ στοῦ Γυμνάσιο τής Κερύνιας καὶ τὰ «Φκίόρα τής καρκιάς μου» τοῦ κ. Π. Λιασιδή. Ἐξαιρετικά τὸ βιβλίο τοῦ κ. Χατζηιωάννου εἶναι μιὰ πρωτότυπη καὶ πολὺ ἀξίεπαινη ἐργασία γιὰ τὴν Κύπρο. Παραλείπει ἴσως πράματα ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ παραλείπει ὅπως, ἀδικαιολόγητα, τὰ ποιήματα στὴν Κυπριώτικη τοῦ Βασίλη Μιχαηλίδη καὶ τὰ διήγημασ τοῦ Νίκου Χατζηβαβριήλ. Ἐπανεκδίδοντας ὁ συγγραφέας τὸ βιβλίο του θὰ θελήσει νὰ συμπεριλάβει σχετικές μελέτες καὶ ἄρθρα σκορπισμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὸν Κυπριώτικο τύπο, καὶ νὰ μετροφυλλήσει τοὺς παλιούς καταλόγους τῶν βιβλίων στis Κυβερνητικές ἐφημερίδες ἀπὸ τὸ 1887 (βλ. ἀνώνυμες φυλλάδες γιὰ τὴ σταύρωση καὶ τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου, τὸ θρῆνο τής Παναγίας, τοὺς ἀριθμούς 446, 635, 752, 849 κτλ.) γιὰτὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι χρησιμώτατα καὶ χωρὶς τοὺς τὸ ἔργο του δὲ θὰ μπορέσει ποτέ νὰ συμπληρωθεῖ καὶ νὰ τελειοποιηθεῖ.

Ν. ΣΚΟΥΡΟΣ

ΠΕΡΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΦΙΡΝΤΟΥΣΙ

Αὐτὸ τὸ μῆνα διοργανώνονται λαμπρὲς γιορτές στὴν Τεχεράνη γιὰ τὴ χιλιετηρίδα τοῦ μέγαλου Πέρση ποιητῆ Φιρντουσί, ποὺ ἦταν τὸ λογοτεχνικὸ ψευδώνυμο τοῦ Ἄμπούλ Κασίμ Μανσοῦρ. Ὁ Φιρντουσί γεννήθηκε στὸ 941 μ.Χ. ἢ λιγάκι πρωτότερα σ' ἓνα προάστειο τοῦ Τούς. Ἡξαίρετα καλὰ τὴν Ἀραβικὴ φιλολογία καθὼς καὶ Παχλαβί (ποὺ ἦταν ἡ παλιὰ περσικὴ γλώσσα). Γνώριζε ἐπίσης τὰ ἱστορικὰ ἀρχεῖα τής Περσίας, ποὺ ἡ συλλογὴ τους ἄρχισε στὴν ἐποχὴ τοῦ Χοροσά Ι, σύγχρονου τοῦ Μωάμεθ, καὶ συνεχίστηκε γιὰ πολλὰ χρόνια κατόπι. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ ἦταν γνωστὴ μὲ τὸνομα «Βιβλίον τῶν Βασιλέων». Ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ Ἴμπν Σαμπουγατακὶν ἀφοῦ ἔψαξε πολὺ νὰ βρεῖ τὸ κατάλληλο πρόσωπο ποὺ νὰ τὸ ἐκδώσει, πέτυχε τὸν Φιρντουσί συμφωνώντας νὰ τὸν πληρώσει 1000 χρυσὰ νομίσματα γιὰ κάθε 1000 στίχους ποὺ θὰ τέλειωνε. Ὁ Φιρντουσί ἀφῆκε νὰ μαζευτοῦν τὰ χρέηματα γιὰ νὰ τὰ πάρει ὅλα μαζί καὶ νὰ χτίσει μιὰ νεροδεξαμενὴ στὴν πόλη ποὺ γεννήθηκε. Πληρωτῆς ἦταν ὁ Χασάν Μαΐμαντὶ, ταμίας τοῦ Σουλτάνου, ποὺ ἀπὸ ζήλεια τοῦ στεροῦσε κι ὅτι τοῦ χρειαζόταν γιὰ νὰ ζήσει, μῦλο ποὺ ἐξακολουθοῦσε νάχει τὴν εὐνοία τοῦ Σουλτάνου.

Ἐδίδεψε πάνω σ' αὐτὸ τὸ κολοσσιαῖο του ἔργο τὰ καλύτερα χρόνια τής ζωῆς του—τὰ χρόνια τής νιότης του. Στ' ἀκόλουθο του τρα-

γούδι τραγουδεῖ πολὺ παθητικὰ τὸ αἶσθημα ποὺ πλημμυροῦσε τὴν ψυχὴ του, ὄντας φτασμένος πιά στὸ τέλος ἀναμετροῦσε τὸν κόπο καὶ τὸν καιρὸ ποὺ εἶχε δώσει ἀπὸ τῆ ζωῆς του:

ΑΛΙ ΝΙΟΤΗ

Πολλοδοῦλεψα κ' ἔχω διαβάσει πολλὰ
Διηγήματα Ἀράπικα καὶ Περσικά
Καὶ γνωστούς μύθους κι ἀγνωστούς ἔχω
[συνάξει.

Τώρα ἐξήντα καὶ δυὸ χρόνια ἔχουν πετάξει.
Ὅ,τι κέρδισε ἡ νιότη μου εἶναι θλιμὸς
Κ' ἓνας πῖο βαθὺς ἀμαρτίας καὶ μὸς.
Καὶ θλιμὴν μου ἡ σκέψη π' ἀνάπολε
Τὸ τραγούδι τοῦ Μπού Ταχίρ Κασραβανί:
«Συλλογιέμαι τὴ νιότη μου κι ἄχ πῶς πονῶ!
'Αλὶ νιότη! γιὰτὶ νιότη πιά δὲ θὰ ἰδῶ».

(Ἀπὸ τὴ μετάφραση στὰ Ἑγγλέζικα τοῦ
Ρ. Α. ΝΙΚΟΛΑΣΟΝ).

Ἦστερα ἀπὸ 35 χρόνια δουλειᾶς ὁ Φιρντουσί τέλειωσε τὸ ἔργο του, τὸ γνωστὸ μὲ τὸνομα «Σαχ Ναμά» (=βιβλίον τῶν Βασιλέων) καὶ ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ 60,000 στίχους. Ὁ Σουλτάνος διάταξε νὰ φορτώσουν ἓνα ἐλέφαντα χρυσάφι καὶ νὰ τὸ δώσουν στὸ Φιρντουσί. Ὁ ταμίας του ὅμως τὸν ἔπεισε νὰ δώσει ἓνα ἐλέφαντα φορτωμένον ἀσήμι. Ὁ Φιρντουσί τότε τοῦ τὰ χάρισε, κι ἀφοῦ ἔγραψε μιὰ σοβαρὴ σάτιρα γιὰ τὸ Σουλτάνο ποὺ τὴν ἔδωκε σ' ἓνα εὐνοούμενὸ του νὰ τοῦ τὴν παραδώσει ὕστερα ἀπὸ 20 μέρες—ἔφυγε ἀπὸ τὴν Περσία καὶ πῆγε σένα γείτονα Πρίγκηπα καὶ κατόπι στὴ Βαγδάτη, ὅπου ἔγραψε, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸ Κοράνι, τὴν ἀγάπη τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς γυναίκας τοῦ Πεπεφρῆ: «Γιουσοῦφ καὶ Ζουλέϊκα». Ὁ Σουλτάνος ἔπαψε νὰ τὸν καταδιώκει κι ὁ Φιρντουσί γύρισε στὴν πατρίδα του ὅπου πέθανε τὸ 1020 μ.Χ. σὲ ἡλικία 80 ἐτῶν. Στὴν πατρίδα του τὰ παιδιά ἔψαλλαν στροφές ἀπὸ τῆ σάτιρα του—ποὺ γλύκαναν τίς στερνὲς μέρες τής ζωῆς του—σάν κι αὐτῆ:

«Ἄνὸ κύρης τοῦ Μαμουτῆ ἦταν ὅπως κι αὐτός
[τώρα
Τὸ λευκὸ μου αὐτὸ κεφάλι θάχε μιὰ χρυσοῦ
[κοράνι.
Κι ἂν ἡ μάνα τοῦ Μαμουτῆ ἦταν ἀπ' ἀρχόντων
[γαίμα
Σὲ γουναρί ἀσήμι θάταν βουτηγμένο μου τὸ
[γόνι.

Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ «Βιβλίου τῶν Βασιλέων» γίνηκε γαλλικὰ ἀπὸ τὸν **Julino von Mohl** μὲ γαλλικὴν μετάφραση (1838—72). Κατόπι μεταφράστηκε καὶ στὰ ἀγγλικά. Ἡ μόνη συμπληρωμένη μετάφρασις εἶναι ἡ ἰταλικὴ τοῦ **I. Pizzi** «*Il libro dei Re*» (8 τόμ. Τουρίνο, 1886—1888).

Γ. ΠΕΤΡΙΤΗΣ

ΑΓΓΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Τό σημείωμα αυτό που γράφεται ἀπ' ἀφορμῆ τῶν μεταφράσεων τραγουδιῶν δυὸ νεώτε-
ρων Ἀγγλων ποιητῶν, πού δημοσιεύονται στὸ
κύριο σῶμα τῆς ἐκδόσης αὐτῆς τοῦ περιοδι-
κοῦ, μοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ πῶ δυὸ λόγια
πολύ σύντομα καὶ πολύ γενικά γι' αὐτοὺς καὶ
γιὰ τὴ θέση τους στὴν Ἀγγλικὴ Φιλολογία.
Καὶ γράφοντας τα πρέπει ν' ἀναφέρω πῶς ἀ-
κολούθησα τὴ βασικὴ γραμμὴ ὅπως ξετυλίγε-
ται ἀπὸ τὸν Ἐκτακτὸ καθηγητὴ τῆς Ἀγγλι-
κῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδί-
νου, κ. Ι. Ἀϊζακς στὴν περιεκτικὴ του μελέ-
τη πού βγήκε σὲ βιβλίον μὲ τίτλον: *Contem-
porary Movements in European Literature, England
etc.*, 1928, καὶ στὴν πολὺ πρόσφατη,
μελέτη τοῦ κριτικοῦ L. A. G. Strong ἰσὺν ἀρι-
θμὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ περιοδικοῦ «XIX
Century» μὲ τὸν τίτλον: *A study of English poetry
from Brooks to Auden and Spender.*

Ἡ βικτωριανὴ ἐποχὴ ἐψέφθηκε ἀπὸ 1880—
1890, κ' ἡ νεώτερη λογοτεχνία πού μόλις ἀρ-
χισε νὰ κινεῖται, πῶς πολὺ σὰν ἕνας θρόμβος
ἀπὸ αἷμα στὴ μήτρα τῆς δημιουργίας του,
λιγάκι πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμερομηνία αὐτὴ, εἶχε
τώρα γεννηθῆ καὶ ζοῦσε τὴ βρεφικὴ τῆς ἡλι-
κία—μιὰν εὐρωστὴ βρεφικὴ ἡλικία ἴσαμε τὸ
τέλος τοῦ αἰῶνα (1900). Μιὰ ἀπὸ τίς πῶς γα-
λακτοφόρες τροφούς του ἦτανε τότε, ἀς μὴ
τὸ ξεχνοῦμε, κι ὁ Wilde, ὁ λογοτεχνικός αὐ-
τὸς μάρτυρας τῆς ἐποχῆς του, πού πέφτοντας
γιὰ νὰ χάρισει σταθεροσύνην κι ἀσφάλεια στὴν
ἐρχόμενη λογοτεχνικὴ γενιά, ἀφῆκε βαθυχά-
ραχτη τὴ σφραγίδα τῆς λογοτεχνικῆς του
προσωπικότητας στὰ Ἑγγλέζικα γράμματα.
Ὁ πόλεμος μὲ τοὺς Μπόερς δὲν ἦτανε τὰ-
στρο ἐκεῖνο πού φανέρωνε στὸ λογοτεχνικὸ
στερέωμα τῆς Ἀγγλίας τὴ γέννηση καὶ τὴν
ὑπάρξη ἑνὸς πνευματικοῦ βρέφους—τέραςτος
στὰ μάτια τῶν συγχρόνων. Τὴν εἶχε ἀναγ-
γεῖλει τὸ γερὸ σάλπισμα τοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ
μεταθανάτιον ἔργον τοῦ Samuel Butler: *The Way
of All Flesh* (1903), καὶ πού τὸ συνέχισε ὁ αὐ-
τοπαρουσιαζόμενος μαθητὴς τοῦ δραματικὸς
συγγραφέας καὶ κορυφαῖος διανοούμενος
Μπέρναρντ Σιῶ. Αὐτὸς μαζί μὲ τοὺς μεγάλ-
ους πέντε: τὸν Κίπλικ, τὸν Γουέλς, τὸν
Μπένετ, τὸν Γκόλγουερθου καὶ τὸν Κόνρατ,
πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς οἱ πατέρες τῆς
λογοτεχνικῆς γενιάς ἀπὸ τὸ 1900—1914. Ἐ-
λευθερία κ' ἰσότητα ἦτανε ἡ κραυγὴ τῆς
πνευματικῆς ἐκείνης ἐπανάστασης. Ὁ Γουέλς
μὲ τὰ διηγήματά του πειραματιζόταν ἐπάνω
στὶς δυνατότητες τῶν ἀνακαλύψεων. Ὁ Κί-
πλικ προσαρμοζόταν μὲ τὸ περιβάλλον καὶ
τὴν καθημερινὴν ζωὴν, ὁ Σιῶ κι ὁ Γκόλγου-
ερθου χτυποῦσαν τὴν κοινωνικὴ πρόληψη κ'
ὑποκρισία. Ἐπειτα ἡ βιολογία, ἡ κοινωνιο-
λογία κ' ἡ ψυχανάλυση ὑπῆρξαν τὰ κύρια

πεδία τοῦ πνευματικοῦ πειραματισμοῦ τῆς
καινούργιας ἐποχῆς. Ἀρχίζουν νὰ εἰσχωροῦν
καὶ νὰ γίνονται αἰσθητὲς στὴν περιοχὴ τῆς
πνευματικῆς σφαίρας γενικὰ διάφορες ἕνεις
ἐπιδράσεις: Μπέρζον, Ρομαίν Ρολάν, (*Jean
Christophe*), Croce, Freud (Ἐξήγηση τῶν Ὀνει-
ρων, 1913, ἕνα βιβλίον πού τόσο ἐπῆρσε τὸ
πρῶτον ἔργον τοῦ ποιητῆ Ρόμπερτ Γκρέιβς).
Ἔτσι εἶχε πλατύνει ὁ κύκλος τῆς γνώσης, τοῦ
μηχανισμοῦ τῶν συγκινήσεων καὶ τῆς φαν-
τασίας. Ἐπίσης τὸ περισπούδαστον βιβλίον τοῦ
Ἀγγλοῦ φιλοσόφου Frazer «*Golden Bough*»
πού εἶναι μιὰ συλλογὴ μύθων ἀπὸ πολλοὺς
καὶ διάφορους λαοὺς καὶ φυλές, ριζωμένων
στὸ ὑποσυνειδητὸν τοῦ ἀνθρώπου, πῶς πολὺ
ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀνθρώπινη ἐνέργεια ἐπῆρσε
ἀφάνταστα τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Τ. Σ. Ἐλ-
λιωτ, τοῦ Ρόμπερτ Γκρέιβς καὶ Ε. Ρικγουέρτ
καθὼς καὶ τὸ ἔργον τοῦ πεζογράφου Γουί-
νταμ Λούις. Ἡ τάση τῆς αὐτοεξετάσεως καὶ
τῆς ψυχανάλυσης τῆς γνώσεως τῶν ἐνεργειῶν
τοῦ ὑποσυνειδητοῦ καὶ τοῦ μεγαλώματος τῆς
συνειδητότητας, μὰς πού μὲ τὸ πανθεϊστικὸν
ἔργον τοῦ Λώρενς εἶχε διαπεράσει μὲ σκοπὸ
πάντα τὴν ἔρευνα καὶ αὐτὸ τὸ βασιλεῖον τῶν
ζῶων καὶ τῶν φυτῶν ἦτανε ἐξ ἀρχῆς κ' εἶναι
ἡ κυρία ἀρτηρία τῆς λογοτεχνικῆς δημιουρ-
γίας στὴν Ἀγγλία. Ἀκόμη ἡ ἐκθεση τῶν ἱμ-
προσιονιστῶν στὸ Λοντίνον (1910), ἡ συστη-
ματικὴ ἀνάγνωση τῆς Ρωσικῆς φιλολογογίας
(1912—1918), πῶς πολὺ τοῦ Ντοστογιέφσκι
καὶ τοῦ Τσέχωφ, ἡ προπολεμικὴ ἐπί-
δραση ἀπὸ τίς διάφορες ἐκεῖνες σχο-
λές τίς γνωστὲς ἀπὸ ἕνα προσδιοριστικὸν
ἐπίθετον πού τελειώνει πάντα στὴ συλλαβὴ
«κή» καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐπίδραση τῶν κυ-
βιστῶν, πού συνεχίζοντας τίς πρωτογονικὰς
ἔρευνες τοῦ Cezanne γνοιάζανταν περισσότε-
ρον γιὰ τὸ περιεχόμενον παρά γιὰ τὴν ἐκφραση,
ετοίμασαν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ σχολὴ τῶν *Ima-
gists* πού μαζί μὲ ἄλλους ἱδρυσε ὁ Ezra
Pound.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἄνοιξε τίς πύλες
νέων αἰσθημάτων, νέων σκέψεων καὶ ἀπόψεων
γιὰ τὴ ζωὴ. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες πῆ-
γανε στὸν πόλεμον καὶ ζήσανε νὰ δοῦν τὸ
τέλος του, ἔρχισαν νὰ τραγουδοῦν τίς φρικα-
λεότητες του καὶ νὰ προπαγανδίζουν γιὰ τὴν
εἰρήνην καὶ γιὰ κάποια νέα ἰδανικά. Πολλοὶ
γύρισαν πρὸς τίς ὁμορφίαις τῆς φύσεως γιὰ
παρηγοριὰ κι ἄλλοι συνέχισαν νὰ πειραματι-
ζοῦνται ἀπάνω στὸ ὑλικὸν τοῦ ὑποσυνειδητοῦ
κόσμου των. Ἡ γλῶσσα ἐπαίρνε μιὰν ἀνάλο-
γην στροφὴν Ὁ ἐλεύθερος στίχος θεωρήθηκε ὁ
πῶς κατάλληλος γιὰ νὰ ἐκφράσει λιτὰ, ἀπλὰ
καὶ χωρὶς ἐλιγμούς τὴν ἐνδόμυχη σκέψη, βα-
ρυμένη ἀπὸ τὴ μάθηση. Γιατὶ τοὺς ποιητὲς τῆς
ἐποχῆς αὐτῆς τοὺς χαρακτηρίζει μιὰ πλατεῖα
μόρφωση καὶ βαθειὰ μάθηση καὶ ζητοῦν νὰ
ἐκφράσουν τὸ αἰσθητὰ τους καὶ τὴ σκέψη
τοὺς δανειζόμενοι μιὰν παρόμοια ἢ ἀνάλογη
μὰ καθιερωμένη στιγμὴν στὴν ἱστορίαν κ' ἐξέλι-

ξη της παγκόσμιας διανόησης, ή μιάν πασίγνωστη λαμπρήν εικόνα του παρελθόντος. Γι' αυτό και τὸ ἔργο του *Ελλιott εἶναι γιομάτο ἀπὸ νύξεις σὲ συμβάντα, περιστασιας καὶ στιγμές στὸ ἔργο ἢ τὴ ζωὴ τῶν μεγάλων διανοούμενων τοῦ παρελθόντος. Οἱ ποιητὲς συνθέτου ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὶς γνώσεις των, τὴ μάθησή των.

Σ' αὐτοὺς ἀκριβῶς ἀνήκει ὁ ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος **Richard Aldington**. Γενήθηκε στὰ 1892 καὶ σπούδασε στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λοντίνου. Ἀπὸ τὰ 1916—1918 ἦτανε στὸν πόλεμο καὶ μᾶς εἶπε κι αὐτὸς μαζὶ μὲ τόσοσους ἄλλους τὸ τί ἐβίωσε στὸ χαράκωμα κι ὅταν ἀντίκρυζε το σπαρμένο ἀπὸ ἀκρωτηριασμένα καὶ παραμορφωμένα κορμιὰ στὸ πεδίο τῆς μάχης. Μόλις τὸν προηγούμενο χρόνο εἶχε δημοσιέψει τὸ πρῶτο του ἔργο «*Εἶδωλα, παλιὰ καὶ νέα*» καὶ βγαίνοντας ἀπ' τὸν πόλεμο μὲ τὸ τομάρι του γερό μὰ μὲ βαθεῖες πληγὲς στὴν ψυχὴ του, εἶδε τὰ ἰδανικά του πατημένα καὶ ξεσχιωμένα μπροστὰ στὰ πόδια του. Πασπάτευσε κάμποσο στὸ σκοτάδι ὡσὸτου βρεῖ ἕνα καινούργιο δρόμο κ' ἔνα σκοπὸ στὴ ζωὴ καὶ ὡς τέτοιο βρῆκε τὴν πίστη στὴ χαρὰ ποὺ δίνει ἡ ζωὴ καὶ τὴν ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη του ὅμως δὲν εἶναι μιὰ ρομαντικὴ διάθεση. Εἶναι τὸ ρωμαλέο, ἀτόφιο πάθος ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀντίδραση τῶν αἰσθήσεων καὶ τὶς βαθεῖες δυνάμεις τῶν ἐνοστίκτων καὶ ποὺ κάμνει τὴ ζωὴ πρὸ πλέρια καὶ πρὸ ἔμορφη. Θέλει νὰ μᾶς πάρει πίσω στοὺς παγανικούς θεοὺς—στὸ Διόνυσο καὶ τὸν Πάνα, στοὺς Σάτυρους καὶ τοὺς Φαύνους. Κ' ἡ στάση του αὐτὴ ἀντικρὺ στὴ ζωὴ διαγράφεται ἀναγλυφικά στὰ ρομάντζα του: «*Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι εἶναι ἔχθροί*» κ' ἡ «*Φαγωμένη καρδιά*» ποὺ βγῆκαν στὰ 1933. Ὡς ποιητὴς ὁ **Aldington** εἶναι ἕνας πρωτοπόρος. Ὑπῆρξε μαζὶ μὲ τὸν **Ezra Pound**, τὸν **F.S. Flint** κι αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τῆς σχολῆς τῶν **Imagists** ποὺ τὸ δόγμα τῆς συνοψίζεται στ' ἀκόλουθο:

«(1) Κατ' εὐθείαν χειρισμὸς τοῦ θέματος ἢ πράγματος, εἴτε αὐτὸ εἶναι ὑποκειμενικὸ ἢ ἀντικειμενικὸ.

(2) Ἀπόλυτος ἀποκλεισμὸς κάθε λέξης ποὺ δὲ συμβάλλει στὴν ἀναπαράσταση.

(3) Κι ὅσο γιὰ τὸ ρυθμὸ ἢ σύνθεσιν πρέπει ν' ἀκολουθεῖ τὴ μουσικότητα τῆς φράσης κι ὄχι κάποιο μετρονόμο».

Δηλαδή ἡ οὐσία τοῦ ἐλεύτερου στίχου πρέπει νάναί ὁ ρυθμὸς, ἕνας ρυθμὸς ὅμως, ποὺ βγαίνει ὄχι ἀπὸ τὰ «ἐκ παραδόσεως» μέτρα ἢ τὶς ρίμες ἢ τὴν φόρμα, μὰ ἀπ' τὶς μετὰ πτώσεις τῆς φωνῆς ποὺ πλάθονται καὶ χρωματίζονται φυσικά κι ἀβίαστα καὶ ποὺ ἐναρμονίζονται μὲ τὰ περιεχόμενα τοῦ ποιήματος ἐκφρασμένο μὲ τὶς πρὸ κατάλληλες λέξεις καὶ μ' ἕνα τέτοιο μέγεθος τῆς γραμμῆς ποὺ νὰ σοῦ ἐπιτρέπει καὶ νὰ σοῦ ἐπιβάλλει νὰ κάνεις τὶς μεταπτώσεις αὐτές. Γι' αὐτὸ ὁ ποιητὴς συνθέτει μὲ τ' ἀφτί κι ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ

διαβάσει καὶ ν' ἀκούσει τὴ σύνθεσιν του, ὡσὸτου βρίσκοντας τὸν πρὸ μουσικὸ τονισμὸ τῆς κάθε φράσης ἀνακαλύψει τὸν οὐσιαστικὸ ρυθμὸ τοῦ ποιήματος.

Ὁ **Stephen Spender** ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά εἶναι ἕνας μεταπολεμικὸς νεαρὸς ποιητὴς ποὺ δὲν ἔχει φτάσει ἀκόμα τὰ 30 του, ἕνας ἀπὸ τὴν Ὁξφορδιανὴν τριάδα ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν **Anden**, τὸν **Day** καὶ τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ **Spender** σπούδασε στὸ **Oxford** καὶ δημοσίεψε τὸ 1933 τὰ πρῶτα τριαντατρία τραγούδια του. * Στὸ ἔργο του φαίνεται νὰ ὀριμάζει ἡ πειραματικότητα τῶν προκατόχων του. Πρωτότυπος, ὀρηκτικός, ἐκτιμῶντας τὴν παράδοση μὰ κ' ἐπαναστατικὸς ἐπίσης, γιὰ τὴν ἔνωσε πὼς τὰ προβλήματα τῆς ποίησης ξεπερνῶνε τὰ προβλήματα τῆς στιχουργικῆς μορφῆς ἢ τῆς στιχουργικῆς πρωτοτυπίας**. Χρησιμοποιεῖ τὸν ἐλεύτερο στίχο χωρὶς ν' ἀποκρούει τὴ ρίμα (κάποτε ἀπλή συνηχησὴ) ὅταν βγαίνει ἀβίαστα καὶ χωρὶς ὅποιο ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ ὑποσυνειδητοῦ του. Τραγουδεῖ τὰ νεώτερα ἰδανικά ποὺ τοὺς εἶναι ὁ καθαρὸς λυρικός ὕμνητης, ἀντίθετα πρὸς τὸν **Audem** ποὺ εἶναι ὁ σατιρικός ποιητὴς τῆς νεώτερης τάσης. Ἔρχεται σὲ στενώτερη ἐπαφὴ μὲ τὰ προβλήματα τῆς σημερινῆς ζωῆς καὶ πετυχαίνει καλύτερα ὅταν μᾶς ἐκφράζει τὸν συναίσθηματικὸ του κόσμο παρά ὅταν φιλοσοφεῖ. Μὲ μιάν ἐκφραση αὐθόρμητη κι ἀπλή χρησιμοποιώντας συχνὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴ μεταφορά κρίνεται πὼς μὲ τὰ τραγούδια του εἶναι ἕνος ἀντάξιος διάδοχος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων λυρικών. Ἀπὸ τὰ τραγούδια του ποὺ δημοσιεύονται δωπέρα σὲ μετάφραση τὸ δεύτερο εἶναι παρμένο ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ 1933 σ. 15, τὸ δὲ ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀνθολογία τῶν ποιητῶν τοῦ 20ου αἰῶνα ποὺ ἔβγαλε ὁ ποιητὴς **Harold Monro** σ. 256, ἀπ' ὅπου ἐπίσης μετάφρασε κι ὁ φίλος κ. Σκέττος τὸ τραγούδι τοῦ **Aldington** σ. 214—215.

ANT. INTIANOS

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ «ΤΕΡΜΙΤΕΣ»

Γιὰ νὰ γίνῃ πρὸ ἀντιληπτὸ τὸ ποίημα «*Τερμίτες*», τοῦ κ. Γ.Λ. Ἀλιθέρση, πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ **Maurice Maeterlinck** «*La vie des Termites*». Τερμίτες εἶναι ἄντομα τῆς ὁμοιογενείας τῶν ὀρθοπτέρων, ὀνομάζονται καὶ λευκὰ μυρμηκία καὶ ζοῦνε σὲ χῶρες θερμῆς στῆν Ἀμερικὴ καὶ Ἀφρικὴ κυρίως. Ζοῦνε σὲ μεγάλες κοινωνίες, ὅπως τὰ μυρμηκία καὶ διακρίνονται σὲ «στρατιῶτες», «ἐργάτες» καὶ

* *Poems by Stephen Spender, London 1933 (Faber and Faber)*
 ** *E. Roditi στὸ Spectator, 1951* 1933, σ. 722.

σέ κείνους που είναι για την αναπαραγωγή και διαίωξη του είδους. Υπάρχει και μία "Βασίλισσα," με μεγάλη κοιλιά, γεμάτη άπειρα άβγα. Τη φωλιά τους τούς κάνουν κάτω από το έδαφος ή σε κορμούς παλιών δέντρων, ή και κάτω από τη γη σε μέρη χωρίς δέντρα. Οι φωλιές τους όπωσδήποτε δέν έχουν έξωτερικά ανοίγματα, γιατί οι τερμίτες αποφεύγουν το φώς και ζούνε πάντα στο σκοτάδι.

Ο ΤΥΠΟΣ

"Όλες οι κυπριακές έφημερίδες άναδημοσίεψαν μέρη ή όλόκληρη την έκθεση του Σέρ Τσάρλς Πήαρς για τή σημερινή κατάσταση των άρχαίων και ιστορικών μνημείων της Κύπρου και γράφανε σχετικά σημειώματα. Επίσης γράφανε και για τό έργο της Σουηδικής Αρχαιολογικής Αποστολής στην Κύπρο, που άρχισε νά εκδίδει στη Στοκχόλμη τά άποτελέσματα των έρευνών και μελετών της.

—Στήν «Πάφου» (28 Σεπτ.) δημοσιεύτηκε πολύ ένδιαφέρουσα μελέτη για τό «Νεόφυτο τόν "Ευκλειστό».

—Τό χρονόγραφο της «Πάφου» τό γράφει ό κ. Άντης Περνάρης.

—Ξαναβγήκε στην Λεμεσό διοεβδομαδιαία ή έφημερίδα «Παρατηρητής» με διευθυντή τόν κ. Π. Α. Φασουλιώτη.

—Στήν «Αθήεια» Λεμεσού (26 Όχτ.) ό κ. Ο. Χαπίτης γράφει για «τό θέατρο στην Κύπρο». Στήν ίδια έφημερίδα άρχισε νά δημοσιεύεται τό ιστορικό διήγημα του κ. Ξ. Π. Φαρμακίδη «Αρχιεπίσκοπος και Πασάς».

—Στήν «Πρωινή» ό κ. Άντης Περνάρης γράφει «συνεντεύξεις και συνομιλίες» με τούς Αθηναίους λογοτέχνες: με τό Διονύσιο Κόκκινο (30 Σεπτ.), με τό Γρηγόριο Ξενόπουλο (5 Όχτ.) με τόν Πέτρο Χάρη (7 Όχτ.) με τό Σωτήρη Σκίπη (11 Όχτ.) με τόν Τέλλο Άγρα (14 Όκτ.), με τόν Απόστολο Μαμμέλη (19 Όχτ.) και με τόν Κωστή Παλαμά (28 Όχτ.).

—Στήν ίδια έφημερίδα ό κ. Τ. Άνθιας γράφει για τό Χριστόφορο Θ. Παλαίση (5 Όχτ.), για τόν Αναστάση Δριβα (6 Όχτ.) και για τό Σπύρο Μελά (21 Όχτ.).

—Στήν «Πρωινή» επίσης από τις (14 Όχτ.) δημοσιεύεται τό ρωμάντζο «Μιά άγάπη στην Κύπρο» του Mark Chorlton σε ώραία μετάφραση του κ. Α. Ρολάνδη.

—Στήν «Έλευθερία» (26 Σεπτ.) κριτικό σημείωμα του κ. Κ. Άλκιμου για τό «Sol y Sombra» του Ουράνη.

—Στήν ίδια έφημερίδα δημοσιεύεται (20 Όχτ.)

έκθεση του G. Jeffery, για τό «Μέγα Μουσουλμανικό τέμενος» της Άμμοχώστου.

—Έδώ επίσης γράφει (27 Όχτ.) ό κ. Κ. Ι. Λοβαρίδης για τό «Μέγα Πέρση ποιητή Φιρδουσι».

—Στό "Νέο Κυπριακό Φύλακα" έξακολουθούν τά άρθρα του διευθυντή του κ. Κ. Α. Κωνσταντινίδη με τό γενικό τίτλο "Η παλιά Λευκωσία—Η μοντέρνα Πρωτεύουσα,».

—Στό τελευταίο τεύχος (Όχτ.—Δεκ.) τά "Κυπριακά Χρονικά," περιέχουν μελέτες του κ. Ν. Κυριαζή "Εμπόριον και ναυτιλία της Κύπρου", "Ο γαλλογερμανικός πόλεμος του 1870 και ή Κύπρος," του κ. Χρ. Χαράλαμπος, "Η Μονή Μαχαιρά και Κανακαρκάς," του κ. Σ. Χρίστη "Τό τραγούδι της Κακής Μάνας," και του κ. Κ. Χατζηγιάννου "Βιβλιοκρισία,» Με τό τεύχος αυτό τά "Κυπριακά Χρονικά συμπληρώνουν δέκα χρόνια και με την ευκαιρία τούτη τό επόμενο τους τεύχος θά βγει πανηγυρικό.

—Στήν "Έλληνική Βιβλιογραφική και Βιβλιοφιλική Έπιθεώρηση," δεκαπενθήμερη επίθεώρηση του βιβλίου που βγαίνει στην Αθήνα με διευθύντρια την κ. Έλισάβετ Δάνου—ό κ. Μιχ. Ν. (Μιχ. Γ. Μιχαηλίδης Νουάρος) γράφει (15—30 Σεπτ.) για τή "γραμματική της δημοτικής," του κ. Προυσή τά επόμενα:

"Μιά εύσυνείδητη έργασία που μας ήλθε από τή μακρινή Κύπρο σχετικώς με τή γλωσσική διδασκαλία στις τάξεις Γ' και Δ' του δημοτικού. Δυστυχώς κι' αυτή ή άπόπειρα κι' άλλες πολλές που χωρίς άλλο θ' άκολουθήσουν—άπό καιρού σε καιρό— είναι μοιραίο νά ναυαγούν, ενόσω τό γλωσσικό υλικό άπ' όπου θά βγή μία γραμματική για νά συνειδητοποιήση τά διάφορα γλωσσικά φαινόμενα και νά εξηγήση στα παιδιά και στους ένδιαφερομένους, είναι άνάμιχτο, λίγο άρχαίο ή άρχαίζον, λίγο ή πολύ καθαρευουσιάνικο και τό περισσότερο δημοτικό άπ' όλες τις πολλές και ποικίλες άποχρώσεις του.

»Σε μία τέτια βέβαια γλωσσική άναρχία δε μπορεί εύκολα νά φέρη τάξη και εύρυθμία μία Γραμματική όσο κι άν γίνεται με καλή πρόθεση και διάθεση νά διορθώση τά άνακατεμένα πράγματα, που ως φαίνεται είναι άνώτερα από τις καλές προθέσεις».

—Η "Νέα Έστία," (15 Όχτ.) γράφει για τά "Κυπριακά Γράμματα, : Εις τά "Κυπριακά Γράμματα, Λευκωσίας (α' και β' τεύχος) εύρίσκομεν ό,τι άκριβώς έτονίζετο από την στήλην αυτήν διά τά περιοδικά που εκδίδονται εις τας έπαρχίας ή εις τά έλληνικά κέντρα του έξωτερικού: έργασίαν νέων Κυπρίων λογοτεχνών».

—Στό ίδιο περιοδικό ό κ. Κ. Παράσχος γράφει για τό "Μέτρο και χωρίς Μέτρο," του κ. Κ. Μόντη.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ—«Συμπόσιον». Κείμενον, μετάφρασις καὶ ἔρμηνεια ὑπὸ Ἰ. ΣΥΚΟΥΤΡΗ. Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. «Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη» ἀρ. 1. Ἐκδόται: Ἰ. Δ. Κολλάρος καὶ Σία, Ἀθήναι, 1934. Δρ. 75.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗ—«Ἐκλογή Α'» Ἐκδοσις «Κασταλίας», Ἀθήναι, 1934. Δρ. 100.

Κ. Π. ΧΑΤΖΗΓΩΑΝΝΟΥ—«Γεωργικά καὶ Ποιμενικά τῆς Κύπρου». Θεσσαλονίκη 1933.

E. GJERSTAD, etc.—«The Swedish Cyprus Expedition». Excavations in Cyprus 1927-1939. Vol. I. Text. pp. 1-1578. Stockholm 1934.

E. GJERSTAD, etc.—«The Swedish Cyprus Expedition» etc. Vol. I. Plates CLV. Stockholm 1934.

MICHEL DENDIAS—La question cyprite aux points de vue historique et de droit international. Libr. du Recueil Sirey, 1934. 40fr.

EUGENE O'NEILL—«Ah Wilderness! and Days Without End». Jonathan Cape, London 1934. 7/6d

Χρ. Θ. ΠΑΛΑΙΣΗ—«Τὰ κακὰ ποῦ φέραν φτώσειαν κτλ.». Α. Β. Γ. Τυπ. Κ. Κύρου, Λευκωσία 1933—1934.

Α. Χ. ΓΑΛΑΝΟΥ—«Οὐαί δι' οὐ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται». Τρίπρακτον ἡμέτερον δράμα εἰς Κυπριακὴν διάλεκτον». Τυπ. Ο. Χειμωνίδη, Λάρνακα 1934 Σελ. 1.

Α. Χ. ΓΑΛΑΝΟΥ—«Ὁ τραγικὸν θάνατον τοῦ Ἀντώνη Τροφί Χ' Ἀντώνη». Τυπ. Α. Χειμωνίδη, Λάρνακα 1934.

Κ. ΧΡΙΣΤΟΥ—«Τὸ φῶς τῆς ἀληθείας». Λευκωσία 1934.

Κ. ΜΟΥΚΤΑΡΗ—«Φιλοσοφικὰ Μελέται». Μελέτη τρίτη. Περὶ Θεοσφίας καὶ μετεμψυχώσεως. Τυπ. Χρ. Ἀθανασίου, Λεμεσός 1934.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὁ κ. Πορφύριος Δίκαιος, Ἐφορὸς τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου, ποῦ χάρις σὲ μιά δωρεὰ ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο Κερνεγι ταξίδεψε στὸ Παρίσι, Λοντίνον, Στοκχόλμη, Κοπεγχάγη, Βερολίνο κ. τ.λ. γιὰ μελέτη τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τῶν Μουσείων στὶς πόλεις αὐτές, γύρισε στὴ θέσιν του. Θὰ γράψῃ ἐπισκόπηση τῶν τόμων τῆς Σουηδικῆς Ἀποστολῆς, ποῦ θὰ τὴ δημοσιεύσῃμε στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

—Στὶς 16 Νιοβρῆ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου Sir George Hill θὰ κάνει διαλέξην στὸ Λοντίνον γιὰ τὰ Μνημεῖα τῆς Κύπρου.

—Τὸ δεύτερον μέρος τῆς μελέτης «Μὲ τὸν Μαρτί στὴν Κύπρον», τοῦ κ. Φρ. Σφόρτσα μᾶς παρακάλεσε νὰ διευκρινίσουμε πῶς Λέγκχορν (σελ. 80) εἶναι τὸ Λιβόρνο τῆς Ἰταλίας, ποῦ εἶται λέγεται σ' ἄγγλικά.

—Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γλασκοῦ Ἀλιθέρση «Τὸ πρόβλημα τοῦ Καβάφη», ποῦ κυκλοφορεῖ τὸν ἐρχόμενο μῆνα, εἶναι μόνον γιὰ τοὺς συνδρομητὰς ἕνα σελίνι. Συνδρομητὰς γράφονται στὸ γραφεῖο μᾶς προπληρώνοντας τὸ ἕνα σελίνι.

—Τις τελευταίας ἡμέρας παίχθηκαν ἐδῶ δυὸ ἐξαιρετικὰ κινηματογραφικὰ ἔργα, τὸ «Μπαροῦ» καὶ τὸ «Σημεῖον τοῦ Σταυροῦ...». Τὴ σχετικὴ γι' αὐτὰ κριτικὴ τοῦ εἰδικοῦ συνεργάτου μᾶς τὴν πήραμε πολὺ ἀργὰ κ' εἶται δὲν μπορέσαμε νὰ τὴ δημοσιεύσουμε.

Ἐπειδὴ πολλοὶ συνδρομητὰς μᾶς ἐδήλωσαν πῶς θὰ τοὺς εἶναι δυσκόλον νὰ πληρώσουν ὅλη τὴ συνδρομὴ μιά φορὰ, πληροφόροῦμε ὁλοῦς πῶς μποροῦν νὰ πληρώσουν καὶ κάθε ἕνα ἢ δυὸ μῆνες, στέλλοντας τὸ ἀνάλογο ἀντίτιμο σὲ γραμματόσημα.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Ἐυχριστοῦμε θερμότατα. Σὰς γράφουμε ἰδιαίτερα γιὰ ὅτι μᾶς γράφετε—κ. Λ. Παυλίδη, Ἀθήναι. Πήραμε τὸ νέο σας ποιῆμα.—κ. Γλ. Ἀλιθέρση, Ἀλεξάνδρεια. Θά φροντίσουμε.—κ. Ν. Κλ. Λαγίτη, Ἀθήναι. Εὐχριστοῦμε γιὰ τὰ ὄρατα σας λόγια ποῦ γράφατε γιὰ τὸ περιοδικὸν μᾶς σὲ καλὸ σας φίλο.—κ. Α. Α. Ἀθήναι. Παρακαλοῦμε νὰ εὐχριστιστεθε θερμότατα ἐκ μέρους μᾶς τοὺς κ. κ. Πιάγκο Ταρναρίτη, Χ. Παντελίδη, Τέλλο Ἄγρα καὶ Στράτη Μυριβήλη γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἐπιγράμματος γιὰ τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα». Μᾶς ἐνθαρρύνουν πολὺ στὴν προσπάθειάν μας.—κ. Ἰ. Κολλάρου, Ἀθήναι. Πήραμε τὸ βιβλίον καὶ θὰ γράψουμε. Γιὰ τὸ ἄλλο ζήτημα δὲ μᾶς ἀπαντήσατε τίποτε. Γιατί;—κ. Χ. Γανιάρη, Ἀθήναι. Συνενοήθητε μὲ τὸ φίλον μᾶς κ. Α.—κ. Β. Τατάκη, Θεσσαλονίκη. Εὐχριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια. Σὰς συγχαιροῦμε γιὰ τὸ διορισμὸν σας στὸ Πανεπιστήμιον.—κ. Π. Λαοφάνικου Λεμεσῶ. Γιὰ τὸ «Συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος» τοῦ κ. Συκουτρῆ θὰ γράψουμε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ἐπόμενα τεύχη. Τὰ ποιήματα σας πολὺ ἰσχνὰ γιὰ ἕνα Πλάτανα. Γράφατε ὅμως καλοὺς στίχους.—κ. Ν. Καίλιεστινο, Λάρνακα «Ἡεροσολούδοι» καίσις; Καὶ μεις νομίζουμε πῶς εἶναι μονοπόλιον ἀγαπητὸν μᾶς ἐδῶ φίλον. Ἡ γλῶσσα σας εἶναι καλὴ ἀλλὰ δὲ φτάνει αὐτὸ. Στιχογραφικὴ ἔγραψε ὁ Βουτιρίδης κι ὁ Σταυροῦ.—κ. Παν. Πιερίδης Ἀρεδιοῦ. Ὁ φίλος κ. Ἰ. μᾶς ἔδωσε τὰ ποιήματά σας, ποῦ τὰ διαβάσαμε μὲ πολλὴ προσοχὴ. Μόνον τὸ «αὐταπάτη» ξεχωρίζουμε, ποῦ ἔχει ὅμως καὶ τὸντο λάθη στιχογραφικά.—κ. Γ. Π. Τσιτσικὰ. Τὸ πολὺ κοινὸν θέμα σας δὲν τὸ χρησιμοποίησατε κατ'ἀλληλα κ' οὔτε ἔχει μουσικὴ τὸ τραγούδι σας. Μπορεῖτε ὅμως κατὰ νὰ κανέτε ἂν ἐλύγχετε αὐστηρότερα τὴ δουλιὰ σας.—κ. Κ. Μοιρανῶν, Καζάφαι. Εἶναι λυπηρὸν ποῦ πήρατε τὸ πρῶμα τόσο ἀψά. Χρειάζεται περισσότερη ψυχραιμία στὴ ζωῆ.—κ. Χ. Χ. Μύρτου Σὰς γράφουμε ἰδιαίτερα.—κ. Π. Λεάνδρου, Κίτχη. Τὸ διήγημα σας εἶναι τὸ καλύτερον ποῦ πήραμε ὡς τώρα ἀπὸ νέον. ἔχετε δέουσαν παρατήρησιν καὶ διαυγέστατον πνεῦμα, ποῦ σὰς ἐπιτρέπει νὰ ἐκμεταλλεύεσθε καλὰ τὸ θέμα σας. Βεβαίαν εἶναι κάπως ὑπερτροφικὸς ὁ ἥρως σας καὶ κάμπουσε... πολυλόγος. Εἰκόσα ὅμως διορθώνεται ἂν τὸ προσέχετε καλύτερα καὶ πρὸ πάντων στὸ τρίτον κεφάλαιον. Ἀλλὰ κείνον ποῦ πρέπει νὰ διορθώσετε χωρὶς ἄλλο εἶναι ἡ γλῶσσα του ποῦ δὲ λογιέται τίποτε. Ξαναστέλιτε το.—κ. Γ. Κίτχη. Σὰς γράφουμε ἰδιαίτερα. Γιὰ τὸ ἄλλο ζήτημα νὰ συνεννοήθητε μὲ τὸν ἴδιον. Δυστυχῶς δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀναλάβουμε ὑπ' εὐθύναν μᾶς.—κ. Ψ. Ἀμιάντο Καλὰ τὰ ποιήματά σας γιὰ «πρῶτα» ὅπως λέτε. Τὰ κατοπινὰ σας ἀσφαλῶς θὰ γίνουμε καλύτερα, γιατί φαίνεται νὰ ἐργάζεσθε εὐσυνείδητα. Τὴ συνδρομὴν μπορεῖτε βεβαίαν νὰ τὴν πληρώνετε μὲ τὸν μῆνα στέλλοντας μᾶς γραμματόσημα. Νὰ σὰς ἐγγράψουμε λοιπόν;—κ. Ἰ. Παπαχριστοφόρου, Ἄγ. Ἀθανασίου. Δυστυχῶς δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε ἐξαιρέσεις. Μᾶς πληρώνετε ὅμως κατὰ μῆνα μὲ γραμματόσημα.—κ. Κ. Κουτσοῦρη Βαρώσι, Μ. Πύργου Λεύκαρα, Α. Λοιζίδη Βαρώσι. Εὐχριστοῦμε—δ. Α. Ρ. Βαρώσι, Στείλαμε.—κ. Κ. Στυλιανίδη, Λεμεσῶ. Περιμένουμε, γιατί ἀλήθεια ἡ πόλιν σας ἔπρεπε νὰ μᾶς δώσει πολὺ περισσότερους ἀναγνώστες.—κ. Μ. Α. Ρ. Βαρώσι. Ἰωάννου, Βαρώσι. Σὰς εὐχριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ λόγια σας. Στὸ «Λύκειον» στείλαμε.—κ. Γ. Χειμαρρίδης, Στρόβολο. Καὶ τὰ μὴ Κυπριώτικα ποιήματά σας ἔχουμε τὶς ἴδιες ἀτέλειες τῶν Κυπριώτικων.

Ἐπεύθυνος ἰδιοκτητῆς: Α. Μ. Ἀτταλίδης—Λευκωσία.

Τυπογραφεῖο «ΝΕΟΣ Κόσμος» Ὠμᾶ Γ. Κυριακίδη—Λευκωσία.

— Δώσατε στὰ μαλιά σας χρωματισμό σύμφωνα με τὸ χρώμα σας.

— Βάψετε τὰς τυχόν λευκανθείσας τρίχας τῆς κεφαλῆς σας με χρωματισμὸ τοῦ γούστου σας.

Μεταχειριζόμενοι μόνον τὰς παγκοσμίου φήμης Γαλλο-Ἀγγλικὰς βαφὰς

“INECTO RAPID”

εἰς 18 διαφόρους χρωματισμούς.

Αἱ μόναι βαφαὶ ποὺ ἀντέχουν στὰ Πέρμανεντ καὶ Ὄντουλασιόν.

Ζητήσατε τὰς βαφὰς INECTO ἀπὸ τὸν κομμωτὴν σας.

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος:-

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΠΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΛΕΥΚΟΣΙΑ

Τὰ Παγκυπρίως γνωστὰ καλλυντικὰ Μάρκας **ΚΟΡΑΣΙΔΟΣ**

Τὸ θρεπτικώτατον καὶ νοστιμώτατον καὶ ἀπαραίτητον διὰ κάθε στίτι, **COCOMALT**

Αἱ Παγκοσμίου φήμης Γαλλο-Ἀγγλικαὶ βαφαὶ μαλιῶν

INECTO RAPID

Αἱ περίφημες λεπίδες **NACET** τοῦ ἐργοστασίου Gillette εἰς τιμὰς συναγωνισμοῦ.

Γαλλικὰ Μυρωδικὰ, Φιξατέρ, Κολώνιες ὀσᾶς κ.τ.λ.

Πωλοῦνται χονδρικῶς καὶ λιανικῶς εἰς τὸ γραφεῖον μας.

Δεχόμεθα ἐπίσης παραγγελίας.

Ἀποταθῆτε:-

ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΠΑΠΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Δῆδρας 70, Τ.Κ. Νο 100
ΛΕΥΚΟΣΙΑ

Καλλιτεχνικὲς Ἐπιπλώσεις ἐφάμιλλες τῶν Εὐρωπαϊκῶν κατασκευάζονται μόνον στὸ **ἄτελιέ ἐπίπλων**

“ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ

ΤΕΧΝΗ,,

τοῦ

ΦΑΝΟΥ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Τρικούπη 33

ΕΚΘΕΣΗ: Σοφοκλέους 6

Προτοῦ παραγγεῖλετε τὰ ὑποδήματά σας

ἐπισκεφθῆτε τὸ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΕΙΟΝ

“CHIC”

γιὰ νὰ ἱκανοποιήσετε τὸ γούστο σας.

Τοῦ

ΚΩΣΤΑ Ι. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗ

Ὁδὸς Φανερωμένης 33.

Η ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ PRUDENTIAL LTD

Ἡ μεγαλύτερα Ἀσφαλιστικὴ Ἐταιρεία εἰς ὅλην
τὴν Βρετανικὴν Αὐτοκρατορίαν

ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ διὰ τὸ ἔτος τὸ λήγον τὴν 31 Δεκεμ-
βρίου 1933.

Ἡ ἐτησία πρόσοδος ὑπερβαίνει... £ **30.000.000**

Τὸ ἐνεργητικὸν ὑπερβαίνει £ **277.000.000**

Ἀσφαλιστικὰ συμβόλαια ἐν ἰσχύει. **27.300.000**

Τὶ θὰ συμβῆ αὔριον;

Ἀσφαλιζόμενοι εἰς τὴν ἔταιρείαν Prudential Ltd, δὲν θὰ
ἔχετε νάνησυχεῖτε διὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

Ἐξοικονομοῦντες ΜΙΣΘ ΣΕΛΙΝΙ τὴν ἡμέρα ἐξασφαλίζετε :

α) τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς σας ὅταν γηράσετε

β) τὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν σας

γ) τὴν διατροφὴν τῶν ἀγαπημένων σας.

ΑΣΦΑΛΙΣΘΗΤΕ ΣΗΜΕΡΟΝ, διότι αὔριον

α) μπορεῖ νὰ ἐγκαταλείψετε τὸν κόσμον αὐτὸν ἀφήνοντας τὴν
οἰκογένειάν σας ἄνευ βοήθειάς καὶ χωρὶς ὑποστήριξιν.

β) μπορεῖ νὰ πέσετε θῦμα κάποιας ἀρρώστιας ἢ ἀνικανότητος,
ἢ ὁποία νὰ σᾶς ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὰς ὠφελείας ποὺ παρέχει μιὰ
ἀσφάλεια.

γ) μπορεῖ νὰ προχωρήσετε στὴν ἡλικία κατὰ ἓνα χρόνον, ὁπότε
θὰ ἔχετε νὰ πληρώσετε στὴν ἔταιρείαν ὑψηλότερα ἀσφάλιστρα.

ΑΣΦΑΛΙΣΘΗΤΕ ΣΗΜΕΡΟΝ εἰς τὴν

PRUDENTIAL

α) διότι ἡ Prudential εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἔταιρεία καὶ ἔχει
εἰδικευθῆ εἰς ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΖΩΗΣ.

β) ἡ Prudential ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν μακροβιότητα τῶν πε-
λατῶν της καὶ βοηθεῖ μεγάλα χημικὰ ἐργαστήρια, τὰ ὁποία διε-
νεργοῦν ἐρεῦνας διὰ τὴν ἐξέυρεσιν φαρμάκων δυναμένων νὰ κα-
ταστήσουν τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν μακροτέραν.

Πράκτωρ διὰ τὴν ΚΥΠΡΟΝ (ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΠΥΡΟΣ)

M. ΜΑΡΑΣΛΙΑΝ

Ταχ. Κιβ. 76 Λευκοσία (Κύπρος)

Ἐν Ἀμμοχώστῳ ὁ κ. Μ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ
Ἐν Λάρνακι οἱ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ—ΣΑΝΤΑΜΑΣ
Ἐν Λεμεσῶ
Ἐν Πάφῳ ὁ κ. Ν. Σ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
Ἐν Κερυνίᾳ ὁ κ. ΧΡ. Δ. ΣΕΒΕΡΗΣ

Ἐποπράκτορες